

Kellő gondossági útmutatás a felelős vállalati hitelezésről és értékpapírjegyzésről

Alapvető szempontok az OECD
Multinacionális vállalatokra vonatkozó
irányelveit alkalmazó bankok számára

Kérjük, a jelen kiadványra az alábbiak szerint hivatkozzanak:

OECD (2019), Kellő gondossági útmutatás a felelős vállalati hitelezésről és értékpapírjegyzésről: Alapvető szempontok az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveit alkalmazó bankok számára

Jelen kiadvány az OECD főtákarának felelőssége mellett került kiadásra. Az itt kifejtett vélemények és érvek nem feltétlenül tükrözik sem az OECD, sem az OECD, illetve az Európai Unió tagállami kormányainak hivatalos álláspontját.

A jelen dokumentum és a benne található térképek nem befolyásolják az egyes területek státuszát vagy szuverenitását, a nemzetközi határokat és az egyes területek, városok és régiók nevét.

Előszó

A pénzügyi intézmények kulcsszerepet játszanak a globális fenntarthatóság elősegítésében azáltal, hogy a finanszírozást a fenntartható fejlődési célok és a Párizsi Klímaegyezmény végrehajtását célzó intézkedések felé irányítják, és a tevékenységeikkel összekapcsolható környezeti és társadalmi kockázatok elkerülésére és kezelésére törekszenek.

Ez a dokumentum segíti a bankokat és más pénzügyi intézményeket az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben foglalt kellő gondossági ajánlások alkalmazásában vállalati hitelezési és jegyzési garanciavállalási tevékenységeik során. Ezekre a tranzakciókra nézve jelenleg nem létezik a felelős üzleti magatartásra vonatkozó, általánosan elfogadott norma annak ellenére, hogy ezek alkotják a kereskedelmi bankok által az ügyfeleknek nyújtott szolgáltatások jelentős részét.

A kellő gondossági ajánlások segíthetnek a bankoknak azon káros hatások megelőzésében és kezelésében, amelyek az emberi jogokkal és a munkajoggal, a környezettel, az ügyfeleiket érintő korrupcióval kapcsolatosak, valamint elősegítik a pénzügyi és reputációs kockázatok elkerülését is. A jelen dokumentum azonosítja a kellő gondossági folyamat egyes lépéseéhez tartozó kulcsfontosságú intézkedéseket, illetve tárgyalja azokat a főbb szempontokat (így például a vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tranzakciókra jellemző kihívásokat, meglévő gyakorlatokat, illetve előírásokat), amelyek hatással lehetnek a kellő gondossági megközelítésekre.

A jelen dokumentum kidolgozásában egy több érdekelt felet tömörítő, vezető bankok és más pénzügyi intézmények, kormányok, civil szervezetek, nemzetközi szervezetek és egyéb szakértők több mint 50 képviselőjéből álló tanácsadói csoport vett részt. A Londonban 2018 szeptemberében és a New Yorkban 2018 márciusában tartott szakértői munkaülések során az egyes gyakorló banki szakemberek által tett észrevételek szintén beépítésre kerültek az anyagba. A jelen dokumentumot az OECD Felelős Üzleti Magatartás Munkacsoportja 2019. szeptember 6-án, míg az OECD Beruházási Bizottsága 2019. október 7-én hagyta jóvá.

A dokumentum az OECD azon munkájának keretében készült, amelynek célja, hogy világosan rögzítse a pénzügyi szektorban működő vállalatoktól elvárt felelős üzleti magatartás ismérveit. Az OECD más ágazatokra szabott útmutatást is készített annak érdekében, hogy olyan területeken is segítse a vállalatok kellő gondossági intézkedéseit, mint például a nyersanyag-kitermelés (különös tekintettel a konfliktus által sújtott és magas kockázatú területekről származó ásványokra); a ruházati- és cipőipar és a mezőgazdaság.

Tartalomjegyzék

Előszó.....	3
Bevezetés.....	7
Cél és célközönség	7
Hatály	8
Szerkezet	12
Hivatkozások kapcsolódó folyamatokra és dokumentumokra	12
1. Fejezet A felelős üzleti magatartást célzó kellő gondosság áttekintése és banki vonatkozásai	14
Káros hatások és kockázatok	15
Miért hajtsuk végre a kellő gondossági intézkedéseket?	16
A kellő gondosság jellemzői – alapvető elemek	16
2. Fejezet A felelős üzleti magatartást célzó kellő gondosság alapvető szempontjai a banki tranzakciókban.....	27
1. intézkedés: A felelős üzleti magatartás beépítése a vállalati politikákba és irányítási rendszerekbe	27
2. intézkedés: Tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és értékelése	34
3. intézkedés: Káros hatások megszüntetése, megelőzése és mérséklése	46
4. intézkedés: A végrehajtás és az eredmények nyomon követése	53
5. intézkedés: A hatások kezelési módjának kommunikálása	56
6. intézkedés: Orvoslás nyújtása, illetve együttműködés az orvoslásban, ahol szükséges	58
Következtetések.....	65
A. Melléklet Terminológia.....	66
B. melléklet Banki tranzakciók áttekintése: Szabad felhasználású hitelek és értékpapírjegyzés.....	70
A. Szabad felhasználású hitelek	70
B. Értékpapírjegyzés (tőkebevonás értékpapírok befektetőknek történő értékesítésével)	72

Táblázatok

1. táblázat Kapcsolat az érdekelt felekkel a kellő gondossággal kapcsolatos információk átadása érdekében.....	24
2. táblázat A bíróságon kívüli panaszkezelő mechanizmusok eredményességi kritériumai.....	62

Ábrák

1. ábra A kellő gondosság folyamata és az azt támogató intézkedések.....	14
2. ábra A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosság: Kifelé irányuló módszer.....	15
3. ábra Káros hatások kezelése	41

Keretes írások

1. keretes írás A bank titoktartási kötelezettsége az ügyfelek tekintetében	21
2. keretes írás Együttműködés a kellő gondosság végrehajtásában.....	26
3. keretes írás G20/OECD felelős vállalatirányítási alapelvek.....	33
4. keretes írás A bankok szerepe több intézmény érintettsége esetén	40
5. keretes írás Kivonat a hatással való kapcsolatáról az OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról dokumentumból (70. oldal).....	42
6. keretes írás Elméleti példák az általános vállalati hitelezési tranzakciókban történő közreműködésre.....	45
7. keretes írás A kizáró politikák kapcsán mérlegelendő szempontok	52
8. keretes írás Példák potenciális, törvényes orvoslási mechanizmusokra	60
9. keretes írás Az NKP panaszos esetei: Mi várható az eljárás során?.....	63
10. keretes írás Példák a szabad felhasználású hitelezési tranzakciókba épített kellő gondosságra	71
11. keretes írás Példák az értékpapírjegyzési tranzakciókba integrált kellő gondossági intézkedésekre.....	73

Bevezetés

A pénzügyi intézmények központi szerepet játszanak a fenntartható fejlődés elősegítésében azáltal, hogy a felelős üzleti magatartást támogatják ügyfeleik körében és olyan projekteket finanszíroznak, amelyek pozitív hatást gyakorolhatnak a fenntarthatóságra. 2015-ben fogadták el a Párizsi Egyezményt és a fenntartható fejlődési célokat. A tőkeáramlás kibővítése kritikus fontosságú lesz a fenti programok keretében lefektetett intézkedések végrehajtásához. Például 2016 és 2030 között körülbelül évi 6,9 ezermilliárd USD infrastrukturális befektetésre lesz szükség a globális fejlesztési és klímacélok eléréséhez.¹ A kormányzatok egyre inkább hajlanak arra, hogy kihasználják az elérhető eszközöket és a pénzügyi intézmények befolyásoló erejét ezen célkitűzések támogatására. A G20-ak vezetői kiemelték, hogy a klímacélok támogatásához és a fenntartható fejlődési célok eléréséhez szükség van mind az állami, mind a magántulajdonú intézmények irányából érkező tőkeáramlás összehangolására.²

A fenntarthatósági célokhoz való hozzájárulás során az is fontos, hogy a pénzügyi intézmények elkerüljék és kezeljék a tevékenységükkel kapcsolatos környezeti és társadalmi kockázatokat. E tekintetben, az egyes vállalatok által a fenntartható fejlődés érdekében tehető egyik legerőteljesebb hozzájárulás az, hogy határozott kellő gondossági folyamatok révén beépítik tevékenységeikbe és teljes értékláncukba a felelős üzleti magatartást. A kellő gondosság intézkedések alkalmazásával a bankok megbizonyosodhatnak arról, hogy a finanszírozás felelős magatartást tanúsító projektekhez és vállalatokhoz áramlik, és így végső soron az emberek és a bolygó hasznára válik.

Cél és célközönség

A jelen dokumentum bankok és más pénzügyi intézmények (a továbbiakban „bankok”) számára kínál útmutatást az [OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben](#) (a továbbiakban az „Irányelvek”) foglalt ajánlások alkalmazására saját vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tevékenységük során. Ez a dokumentum különösen arra ad magyarázatot, hogy a felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosság mit foglal magában, valamint gyakorlati szempontokat nyújt a bankok számára a kellő gondossági folyamat minden egyes lépését illetően. A jelen dokumentum a bankok kellő gondossági megközelítéseit megérteni kívánó más érdekeltnek is segítséget nyújthat. Az Irányelvek egyedi népszerűsítési és panaszkezelési mechanizmust állítanak fel - ezek a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok (NKP-k).³ Ez a dokumentum az NKP-k számára is hasznos eszköz lehet az Irányelvek megértéséhez és népszerűsítéséhez.

¹ Mariana Mirabile, Virginie Marchal és Richard Baron, OECD: Technical note on estimates of infrastructure investment needs Background document to the report Investing in Climate, Investing in Growth. *[Technikai megjegyzés a becsült infrastrukturális befektetési igényekhez. Háttérdokumentum a „Befektetés a klímába, befektetés a növekedésbe” c. jelentéshez.]* (2017)

<https://www.oecd.org/env/cc/g20-climate/Technical-note-estimates-of-infrastructure-investment-needs.pdf>

² G20: G20 Hamburg Climate and Energy Action Plan for Growth, *[A G20-ak hamburgi klíma- és energetikai akcióterve a növekedésért]* (2017)

http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2017/07/Climate_and_Energy_Action_Plan_for_Growth.pdf

³ Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó, 2011-ben módosított irányelveire vonatkozó Tanácsi határozat értelmében Nemzeti Kapcsolattartó Pontok jönnek létre, amelyek népszerűsítő tevékenységekkel,

Az Irányelvek a kormányzatok multinacionális vállalatokat célzó, nem kötelező erejű ajánlásai a felelős üzleti magatartásra vonatkozóan. Az Irányelvek elismerik és ösztönzik az üzleti szféra lehetséges pozitív hozzájárulását a gazdasági, környezeti és társadalmi fejlődéséhez, tisztában vannak azonban azzal is, hogy az üzleti tevékenységek a munkavállalókkal, az emberi jogokkal, a környezettel, a vesztegetéssel, a fogyasztókkal és a felelős vállalatirányítással összefüggésben káros hatásokkal is járhatnak. Az Irányelvek ezért azt ajánlják, hogy a vállalatok hajtsanak végre kockázatalapú kellő gondossági intézkedéseket a működésükkel, ellátási láncikkal és más üzleti kapcsolataikkal kapcsolatos káros hatások elkerülése és kezelése érdekében.

A dokumentum az OECD azon munkájának keretében készült, amelynek célja, hogy világosan rögzítse a pénzügyi szektorban működő vállalatoktól elvárt felelős üzleti magatartás ismérveit. Ez a dokumentum ennek a projektnek egy eredményét képviseli. 2017-ben az OECD kiadott egy másik dokumentumot is „A felelős üzleti magatartásról intézményi befektetőknek” címmel⁴.

Hatály

A jelen dokumentum a bankok számára nyújt útmutatást a kellő gondossági megközelítésekről vállalati hitelezési és értékpapíryegyzési tevékenységeik, valamint ügyfelek és vállalatok részére⁵, nyilvános és zártkörű kihelyezésre szolgáló tőkebevonás folyamata kapcsán (lásd 2. melléklet). Nem érinti azonban a bankok kellő gondossági megközelítéseit a projekt- vagy eszközalapú finanszírozás (pl. vállalati ingatlanra adott hitel), vagy egyéb eszközalapú tranzakciók területén. Hasonlóképpen nem foglalkozik a származtatott pénzügyi termékekre (pl. értékpapírosított adósság vagy hitelderivatívák) vonatkozó kellő gondossági megközelítésekkel, illetve nem vázol fel külön megközelítési módokat a bankszektor támogató szervezetek (pl. piackutató szolgáltatók, hitelminősítő ügynökségek) számára. Ugyanakkor a jelen dokumentum ajánlásai hasznos hivatkozási alapként szolgálhatnak ezen szervezetek számára is, tekintve, hogy az Irányelvek ajánlásai rájuk nézve is irányadók.

Habár a bankok, más vállalatokhoz hasonlóan, saját tevékenységeik révén is okozhatnak káros hatásokat, illetve hozzájárulhatnak azokhoz (mint például a saját alkalmazottaikat érintő hátrányos munkaügyi hatások), ez a dokumentum a bankok ügyfeleinek tevékenységével kapcsolatos káros hatásokkal összefüggő kellő gondossági intézkedések alkalmazására összpontosít. A bankok környezeti és társadalmi kockázatkezelési megközelítései hagyományosan a projektfinanszírozási tranzakciókra koncentráltak, vagy korlátozott, előre körülhatárolt, magas kockázatú szegmensek átvilágítását jelentették. A bankoknak ekként lehetőségük van arra, hogy kellő gondossági folyamataikat javítsák és kiterjesszék a portfóliójukra, hogy jobban megérthessék és kezelhessék a vállalati hitelezési és jegyzési garanciavállalási tevékenységeikkel összefüggő kockázatokat. Az Irányelvek alapján ajánlott normák és kellő gondossági megközelítések minden tranzakcióra nézve irányadóak. Az Irányelvek alkalmazhatósága nem korlátozódik adott típusú, vagy adott pénzügyi határértéket meghaladó ügyletekre, hanem egy kockázatalapú megközelítést követ (lásd *A kellő gondosság jellemzői* című részt).

kérdések megválaszolásával és az Irányelvek alkalmazásával kapcsolatos panaszos esetekben a problémák megoldásában való közreműködéssel növelik az Irányelvek hatékonyságát. A jelen dokumentumot a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok is felhasználhatják az Irányelvek népszerűsítése érdekében, nem cél azonban az, hogy a dokumentum alapul szolgáljon panaszos esetek benyújtásához. Lásd még: OECD Irányelvek, Magyarázatok az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveinek alkalmazási eljárásaihoz, 25. pont. Lásd még a 9. keretes írást.

4 (OECD, 2017) A felelős üzleti magatartásról intézményi befektetőknek, <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>

5 A jelen dokumentum nem foglalkozik állami ügyfeleknek nyújtott hitelekkel, amelyek további kellő gondossági megfontolásokat igényelhetnek.

Az Irányelvek egy sor önálló fejezetet tartalmaz a kellő gondossági elvárásokról. Az Irányelvek szerinti kellő gondossági elvárások által érintett témák a következők: emberi jogok, foglalkoztatási és munkaügyi kapcsolatok, környezetvédelem, küzdelem a vesztegetés, kenőpénz-kérés és a zsarolás ellen, fogyasztói érdekek és információk közzététele.

A jelen dokumentum elsősorban az Irányelvek emberi jogokkal, foglalkoztatással és környezetvédelemmel foglalkozó fejezeteivel összefüggő kockázatokra összpontosít. A korrupció problémáját, amire gyakran szigorú nemzeti jogszabályok vonatkoznak, és a bankok jogi és/vagy megfelelési osztályai szorosan nyomon követik. Így, bár a kellő gondossági elvárások kiterjednek az Irányelvek vesztegetés, kenőpénz-kérés és zsarolás elleni küzdelemről szóló fejezete alá tartozó hatásokra is, jelen dokumentum ajánlásai és fő szempontjai nem ezekre a kockázatokra helyezik a hangsúlyt, feltételezve, hogy azokat a nemzetközi és nemzeti jogszabályok és iránymutatások már kellően körülírták.

Hasonlóképp, habár a banki tevékenységek egy része a lakossági piac keretei közt kihat a fogyasztókra, a fogyasztói érdekekkel kapcsolatos problémák nem képezik jelen dokumentum tárgyát. Mindazonáltal a bankoknak törekedniük kell arra, hogy a saját kellő gondossági intézkedéseik szempontjából releváns folyamatok és rendszerek mindegyikéből merítsenek, az információ visszatartását eredményező szervezeti csőlítés helyett. A jelen dokumentum ezért a bankok különböző szervezeti egységei közötti együttműködési lehetőségeket emeli ki ott, ahol az a leginkább releváns.

AZ OECD IRÁNYELVEK FEJEZETEI

I. Koncepció és alapelvek

Az Irányelvek első fejezete rögzíti azokat a fogalmakat és alapelveket, amelyek a megfelelő összefüggérendszerbe helyezik a következő fejezetek ajánlásait. Ezen fogalmak és elvek (pl. hogy a nemzeti jog betartása a vállalatok elsődleges kötelezettsége) alkotják az Irányelvek gerincét, és kiemelik az Irányelvek háttérét képező alapvető elképzeléseket.

IV. Emberi jogok

A vállalatok hatással lehetnek a nemzetközileg elismert emberi jogok gyakorlatilag teljes spektrumára. Ezért fontos, hogy teljesítsék felelősségüket. Az Irányelvek ezen új fejezete összhangban van a „Védd, tiszteld és orvosold” elnevezésű ENSZ-keretrendszerrel, valamint az azt gyakorlatba ültető ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveivel, és merít ezekből.

VI. Környezetvédelem

A környezetvédelemről szóló fejezet számos ajánlással szolgál a multinacionális vállalatok számára arra nézve, hogyan javítsák környezeti teljesítményüket és hogyan járuljanak hozzá a lehető leginkább a környezetvédelemhez belső vállalatirányításuk és tervezésük fejlesztése révén. Nagymértékben tükrözi a „Riói nyilatkozat a környezetről és fejlődésről”, illetve az „Agenda 21” (a Riói nyilatkozat akcióterve) elveit és célkitűzéseit.

II. Általános elvek

Ez az első olyan fejezet, amely – általános elvek formájában – konkrét ajánlásokat rögzít a vállalatok számára, megadva az alaphangot és közös elvi keretrendszert alkotva a következő fejezetekhez. Fontos rendelkezéseket tartalmaz, mint például a kellő gondosság megvalósítása, a káros hatások kezelése, az érdekelttek bevonása.

V. Foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok

Az ILO illetékes abban, hogy foglalkozzon a nemzetközi munkaügyi normákkal, azokat kidolgozza, valamint előmozdítja a Munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló 1998. évi nyilatkozatban elismert alapvető munkaügyi jogokat. Ez a fejezet arra fókuszál, hogy az Irányelvek milyen szerepet játszanak az ILO által kidolgozott nemzetközi munkaügyi normák a multinacionális vállalatok általi betartásának erősítésében.

III. Információk közzététele

A vállalatokra vonatkozó világos és teljes körű információk számos különböző felhasználói csoport számára bírnak fontossággal. Ez a fejezet működésük átláthatóvá tételére hívja fel a vállalatokat, valamint hogy teljesítsék a nyilvánosság egyre kifinomultabbá váló információigényét.

Megjegyzés: Ez az oldal az OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról (2018.) c. kiadványból származó, az MV Irányelvek egyes fejezeteit leíró, korábban elfogadott szöveg másolata.

MULTINACIONÁLIS VÁLLALATOK RÉSZÉRE

VII. Küzdelem a vesztegetés, a kenőpénz-kérés és a zsarolás ellen

A vesztegetés és a korrupció káros a demokratikus intézményekre és a vállalatirányításra nézve. A vállalatokra fontos szerep hárul e gyakorlatok leküzdésében. Az OECD a globális küzdelem élharcosaként a vesztegetés kiküszöbölése révén igyekszik egyenlő feltételeket teremteni a nemzetközi vállalatok számára. Az Irányelvekben szereplő ajánlások az OECD e téren folytatott jelentős munkájára támaszkodnak.

VIII. Fogyasztói érdekek

Az Irányelvek a vállalatokat tisztességes üzleti, marketing- és hirdetési gyakorlatok alkalmazására, valamint az általuk nyújtott termékek minőségének és megbízhatóságának biztosítására hívják fel. Ez a fejezet az OECD Fogyasztóvédelmi Bizottsága és Pénzügyi Piacokkal Foglalkozó Bizottsága, valamint más nemzetközi szervezetek, például a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet és az ENSZ munkáján alapul.

IX. Tudomány és technológia

Ez a fejezet elismeri, hogy a multinacionális vállalatok adják a határokon átnyúló technológia-transzfer legfőbb csatornáját. Célja, hogy elősegítse a fogadó országokban irányuló technológia-transzfer, valamint az innovációs képességeikhez való hozzájárulást.

X. Verseny

E fejezet arra összpontosít, mekkora fontossággal bír az, hogy a multinacionális vállalatok tevékenységüket valamennyi vonatkozó versenyt szabályozó törvénnyel és rendelettel összhangban folytassák, figyelemmel mindazon joghatósági területek versenyjogára, ahol a tevékenységük hatása versenyellenes lehet. A vállalatoknak tartózkodniuk kell az olyan versenyellenes megállapodások megkötésétől, amelyek aláássák mind a hazai, mind a nemzetközi piacok hatékony működését.

XI. Adózás

Az Irányelvek az első olyan, nemzetközi vállalati felelősségvállalásról szóló dokumentum, amely – nagyszabású adózási munkákra (elsősorban az OECD Modellegyezményére a jövedelem és a vagyon adóztatásáról és az ENSZ Modellegyezményére a kettős adóztatás elkerüléséről a fejlett és fejlődő országok között) támaszkodva, és azokhoz hozzájárulva – az adózásra is kiterjed. Ez a fontos fejezet alapvető adózási ajánlásokat tartalmaz.

Szerkezet

A bevezetés adja meg jelen dokumentum alapjának, céljának, célközönségének és hatályának kereteit.

Az 1. rész magas szintű áttekintést nyújt a kellő gondosság Irányelvek szerinti normatív alapjáról, valamint ennek a bankokra gyakorolt átfogó hatásáról. 2018-ban az OECD kiadta a Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról c. dokumentumot, ami egy valamennyi ágazatra vonatkozó közös keretrendszert állít fel a kellő gondossági folyamatok tekintetében⁶. Ebben a dokumentumban a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban kifejtett kellő gondossági megközelítéseket és jellemzőket szürke keretben mutatjuk be; a keretes írásokat a vállalati hitelezésre és értékpapírfeljegyzési tranzakciókra szabott, részletesebb ajánlások követik.

A jelen dokumentum központi, 2. része a kellő gondossági folyamat egyes komponenseinek alapelemeit mutatja be. Ezeket különálló lépésekre bontottuk, bár a gyakorlatban a kellő gondosság egy folyamatos, ismétlődő és nem feltétlenül ezt a sorrendiséget követő folyamat, mivel sokszor több lépés egyszerre zajlik, az eredmények pedig egymás erősítik. Ez a rész áttekintést ad a gyakorlati intézkedésekről, megmutatva, hogyan lehet alkalmazni vagy (szükség szerint) adaptálni a támogató intézkedéseket a vállalati hitelezési és értékpapírfeljegyzési tevékenységhez kapcsolódó kellő gondossági folyamatok tekintetében. Nem minden gyakorlati lépés alkalmazható minden helyzetben. Hasonlóképp, a vállalatok egyes helyzetekben további lépéseket vagy végrehajtási intézkedéseket is hasznosnak találhatnak. Ez a rész alapvető szempontokat és megközelítésmódokat tárgyal azon potenciálisan felmerülő kihívásokkal kapcsolatban, amikkel a bankoknak a kellő gondossági intézkedések végrehajtása során szembe kell nézniük.

Végezetül, a dokumentum több mellékletet tartalmaz, amelyek további háttérinformációt nyújtanak a következőkről: 1) az Irányelvekben alkalmazott szakkifejezések, például a „kellő gondosság”, amelyhez több jelentés is társítható 2) leírások és ábrák, amelyek a vállalati hitelezési és értékpapírfeljegyzési tranzakciókat mutatják be.

A vállalati hitelezési és értékpapírfeljegyzési tranzakciókat bemutató mellékletek célja, hogy magyarázó információkat nyújtsanak azon érdekelt felek részére, akik nem gyakorló banki szakemberek, de a vállalati hitelezési és értékpapírfeljegyzési tevékenység révén kapcsolatba kerülhetnek a felelős üzleti magatartás kérdéseivel (például az NKP-k, politikai döntéshozók, multinacionális vállalatok, munkavállalók, szakszervezetek és civil szervezetek).

Hivatkozások kapcsolódó folyamatokra és dokumentumokra

Egyéb OECD-dokumentumok: Az Irányelvekre számos egyéb OECD-dokumentum hivatkozik, megerősítve a felelős üzleti magatartás és egyéb területek közötti kölcsönös kapcsolatokat. Ilyen dokumentumok az alábbiak: G20/OECD Felelős vállalatirányítási alapelvek, OECD Irányelvek az állami vállalatok felelős irányításáról, A hivatalosan támogatott exporthitelek, valamint a környezetvédelmi és társadalmi kellő gondosság közös megközelítése; a Beruházási Keretrendszer; a Tanács közbeszerzési ajánlása; valamint a Tanács ajánlása a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni további küzdelemről

⁶ Az OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról c. dokumentum egy több érdekelt fél részvételén alapuló folyamat során került kidolgozásra, és azt az Irányelvekhez csatlakozó 48 kormányzat fogadta el.

Lásd OECD (2018) Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról a <https://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf>

a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben.

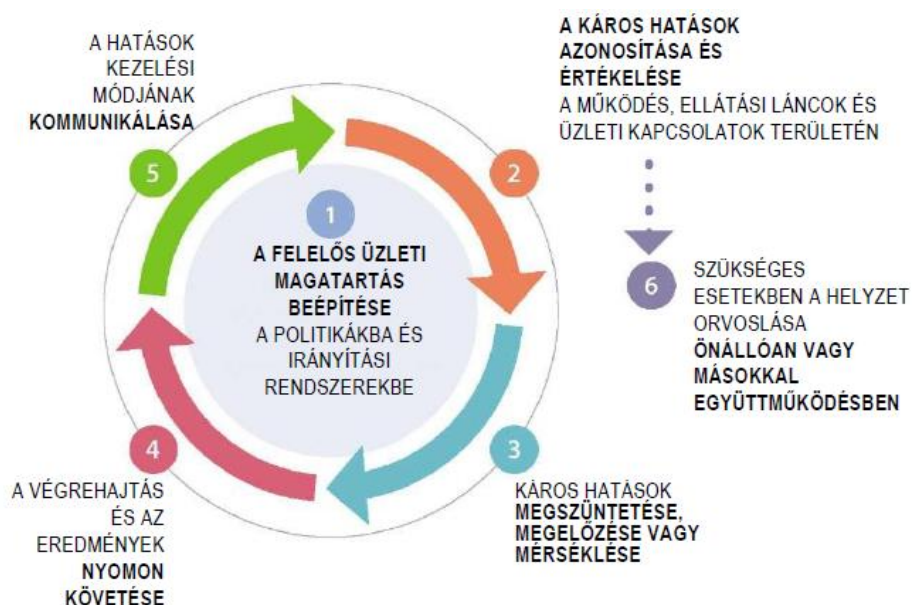
Egyéb multilaterális eljárások és dokumentumok: Az emberi jogi kérdésekkel kapcsolatban, ideértve a munkavállalók emberi jogait is, a jelen dokumentum ajánlásai összhangra törekednek az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveivel, A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO nyilatkozattal, az ILO Egyezményeivel és az Irányelvekben hivatkozott ajánlásaival, valamint A multinacionális vállalatokra és szociálpolitikára vonatkozó alapelvek tripartit nyilatkozatával (ILO) (lásd UN, 2011; ILO, 1998; és ILO, 2017).⁷

⁷ ENSZ (2011), az ENSZ üzletre és az emberi jogokra vonatkozó vezérelvei, <https://business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>; ILO (1998); ILO-nyilatkozat az alapvető jogokról és a munkajogról, www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm; ILO (2017), ILO a multinacionális vállalatokról és szociális politikáról szóló háromoldalú nyilatkozat, 5. kiadás, <http://www.ilo.org/empent/areas/mne-declaration/lang--en/index.htm>

1. Fejezet A felelős üzleti magatartást célzó kellő gondosság áttekintése és banki vonatkozásai

A kellő gondosság az a folyamat, amelynek végrehajtásával a vállalatok az Irányelvekben megfogalmazott ajánlásoknak megfelelően azonosíthatják, megelőzhetik és mérsékelhetik a saját működésükben, ellátási láncukban és más üzleti kapcsolataikban felmerülő tényleges és lehetséges káros hatásokat, valamint be tudnak számolni arról, hogy mit tesznek ezek kezelése érdekében. A hatékony kellő gondosságot a felelős üzleti magatartásnak a szakpolitikákba és irányítási rendszerekbe való beépítésére irányuló erőfeszítésekkel kell alátámasztani, célja pedig lehetővé tenni a vállalat számára az általa, vagy a hozzájárulásával okozott káros hatások orvoslását.⁸ (Lásd az 1. ábrát)

1. ábra A kellő gondosság folyamata és az azt támogató intézkedések

Az Irányelvek szerinti kellő gondosság egy folyamatosan zajló folyamat, ami a környezetre és/vagy az érintett felek munkaügyi vagy emberi jogára gyakorolt, tényleges vagy lehetséges káros hatások kezelésére fókuszál azzal a céllal, hogy ezen hatások előfordulásának kockázatát kizárja vagy mérsékelje (lásd később a „Káros hatások és kockázatok” c. részt). A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosság ezen koncepciója eltér attól, ahogy a banki tevékenység kontextusában a kellő gondosságot általában értelmezik. Banki kontextusban a kellő gondosság általában az ügyfél számára nyújtott finanszírozás vagy más szolgáltatás teljesítése előtt lezajló folyamatot jelenti, aminek célja, hogy azonosítsa és felmérje a bankot fenyegető reputációs, jogi és pénzügyi kockázatokat, nem pedig az, hogy az ügyfél tevékenységei által a környezetre, a munkavállalókra és a közösségre kifejtett hatásokat megelőzze vagy mérsékelje.

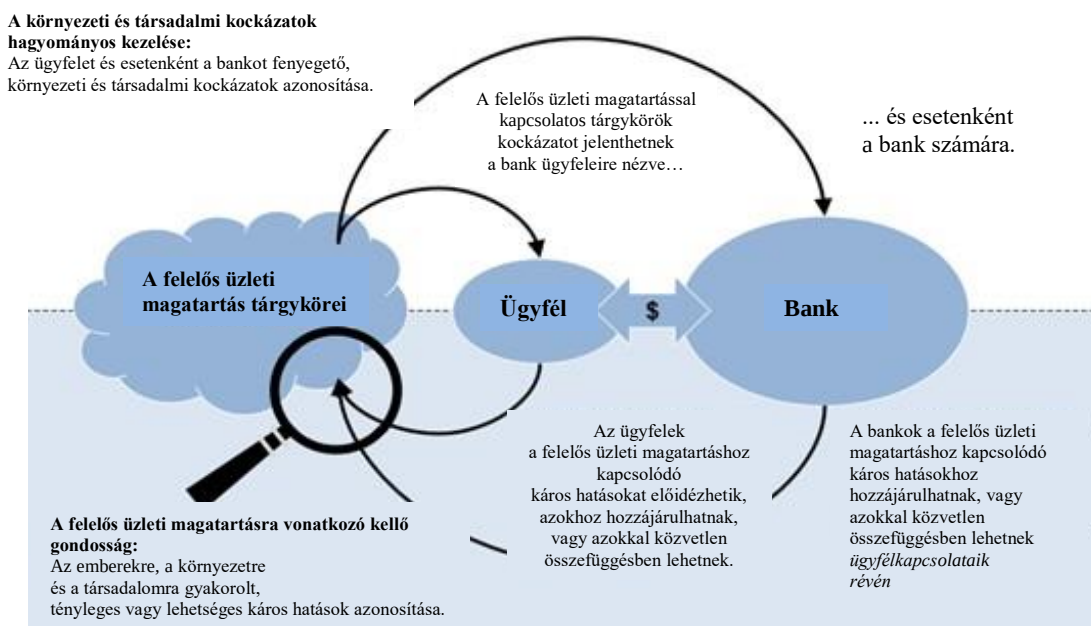
Az olvasónak tisztában kell lennie az azonos kifejezéshez társított eltérő jelentésekkel, mivel ezek tévedéshez és félreértéshez vezethetnek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdéseket megvitató banki szakemberek és érdekelttek között. [Lásd az 1. mellékletet („Szakkifejezések”).]

⁸A jelen dokumentumban a szürke keretekben található szövegrészek az OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról c. dokumentumának kivonatai. Lásd az 5. megjegyzést ugyanott.
KELLŐ GONDOSÁGI ÚTMUTATÁS A FELELŐS VÁLLALATI HITELEZÉSRŐL ÉS ÉRTÉKPAPÍRJEGYZÉSRŐL
© OECD 2019

Káros hatások és kockázatok

A kellő gondossági intézkedések az Irányelvekben szereplő alábbi témakörökhöz kapcsolódó, tényleges vagy lehetséges káros hatásokat kezelését célozzák: emberi jogok, ideértve a munkavállalókat és a munkaügyi kapcsolatokat, környezetvédelem, vesztegetés és korrupció, információk közzététele és fogyasztói érdekek (a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök). Káros hatások kockázata akkor léphet fel, amikor fennáll az Irányelvekben szereplő ajánlásokkal összeegyeztethetetlen magatartás lehetősége, mivel annak hatásai a jövőben jelentkeznek.

1. ábra A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondosság: Kifelé irányuló megközelítés

A bankA bankszektorban a „környezeti és társadalmi kockázatok” fogalma gyakran azt írja le, hogy a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó problémák miként hathatnak az ügyfelekre, és esetenként a bankra. Mind a „felelős üzleti magatartás”, mind a „környezet és társadalom” kritériumai környezetvédelmi és társadalmi szempontokhoz kapcsolódnak. Azonban számos bank és általában a vállalatok számára a „kockázat” kifejezés elsősorban a vállalatot fenyegető kockázatot jelenti - ami lehet hitelkockázat, piaci kockázat, működési kockázat, reputációs kockázat stb. A bankok aggódnak a versenytársaikhoz viszonyított piaci pozíciójuk, a megítélésük és hosszútávú fennmaradásuk miatt, ezért a környezeti és társadalmi kockázatok általában annak fényében értékelik, hogy a környezeti és társadalmi hatások milyen kockázatot jelentenek a bank és annak részvényesei számára.

Az Irányelvek azonban olyan, az embereket, a környezetet és a társadalmat érő káros hatásokra vonatkoznak, amiket a vállalatok és a bankok okozhatnak, amikhez hozzájárulhatnak vagy amikkel közvetlen összefüggésben vannak („felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok”). Más szóval, ez a kockázatok megközelítésének kifelé irányuló módja. Az, hogy a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatot annak pénzügyi vagy üzleti hatásától függetlenül figyelembe kell venni, paradigmaváltást jelenthet néhány bank számára, habár sok esetben erős korreláció tapasztalható a potenciális pénzügyi kockázat és az ügyféllel és/vagy a tranzakcióval összekapcsolható, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázat között. Mindazonáltal számos felelős üzleti magatartási probléma épp azért képes makacsul tartani magát, mert ezeket a tárgyköröket nem tekintik pénzügyi értelemben lényegesnek, vagy mert pénzügyi hatásuk hosszabb időtávon valósul meg. [Lásd az 1. mellékletet („Szakkifejezések”).]

Miért hajtsuk végre a kellő gondossági intézkedéseket?

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó kellő gondossági intézkedések segítenek a vállalatoknak a káros hatásokat előre látni, megelőzni vagy mérsékelni. Néhány esetben a kellő gondossági intézkedések segíthetnek eldönteni, hogy a vállalat bizonyos tevékenységeket folytasson, illetve üzleti kapcsolatokat fenntartsa-e vagy, végső megoldásként, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó káros hatások túl magas kockázata, vagy ezen kockázatok mérséklésére tett erőfeszítések sikertelensége miatt

A káros hatások hatékony megelőzése és mérséklése emellett segíthet a bankoknak abban, hogy minél több pozitív hatást gyakorolhassanak a társadalomra, javíthassák az érdekelttekhez fűződő kapcsolataikat és megőrizhessék jó hírnevüket. A kellő gondossági intézkedések segíthetik továbbá a bankok értékteremtő tevékenységének fokozását az ügyfelek és a társadalom irányába, rövid és hosszú távon egyaránt. Némely esetben a kellő gondosság bevezetése segíthet azonosítani a költségcsökkentési lehetőségeket, javíthatja a piaci ismereteket, hatékonyabbá teheti a vállalat-specifikus üzleti és működési kockázatok kezelését, csökkentheti a hibák valószínűségét, elkerülhetővé teheti az Irányelvekben foglalt témakörökhöz kapcsolódó panaszos eseteket, és csökkentheti a rendszerszintű kockázatoknak való kitettséget. A bankok amiatt is alkalmazhatnak kellő gondossági intézkedéseket, hogy azok segítsék őket bizonyos felelős üzleti magatartási kérdésekre vonatkozó jogi követelmények teljesítésében, mint például a helyi munkajogi és környezetvédelmi jogi előírások betartása, jelentéstételi kötelezettségek és egyes, növekvő gyakoriságú kockázatok esetére kellő gondossági intézkedések alkalmazását előíró jogszabályi rendelkezések teljesítése.

A kellő gondosság jellemzői – alapvető elemek

A kellő gondosság megelőző jellegű – A kellő gondosság elsődleges célja az emberekre, a környezetre és a társadalomra gyakorolt káros hatások – vagy az azokhoz való hozzájárulás – *elkerülése*, valamint az üzleti kapcsolatokon keresztül a működéssel, termékekkel vagy szolgáltatásokkal közvetlenül összefüggő káros hatások lehetőség szerinti megelőzése. Ha a káros hatások elkerülhetetlenek, a kellő gondosság révén a vállalatoknak képessé kell válniuk ezek mérséklésére, megismétlődésük megelőzésére, és adott esetben a következmények orvoslására.

A vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tevékenység kontextusában a káros hatások megelőző jellegű megközelítése olyan erőteljes, előzetes kellő gondossági folyamatok létét is jelentheti, amelyek révén megakadályozható a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, jelentős, káros hatásokat okozó, azokhoz hozzájáruló, vagy azokkal összefüggésben lévő ügyfelek részére finanszírozási vagy értékpapírjegyzési szolgáltatás nyújtása. Emellett jelentheti még a rendszerszintű problémák vagy a különösen jelentős hatások kiváltó okainak kezelését célzó erőfeszítések támogatását is.

Ez kiterjedhet akár ösztönző jellegű, innovatív termékek nyújtására is magas kockázatú ágazatokban vagy földrajzi lokációban működő ügyfeleknek (pl. a fenntarthatósági értékeléshez kapcsolt, kellő gondossági feltételekkel nyújtott hitelek hozzájárulhatnak a kár megelőzéséhez.) (Lásd 3. intézkedés, Gyakorlati lépések).

A kellő gondosság mindig magában foglal egy progresszív fejlődési folyamatot. Bár a bankok kellő gondossági folyamatai nem képesek megelőzni a tevékenységükkel és üzleti kapcsolataikkal összefüggő valamennyi káros hatást, ettől függetlenül észszerű és jóhiszemű erőfeszítéseket kell tenniük (a kockázati alapú rangsorolást is figyelembe véve) a hatások megelőzésére, amennyire az lehetséges.

A kellő gondosság számos folyamatot és célkitűzést ölel fel – Az Irányelvek szerinti „kellő gondosság” fogalom számos egymással összefüggő folyamatot foglal magában, amelyek célja a káros hatások azonosítása, megelőzése és mérséklése, a végrehajtás és az eredmények nyomon követése, valamint a vállalat saját működésével, ellátási láncával, ügyfeleivel és más üzleti kapcsolataival kapcsolatos káros hatások kezelési módjának kommunikálása.

A kellő gondosságnak szervesen be kell épülnie a bank döntéshozatali és kockázatkezelési folyamataiba. Képessé kell tegye a bankot arra, hogy az ügyfélkapcsolat teljes életciklusa alatt éber maradjon. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a bank számos szervezeti egysége részt vehet a kellő gondossági folyamatok alkalmazásában. Ez jelentheti például a felelős üzleti magatartáshoz köthető megközelítések és elképzelések beépítését a hagyományos tranzakcióalapú vagy „ismerd meg ügyfeled”-típusú kellő gondossági folyamatokba, vagy a felelős üzleti magatartási elemzés beépítését a hitelfortfóliók átvilágításába, az egyes ügyfélkapcsolatok időszakos felülvizsgálatába és a hitelezési folyamatokba, habár ez a hitelezési folyamatok újratervezését teheti szükségessé, mivel jelenleg kevés bank él a felelős üzleti magatartási elemzés integrációjának lehetőségével.

A kellő gondosság a kockázattal arányos (kockázatalapú) – A kellő gondosság kockázatalapú. A vállalat által a kellő gondosság érdekében tett intézkedéseknek arányban kell állniuk a káros hatás súlyosságával és bekövetkezésének valószínűségével. Ha a káros hatás bekövetkezésének valószínűsége és súlyossága nagy, a kellő gondosságnak is szélesebb körűnek kell lennie. A kellő gondosságnak ahhoz is igazodnia kell, hogy milyen jellegű káros hatások merülhetnek fel a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákban (pl. emberi jogok és környezetvédelem). Ennek keretében a megközelítéseket az egyes kockázatokhoz kell igazítani, és figyelembe kell venni, hogy ezen kockázatok hogyan érinthetik az egyes csoportokat, így például a kellő gondosság folyamán a nemi szempontokra is figyelemmel kell lenni.

Az ügyfelek bizonyos tevékenységei, termékei vagy szolgáltatásai nagyobb valószínűséggel köthetők felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokhoz. Hasonlóképp, bizonyos környezet vagy körülmények (pl. jogállamisági problémák, a normák betartatásának hiánya, az üzleti kapcsolatok magatartása) növelheti a káros hatások kockázatát. Ennek megfelelően a bankoknak több időt és erőforrást kell szentelniük a magas kockázatú ágazatokhoz, tevékenységekhez vagy körülményekhez kapcsolható ügyfelek esetében alkalmazott fokozott kellő gondosságra, és kevésbé átfogó eljárásokat rendelhetnek a kisebb kockázatot jelentő ügyfelekhez.

A kellő gondosságnak része lehet egy (kockázatalapú) prioritási sorrend felállítása – Amennyiben valamennyi azonosított hatás egyszerre történő kezelése nem oldható meg, a vállalatnak fel kell állítania a megteendő intézkedések prioritási sorrendjét, méghozzá (üzleti jellegű kritériumok helyett) a káros hatások bekövetkezésének valószínűsége és súlyossága alapján. A káros hatás jelentőségét vagy súlyosságát annak mértéke, kiterjedése és orvosolhatatlansága alapján határozzuk meg.

- A mérték a káros hatás súlyosságára utal.
- A kiterjedés azt mutatja meg, meddig érnek el a káros hatás következményei, például hány embert érint vagy fog érinteni, vagy mekkora a környezeti kár.
- Az orvosolhatatlanság azt jelenti, hogy az érintett személyek helyzete vagy a környezet nem állítható vissza teljesen a káros hatás előtti állapotba.

Maguk az Irányelvek nem kísérlik meg a káros hatások súlyosságának rangsorolását. Nem szükséges, hogy egy hatás ezen jellemzők közül többel is rendelkezzen ahhoz, hogy „súlyosnak” tekintsek, habár gyakran az a helyzet, hogy minél nagyobb egy hatás mértéke vagy kiterjedése, hatóköre, annál kevésbé „orvosolható”. Súlyos hatás lehet például a veszélyes munkakörülmények, amelyek bizonyos ágazatokban gyakoriak, vagy a kiterjedt környezeti állapotromlás, amely a helyi közösségek megélhetését és egészségét fenyegeti.

A rangsorolás folyamatos eljárás, és néhány esetben új káros hatások jelenhet meg vagy alakulhatnak ki, majd kerülhetnek rangsorolásra, mielőtt a kevésbé jelentős hatásokra kerülne a sor.

Az emberi jogokra gyakorolt kockázatok sorrendjének felállításakor a lehetséges káros hatás súlyossága (például, ha a késedelmes reakció a hatást orvosolhatatlanná tenné) a döntő tényező a válaszlépések sorrendjének felállításakor.

A legjelentősebb hatások azonosítását és kezelését a kevésbé jelentős hatások kezelésének kell követnie. Amennyiben a vállalat a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve káros hatásokat okoz vagy ezekhez hozzájárul, minden esetben fel kell hagynia a hatást okozó vagy ahhoz hozzájáruló tevékenységgel, és gondoskodnia kell a káros hatások orvoslásáról, illetve együtt kell működnie abban.

A bankok gyakran nagyszámú ügyféllel rendelkeznek, és sokfajta tényleges vagy lehetséges káros hatásnak lehetnek kitéve. Emiatt a bankok számára segítséget jelenthet azon általános területek azonosítása, ahol a káros hatások kockázata a legjelentősebb, és az ennek megfelelően történő rangsorolás. Ez elvégezhető az ügyfelek kockázati tényezők alapján történő átvilágításával, ami számos bank esetén megszokott gyakorlat. (Lásd a 2.a intézkedést) A felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikák fontos szerephez jutnak a kockázat-rangsorolás stratégiájának és indokainak kialakításában és kommunikációjában. Az ilyen rangsorolás a bank állásfoglalásáról is tájékoztatást adhat bizonyos felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdésekben, különösen a magas kockázatú ágazatok és földrajzi területek tekintetében. Fontos, hogy a rangsorolási döntéseknek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó hatás súlyosságán és valószínűségén, és nem üzleti megfontolásokon kell alapulniuk. Ez a folyamat kivétel nélkül mindig tartalmaz feltételezéseket és értékítéleteket a bank részéről számos kérdésben, így például a potenciális hatás súlyossága, vagy a különböző hatások viszonylagos jelentőségének az egyes ügyfelek, ágazatok és földrajzi lokációk tekintetében való értékelése terén. A rangsorolási döntésekben az érdekelt felekkel való konzultáció és ezen értékítéletek nyilvános kommunikációja erősíti a bank kellő gondossági gyakorlatának hitelességét és az abba vetett bizalmat. (Lásd az 1.c és 1.d intézkedést).

A kellő gondosság dinamikus – A kellő gondossági folyamat nem statikus, hanem folyamatos, a körülményekre reagáló és változó. Visszacsatolási mechanizmusokat foglal magában, hogy a vállalat tanulhasson a bevált, illetve nem működő intézkedésekből. A vállalkozásoknak arra kell törekedniük, hogy rendszereiket és folyamataikat javítsák a káros hatások elkerülése és kezelése érdekében. A kellő gondossági folyamat során a vállalatnak képesnek kell lennie arra, hogy a körülmények változásához igazodva megfelelően tudjon alkalmazkodni a kockázati profiljában bekövetkező változásokhoz (pl. változások az ország szabályozási keretrendszerében, az ágazatban felmerülő új kockázatok, új termékek kifejlesztése, új üzleti kapcsolatok kialakítása).

A vállalati hitelezés és az értékpapírjegyzési tevékenység kontextusában a kellő gondosság dinamikus megközelítése jelentheti a rangsorolási megközelítések új problémák azonosításakor történő felülvizsgálatát, a vállalat megfigyelési listájának (másként „felelős üzleti magatartásra vonatkozó [illetve környezeti és társadalmi] monitoringlista”) frissítését a (potenciális) ügyfelekkel összefüggésbe hozható azonosított kockázatok alapján, a hatások megelőzését célzó megközelítések megerősítése, mint például a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások beépítése az ügyfelekkel kötött szerződésekbe vagy egyéb írásos megállapodásokba.

A kellő gondosság nem hárítja át a felelősséget – Egy adott üzleti kapcsolatban valamennyi részt vevő fél felelős a káros hatások azonosításáért és kezeléséért. Az Irányelvek kellő gondossági ajánlásainak nem célja, hogy a felelősséget a kormányokról a vállalatokra, vagy a káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló vállalatokról azokra a vállalatokra hárítsák át, akik azokkal az üzleti kapcsolataik révén közvetlen összefüggésben vannak. Ehelyett az Irányelvek azt ajánlják, hogy minden egyes vállalat foglalkozzon a saját, a káros hatásokra tekintettel fennálló felelősségével, és azokban az esetekben, ha a hatások közvetlenül összefüggnek a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival, próbálja meg a lehető legnagyobb mértékben érvényesíteni befolyásoló erejét akár önállóan, akár másokkal együttműködésben, hogy változást idézzon elő.

A bank és az ügyfél közti kapcsolatot az Irányelvek szerint „üzleti kapcsolatnak” kell tekinteni. Emiatt a bankoknak a vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tevékenységük során mindvégig figyelembe kell venniük és kezelniük kell a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat, és az ügyfelek feletti befolyásoló erejük segítségével rá kell bírniuk őket a káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére. A bankok csak akkor kötelesek saját maguk kezelni a káros hatásokat, ha ezeket a hatásokat ők maguk okozták vagy azokhoz hozzájárultak (Lásd a 2.f Intézkedést). Amennyiben egy bank ügyfelén keresztül egy káros hatással közvetlenül összefügg, de az adott hatást nem a bank okozta, és ahhoz nem járult hozzá, a bank nem felel a hatás orvoslásáért. Mindazonáltal megmarad azon felelőssége, hogy befolyásoló erejének érvényesítésével *törekedjen a hatás megelőzésére vagy mérséklésére*, ideértve a bank erőfeszítéseit, hogy az ügyfelet rászorítsa orvoslás nyújtására. (Lásd: 3. intézkedés, Gyakorlati lépések).

A kellő gondosság a felelős üzleti magatartás nemzetközileg elismert normáival foglalkozik – Az Irányelvek az alkalmazandó jogszabályokkal és a nemzetközileg elismert normákkal összhangban fejtik ki a felelős üzleti magatartás alapelveit és normáit. Rögzítik, hogy a vállalkozások elsődleges kötelessége a működési és/vagy székhelyük szerinti joghatóság nemzeti jogszabályainak betartása. A kellő gondosság abban is segít, hogy a vállalatok az Irányelvekhez kapcsolódó tárgykörökben betartsák jogszabályi kötelezettségeiket. Azokban az országokban, amelyekben a nemzeti jogszabályok és előírások ellentmondanak az OECD Irányelvek alapelveinek és normáinak, a kellő gondosság abban is segíthet a vállalatoknak, hogy – a nemzeti jog sérelme nélkül – a lehető legteljesebb mértékig tiszteletben tartsák az Irányelveket. Bizonyos esetekben a nemzeti jog is előírhatja, hogy a vállalat egyes felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökben lépéseket tegyen (pl. egyes felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre, úgymint a külföldi vesztegetésekre, a modernkori rabszolgaságra vagy konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványokra vonatkozó jogszabályok).

A jelen dokumentumban foglalt megközelítések nem befolyásolják a jogszabályi kötelezettségeket. Az Irányelvek sok esetben túlmutatnak a nemzeti jogszabályokon, de nem céljuk ellentmondásba kerülni a bankok törvényi kötelezettségeivel. A nemzeti jog és az Irányelvek közötti ellentmondás esetén a bankok „törekedjenek arra, hogy – a nemzeti jog sérelme nélkül – a lehető legteljesebb mértékig tiszteletben tartsák az említett [az Irányelvekben foglalt] alapelveket és normákat”.⁹ Amennyiben a nemzeti jog lényegi összeütközésbe kerül az Irányelvek által támogatott alapelvekkel és normákkal, a bankoknak érdemes megfontolniuk az adott joghatóság területén való működést, vagy felül kell vizsgálniuk a szabad felhasználású vállalati hitelek vagy értékpapírfeljegyzési szolgáltatások további nyújtását az adott joghatóság területén működő ügyfeleknek.

A bankoknak elsősorban és legfőképp annak a működésük helye szerint joghatóság jogszabályait kell tiszteletben tartaniuk, többek között a felelős vállalatirányítási kötelezettségeik, illetve az ügyfelek és részvényeseik irányába fennálló kötelezettségeik teljesítésének kontextusában. Így például bizonyos joghatósági területeken a bankoknak be kell tartaniuk az ügyféllel kapcsolatos titoktartási kötelezettségeket. A bankok azonban még így is tehetnek lépéseket az ügyfélkapcsolatok nagyobb átláthatóságának elősegítésére anélkül, hogy ilyen irányú kötelezettségeiket megszegnék (lásd 1. keretes írás). Továbbá, néhány joghatóságban a bankok a jogszabályokat az ügyfelek magatartásának befolyásolását korlátozó tényezőként értelmezhetik. A befolyásoló erő érvényesítésére vonatkozóan a jelen Útmutatásban foglalt valamennyi ajánlást annak fényében kell figyelembe venni, hogy az adott joghatóságban mi az, ami jogilag megengedhető, aminek része lehet, ahol ez releváns, az ügyfél hozzájárulásának kikérése. Végül, a versenyjoggal kapcsolatos ügyeket az együttműködésen alapuló kellő gondossági megközelítésekkel tekintettel kell értelmezni és figyelembe venni.¹⁰

⁹ Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (2011), I. fejezet, 2. pont

¹⁰ A felelős üzleti magatartás és a versenytörvények átfedéseire vonatkozó további útmutatásért lásd Capobianco, Gillard és Bijelic: „Competition law and responsible business conduct”, Background Note for the 2015 Global Forum on Responsible Business Conduct, [„Versenyjog és felelős üzleti magatartás”, Hátteranyag a felelős üzleti magatartásról szóló, 2015-ös globális fórumhoz] (2015) <https://mneguidelines.oecd.org/global-forum/2015GFRBC-Competition-background-note.pdf>

1. keretes írás A bank titoktartási kötelezettsége az ügyfelek tekintetében

Számos joghatóságban létezik olyan jogi keretrendszer, ami elismeri a bankok törvényi kötelezettségét ügyfelek ügyeinek bizalmas kezelésére. Ezen kötelezettség hatálya országonként jelentős eltérést mutathat, valamint függhet a bankok és ügyfelek közötti kapcsolatra nézve irányadó jogszabályoktól is. Így például, míg az Egyesült Államokban nincs ilyen kötelezettség, az Egyesült Királyságban és Európa legtöbb országában a polgári jog előírásainak része. Sőt, Svájcban és Szingapúrban az ügyfelekre vonatkozó titoktartási kötelezettség megsértése büntetőjogi felelősségre vonással járhat. Ahol létezik, a bank ügyfelekkel kapcsolatos titoktartási kötelezettsége általában nem csak a pénzügyi információkra vonatkozik (például az ügyfélszámla állapotára), hanem a kapcsolat során a bank tudomására jutott minden információra kiterjed. Emellett azt is előírhatja a bankok számára, hogy magát az ügyféllel való kapcsolat tényét is bizalmasan kezeljék. A kötelezettség rendszerint kiterjed a leendő ügyfelektől kapott információkra, sőt, az ügyfélkapcsolat megszűnése után is fennmarad.

Több joghatóság elismer ugyanakkor sajátos körülményeket, amelyek fennállása esetén a bankok engedélyt kaphatnak az ügyfélre vonatkozó bizalmas információk felfedésére. Az Egyesült Királyságban ezek a körülmények többek között a következők lehetnek:

- a bankot jogszabály kötelezi az információ közzétételére (ha például a bank képviselője bírósági eljárás során köteles bizonyítékkal szolgálni az ügyfélre vonatkozóan).
- a bank közjogi kötelezettsége az információ közzététele (ha például csalás vagy egyéb bűntény megelőzése érdekében szükséges);
- a közzététel a bank érdekei miatt válik szükségessé (ha például a bank beperel egy ügyfelet hitelkerettúllépés miatt); vagy
- a közzététel az ügyfél kifejezett vagy hallgatóságos hozzájárulásával történik (ha például az ügyfél kéri a bankot, hogy harmadik fél számára tájékoztatást adjon).

Ezen kivételek gyakorlati alkalmazása függ az adott joghatóságtól és az adott ügy tényállásától. Az évek során a legtöbb joghatóságban növekvő számban vezettek be a bankok titoktartási kötelezettsége alóli jogszabályi kivételeket, például a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozása és az adóelkerülés megelőzése érdekében).

A kellő gondosság kontextusában az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartási kötelezettség kihívást jelenthet a bankok számára az ügyfelekkel kapcsolatos tényleges és lehetséges káros hatások azonosítását, valamint befolyásoló erejük érvényesítését célzó, egymás közötti együttműködésük során (lásd a 2. keretes írást és a 3. intézkedést), az érdekeltek bevonásakor (lásd „A kellő gondosság jellemzői” című részt és az 5.b intézkedést), a kellő gondossági tevékenységeik kommunikálásakor (lásd az 5.c intézkedést) és az orvoslást lehetővé tevő folyamatok során történő együttműködésben (lásd az 5.e intézkedést).

A titoktartási kötelezettség a bankot az ügyféllel szemben terhelő kötelezettség, aminek célja az ügyfél érdekeinek védelme. Ez azt jelenti, hogy az ügyfél általában lemondhat az őt érintő információ kapcsán a titoktartásra vonatkozó jogáról. Ennek megfelelően az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartásra vonatkozó korlátozásokra adott egyik válaszreakció lehet az ügyfél hozzájárulásának megszerzése (ideális esetben a kapcsolat elején) egyes információk, például az ügyfél és a bank közötti kapcsolat tényének közzétételéhez. Azokban az esetekben, amikor a bank az ügyfélkapcsolat során egyik ügyfele üzleti tevékenységéhez köthető káros hatást azonosított, adott esetben az ügyfél hozzájárulását kérheti további információk közzétételéhez.

Ezeket a megközelítéseket néhány bank már sikeresen alkalmazta a környezeti és társadalmi kockázatokról tett jelentések kapcsán (lásd az 5. a) és c) intézkedéseket).

Amikor az ügyfél hozzájárulását kéri, fontos, hogy a bank tisztázza, hogy pontosan milyen információ közzétételére kap engedélyt, kinek a részére és milyen körülmények között. Azt is fontos tudni, hogy pontosan mely jogi személy adja meg a hozzájárulást, és hogy ez a jogi személy vajon rendelkezik-e felhatalmazással arra, hogy egy csoport többi jogi személy tagja nevében is hozzájárulást adjon. Hasznos lehet ilyen ügyekben az ügyfelek hozzájárulását kikérő folyamatokat standardizálni, például egy, a hitelszerződések szabvány szövegébe illesztett rendelkezéssel, vagy azáltal, hogy az ügyfélkapcsolati menedzserek a leendő ügyfeleknek már az ügyfélbefogadás során megemlítik ezeket a folyamatokat, mint rutineljárást (és gondoskodnak arról, hogy az ügyfél minden beleegyező nyilatkozatáról írásos feljegyzés készüljön).

A jelenleg széles körben alkalmazott olyan szerződéssablonok, mint a Loan Markets Association (Hitelpiac Szövetség) által használt, nem tartalmazzák a fentiek szerinti rendelkezést, ezért nagyon hasznos lenne a gyakorlat standardizálása szempontjából ezen formaszerveződések olyan módosítása, hogy azok tartalmazzák az ügyfél hozzájárulását az ügyfélkapcsolat tényének közzétételéhez.

A kellő gondosság az adott vállalat körülményeihez illeszkedik – A kellő gondosság jellegét és mértékét olyan tényezők befolyásolhatják, mint a vállalat mérete, működési keretei, üzleti modellje, az ellátási láncokban betöltött helye, valamint termékeinek vagy szolgáltatásainak jellege. A kiterjedt tevékenységi körrel, valamint számos termékkel és szolgáltatással rendelkező nagyvállalatoknak a kisebb méretű, korlátozott termék- és szolgáltatási körrel bíró vállalatokhoz képest jobban formalizált és kiterjedtebb rendszerekre lehet szükségük a kockázatok hatékony azonosításához és kezeléséhez.

A vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tevékenység területén a kellő gondossági intézkedések jellege és mértéke függhet még a bank jellegétől, portfóliószerkezetétől, valamint ügyfelei minőségétől (például, hogy az ügyfelek állami- vagy magánszervezetek-e). A tranzakció jellemzői is befolyásoló tényezők lehetnek. Így például, az ügyfélkapcsolat élettartama és az, hogy a bank szindikált tranzakcióban vesz-e részt (vezetőként vagy tagként) vagy kétoldalú tranzakcióban részes fél, mind hatással lehet az ügyfélhez köthető, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok és hatások bank általi azonosításának módjára és arra, hogy a bank miként fejthet ki érdemi befolyást az ügyfélre. (Lásd a 4. keretes írást).

A kellő gondosság hozzáigazítható az üzleti kapcsolatok korlátozott befolyásolhatóságához – A vállalatokat gyakorlati vagy jogi korlátok akadályozhatják üzleti kapcsolataiknak a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákat érintő káros hatások megszüntetése, megelőzése, mérséklése vagy orvoslása érdekében történő befolyásolásában. A vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások, önmagukban nem feltétlenül rendelkeznek az üzleti kapcsolataik befolyásolásához elegendő piaci erővel. A vállalkozások az üzleti kapcsolatok befolyásolásának problémáját szerződéses megállapodások, előminősítési követelmények, csoportos részvényesi meghatalmazások (*voting trust*), licenc- vagy franchiseszerződések révén próbálhatják meg leküzdeni, illetve befolyásoló erejüket közös erőfeszítéssel iparági szövetségekben vagy ágazatközi kezdeményezések formájában egyesíthetik.

A bankokat, mint minden vállalkozást, gyakorlati korlátok akadályozhatják ügyfeleiknek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákat érintő káros hatások megszüntetése, megelőzése, mérséklése vagy orvoslása érdekében történő befolyásolásában. Így például a versengő piacokon a bankok ügyfelekre, illetve leendő ügyfelekre gyakorolható befolyásoló képessége korlátozott, és bizonyos információk vagy magatartási normák megkövetelésével és ezáltal a tranzakció idejének megnyújtásával ügyfeleiket veszíthetnek ott, ahol más bankok alacsonyabb követelményrendszerrel bírnak. Ezen felül néhány joghatóságban jogi problémákat vethet fel, amennyiben a bankok ügyfeleik igazgatótanácsának vagy vezetőségének magatartását befolyásolják. Mindazonáltal, a bankok még ezekben az esetekben is elősegíthetik a felelős üzleti magatartást ügyfeleik bevonásával, bizonyos kérdéses pontok és aggályok szóvá tételével, illetve esetenként azáltal, hogy megszüntetik a kapcsolatot azon ügyfelekkel, akik továbbra is káros hatásokat idéznek elő, vagy káros hatások kialakulásához járulnak hozzá. (Lásd a 3.e intézkedést). A bankok törekedhetnek még a befolyásoló erő korlátainak leküzdésére szerződéses megállapodásokkal, illetve arra irányuló közös erőfeszítések révén, hogy befolyásoló erejüket más bankokkal vagy a bank más szervezeti egységeivel egyesítsék vagy ágazatközi kezdeményezésekben vegyenek részt. (Lásd a 3.b. és 3.c. intézkedéseket).

A bankok kiterjedt eszköztárral rendelkeznek befolyásoló erejüknek az ügyfelek tekintetében való gyakorlására. Ezek nem korlátozódnak az ügyfelek közvetlen bevonására, hanem adott esetben és az erőforrásoktól függően kiterjedhetnek például bizonyos felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témák kezelését célzó iparági kezdeményezésekben való részvétellel, egyes földrajzi vagy vállalat-specifikus kérdésekben való kollektív fellépésre, idővel a tőke felelős vállalatok felé irányítására stb. A bankok tanácsadóként is részt vehetnek az ügyfelektől vagy a bankok kellő gondossági eljárásaitól elvárt minimális magatartási normák emelését célzó állami szabályozás vagy iparági kezdeményezések megalkotásában.

Az, hogy adott esetben mi a megfelelő eszköz, függ a bank, az ügyfél és az ügyfél működési környezetének jellemzőitől, a kérdéses kockázattól vagy hatástól, a hitelezési- vagy értékpapírjegyzési megállapodástól és a vonatkozó szabályozói kötelezettségektől.

A kellő gondossághoz szükséges információk az érdekelt bevonásával gyűjthetők össze – Az érdekelt olyan személyek vagy csoportok, akiknek bizonyos érdekeire a vállalat tevékenységei kihatással lehetnek. Az érdekelt bevonását kétirányú kommunikáció jellemzi. Ennek részét képezi az érdekelt tájékozott döntéshozatalához szükséges releváns információk megfelelő időben, az érdekelt számára érthető és hozzáférhető formában való megosztása. Ahhoz, hogy a bevonás érdemi legyen, minden érintett félnek jóhiszeműen kell eljárnia. Az érintett érdekelt érdemi bevonása a teljes kellő gondossági folyamat során fontos. Különösen nagy jelentősége van azonban az érintett vagy potenciálisan érintett érdekelt vagy jogosultak részvételének, ha a vállalkozás káros hatást okozhat vagy okozott, illetve ahhoz hozzájárulhat vagy hozzájárult. A kezelni kívánt káros hatás természetétől függően ennek része lehet például a helyszíni vizsgálatokban való részvétel és az eredmények megosztása, kockázatmérséklést szolgáló intézkedések kidolgozása, panaszkezelési mechanizmusok kialakítása és folyamatos nyomon követése.

A bankok esetében az érdekelt közé sokféle szereplőt tartozhat, ideértve többek között a bank alkalmazottait, ügyfeleit, részvényeseit, valamint a bank működésének vagy a hatások jelentkezésének helye szerinti szabályozókat, az iparág más szereplőit, civil szervezeteket és jogosultakat¹¹.

¹¹ Az OECD Irányelvek a „jogosult” kifejezést az emberi jogokkal összefüggésében alkalmazza. Ezért a jelen Útmutatás a „jogosult” kifejezést a tényleges vagy lehetséges emberi jogi hatásoknak kitett érdekeltre használja. Ez azonban nem jelenti más „jogok”, például a földhöz való jog stb. sérelmét. Lásd OECD

Az érdekeltektől származó információk és visszajelzések összegyűjtése és integrálása segítheti a bankokat abban, hogy meggyőződjenek kellő gondossági folyamataik hatékonyságáról. Példáért lásd az 1. táblázatot. Nem minden körülmények között releváns valamennyi érdekelt csoport bevonása.

1. táblázat Kapcsolat az érdekelt felekkel a kellő gondossággal kapcsolatos információk átadása érdekében

Kellő gondossági intézkedések	Bevonásra ajánlott érdekelt
A felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák kialakítása és a hatások portfóliókon belüli ragsorolására vonatkozó döntések meghozatala.	- Szerződésben álló érdekelt (pl. alkalmazottak, ügyfelek és részvényesek) - Szabályozók - Szakértők (pl. környezetvédelmi, társadalmi és emberi jogi tanácsadók, a tudományos élet képviselői, civil szervezetek és globális szakszervezetek)
Az ügyfelekkel összefüggésbe hozható tényleges és lehetséges hatások azonosítása és értékelése, általános, nem ügyfélspecifikus megelőzési és mérséklési stratégiák kialakítása és orvoslási mechanizmusok kialakítása.	Szakértők (pl. környezetvédelmi, társadalmi és emberi jogi tanácsadók, a tudományos élet képviselői, specializált környezeti, társadalmi és irányítási minősítő szervezetek) iparági szövetségek, civil szervezetek vagy globális szakszervezetek)¹¹ és az érintett jogosultak törvényes képviselői, amennyiben ez releváns.
Amennyiben a bank hozzájárult a káros hatáshoz: - Az orvoslás megfelelő formáinak vagy annak azonosítása, hogy miként kell visszacsatolást adni az emberi jogi hatások kezelésének módjáról. - Megelőzési és mérséklési stratégiák kialakítása egy adott ügyfélhez kapcsolható, aktuális hatások tekintetében.	- Érintett jogosultak - Az érintett jogosultak törvényes képviselői (pl. szakszervezetek vagy közösségi vezetők) vagy hiteles megbízottak (pl. civil szervezetek vagy független szakértők).

Kiindulási pontként a bankoknak arra kell ösztönözniük az ügyfeleiket, hogy érdemben vonják be azokat jogosultakat, akikre tevékenységeik esetlegesen vagy ténylegesen hatást gyakorolnak. A magas kockázatú ügyfelek és tevékenységek esetén a bankok tovább is mehetnek, és az érdekelt ügyfél általi bevonását a nemzetközi normák alapján értékelhetik.¹² E körben felülvizsgálhatják egy adott eszköz kapcsán végrehajtott bevonásról készült feljegyzéseket, az érdekelt feltérképezését és a bevonási stratégiát, hogy javítsák az ügyfél érdekelt bevonását célzó intézkedéseinek minőségét. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy a jogosultak ügyfél általi bevonása nem kielégítő, a bank eldöntheti, például egy független tanácsadó segítségével, hogy a bevonás megfelelő-e volt-e vagy sem, és a bevonás szempontjából elégtelennek talált esetekben meghatározhatja azokat az intézkedéseket, amelyeket az ügyfélnek meg kell tennie az esetleges hiányosságok kezelésére.

Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvek, IV. fejezet, 45. pont. Egy vállalat tevékenységeivel kapcsolatban a „jogosultak”-nak számos csoportja létezhet, például az alkalmazottak, az áttelepítendő személyek, a helyi közösségek stb.

¹² Lásd például: OECD Kellő gondossági iránymutatás az érdekelt érdemi bevonásáról a nyersanyag-kitermelő ágazatban (2016c), <http://mneguidelines.oecd.org/stakeholder-engagement-extractiveindustries.htm>; valamint további útmutatásért: OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartás érdekében (2018), Melléklet, K8-11.

Az ügyfelek magatartása miatti hatások érintettjévé váló jogosultak közvetlen bevonása kapcsán a bankok korlátozásokkal találhatják szembe magukat az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartás, logisztikai megkötések, valamint a vezetői tevékenységbe való beavatkozással kapcsolatosan észlelt egyéb jogi kockázatok miatt. Ugyanakkor volt már rá példa, hogy a bankok közvetlenül léptek kapcsolatba a vállalati ügyfelek magatartásából eredő hatások érintettjévé váló jogosultakkal, hogy alaposabb ismereteket szerezzenek arról, miként törekszik az ügyfél a kockázatok megelőzésére vagy mérséklésére, illetve a káros hatások orvoslására. Ezekben a helyzetekben a bank és az ügyfél között általában egy létező kapcsolat áll fenn, a bevonás pedig az adott ügyféllel együttműködésben történik.

A bankok részt vehetnek továbbá több érdekelt felet tömörítő fórumokon is, hogy megismerhessék az érintett érdekelték vagy jogosultak által benyújtott panaszokat¹³, és központi szinten olyan mechanizmusokat alakítsanak ki, amik lehetővé teszik az érdekelték és jogosultak számára, hogy a bank felé jelezzék az ügyfelekhez köthető hatásokkal kapcsolatban felmerült problémákat. (Lásd a 6. lépést).

A folyamatos kommunikáció a kellő gondosság része – A kellő gondosság folyamatára, megállapításaira és terveire vonatkozó információk közlése magának a kellő gondosság folyamatának a részét képezi. Ezek segítségével a vállalat bizalmat építhet ki tevékenysége és döntéshozatala iránt, és demonstrálhatja jóhiszeműségét. A vállalatoknak be kell számolniuk arról, hogyan azonosítják és kezelik a tényleges vagy lehetséges káros hatásokat, és ennek megfelelően kell kommunikálniuk. Az információknak hozzáférhetőnek kell lenniük a célközönség (pl. érdekelték, befektetők, fogyasztók stb.) számára, és elegendőnek kell lenniük annak igazolásához, hogy a vállalat megfelelően reagált az adott hatásokra. A kommunikáció során figyelemmel kell lenni az üzleti titoktartásra és más versenyjogi¹⁴ vagy biztonsági aggályokra. Többféle stratégia is hasznosan alkalmazható lehet annak biztosítására, hogy a kommunikáció minél szélesebb körű legyen, azonban ne sértse titoktartási szempontokat.

A bankok a vállalati hitelezéssel és az értékpapírfelvezetési tevékenységgel kapcsolatos kellő gondossági megközelítéseiket az éves beszámolók és a fenntarthatósági jelentések útján, weboldalukon vagy más módokon kommunikálhatják. Ez a jelentés történhet összesített vagy anonim alapon, amennyiben az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartási követelményeket nem lehet az ügyfélnek a tevékenységeire vagy az ügyeire vonatkozó hozzájárulásának megszerzésével kiküszöbölni. Ha a bank emberi jogi hatásokat okoz vagy ilyenekhez hozzájárul, fel kell szűlnie a releváns információknak az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal a megfelelő időben, kulturális érzékenységgel és hozzáférhető módon történő közlésére, tiszteletben tartva ugyanakkor az ügyféllel szembeni titoktartási kötelezettséget. (Lásd az 5. lépést).

¹³ Erre egy példa a Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) [*Kerekasztal a Fenntartható Pálmaolajért*]

¹⁴ A versenyjogi szempontokat a vonatkozó versenyjogi jogszabályok fényében kell értelmezni.

1. keretes írás Együttműködés a kellő gondossági intézkedések végrehajtásában

A vállalatok számos szervezeti egységen keresztül működhetnek együtt iparági vagy több iparágra kiterjedő szinten, illetve együttműködhetnek a releváns érdekeltekkel is a kellő gondossági folyamat során, noha ettől független mindvégig a vállalatok maradnak felelősek maradnak a kellő gondossági intézkedések hatékony végrehajtásáért. Az együttműködés célja lehet például az ismeretek összevonása, a befolyásoló erő növelése és a hatékony intézkedések körének bővítése. A költségmegosztás és -megtakarítás is az együttműködés egyik előnye, amely különösen hasznos lehet a kis- és középvállalatok számára. Bár a vállalatok sok esetben a versenyjogi előírások megszegése nélkül is együtt tudnak működni a kellő gondossági kérdésekben, javasolt, hogy mind a vállalatok, mind a részvételükkel működő együttműködési kezdeményezések tájékozódjanak a joghatósági területükön irányadó versenyjogi jogszabályokról, és kerüljék az olyan tevékenységeket, amelyek ezen jogszabályok megszegésének minősülhetnek.

Ami a bankokat illeti, amennyiben az ügyfelek vagy egyéb felek kellő gondossági intézkedéseket alkalmaznak, a bank számára elegendő lehet saját kellő gondossági folyamatai körében ezen erőfeszítések minőségét és megbízhatóságát értékelni, majd ennek alapján meghatározni, hogy szükség lehet-e kiegészítő lépésekre, ahelyett, hogy megismételné a másik felek intézkedéseit. Például:

- A szindikált hiteltranzakciók esetén, ahol a szindikátusnak átfogó kellő gondossági gyakorlatokkal rendelkező vezető szervezői és ügynökei vannak, a teljes csoportnak előnye származik abból, hogy a releváns, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó dokumentációt valószínűleg már elkészítették és az a szindikátus számára elérhető, így a kellő gondossági folyamata sokkal gördülékenyebb.
- Ha a bank ügyfelei igazolni tudják a kellő gondossági intézkedések megfelelő végrehajtását és a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok megfelelő azonosítását, a banknak ezen ügyfelek (vállalatok) kapcsán már nem feltétlenül szükséges további kockázatazonosítást végeznie. Ehelyett ilyenkor a banknak érdemes az ügyfél bevonására helyezni a hangsúlyt annak nyomon követése érdekében, hogy a tényleges vagy lehetséges hatások kezelése megfelelő módon megtörténik-e.
- A bankok együttműködhetnek a bankon belüli már érintett csoportokkal is, hogy elősegítsék a kellő gondossági folyamatok hatékonyságát és növeljék befolyásoló erejüket. Így például, ha a bank jelentős hatást azonosít egy általános vállalati hitelezési tranzakció vonatkozásában, ellenőrizheti, hogy vajon nyújt-e egyéb banki szolgáltatásokat is a vállalatnak (pl. tanácsadás, projekt- vagy eszközalapú finanszírozás stb.). Ezután, a belső információmegosztási korlátozások függvényében, saját kellő gondossági intézkedéseit a bankon belüli felügyeleti csoportok által elvégzett kellő gondossági intézkedésekre alapozhatja, vagy azokkal kombinálhatja, ideértve a befolyásoló erő alkalmazását is olyan esetekben, amikor az adott tranzakcióval kapcsolatos lehetőségek korlátozottak.

Ahol a bankok a kellő gondosság területén együttműködnek, gondoskodniuk kell a többi fél által végrehajtott kellő gondossági intézkedések megfelelőségének saját, független értékeléséről ahelyett, hogy kizárólag a másik fél által adott garanciákra hagyatkoznának.

2. Fejezet A felelős üzleti magatartást célzó kellő gondosság alapvető szempontjai a banki tranzakciókban

Ez a fejezet hat részből áll, melyek mindegyike a kellő gondossági folyamat egy-egy lépésének felel meg:

- A felelős üzleti magatartás beillesztése a vállalati politikákba és irányítási rendszerekbe;
- A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, tényleges és lehetséges hatások azonosítása;
- Az ilyen hatások megszüntetése, megelőzése és mérséklése;
- A megvalósítás és az eredmények nyomon követése;
- A hatások kezelési módjának kommunikálása; és
- Orvoslás nyújtása, illetve együttműködés az orvoslásban, ahol szükséges.

Minden egyes rész elején egy keretes írás található, ami körvonalazza a kellő gondossági folyamat alapelemeit, ahogyan azokat az OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról című dokumentum megfogalmazza. Ezen kívül minden egyes rész áttekintést is nyújt a gyakorlati lépésekről, bemutatva, hogy miként lehet a kellő gondossági folyamatot támogató intézkedéseket alkalmazni vagy szükség szerint adaptálni, valamint megtárgyalja azokat fő szempontokat is, amik relevanciával bírhatnak bizonyos kellő gondossági lépések alkalmazásakor a vállalati hitelezés és az értékpapírjegyzési tevékenység területén.

1. intézkedés: A felelős üzleti magatartás beépítése a vállalati politikákba és irányítási rendszerekbe

1.1. A vállalat dolgozzon ki, fogadjon el és terjesszen a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikákat, amelyek kinyilvánítják a vállalatnak az Irányelvekben szereplő alapelvek és normák melletti elkötelezettségét, illetve a kellő gondosság végrehajtására irányuló terveit, és amelyek a vállalat saját működése, ellátási lánc és más üzleti kapcsolatai szempontjából is relevánsak lehetnek.

1.2. A vállalat törekedjen arra, hogy felügyeleti szervei átvegyék a vállalat felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit. A vállalat építse be a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó politikáit az irányítási rendszerekbe, hogy végrehajtásuk a rendes üzleti folyamatok részét képezze, figyelembe véve ezen szervek nemzeti jogszabályok és előírások által esetlegesen megkövetelt függetlenségét, önállóságát és jogi felépítését.

1.3. A vállalat építse be a felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásokat és politikákat a beszállítókkal és más partnerekkel fennálló üzleti kapcsolataiba.

Gyakorlati lépések bankok számára	Olyan vállalati politika elfogadása, ami tartalmazza a bank kötelezettségvállalását felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témák szempontjából releváns alapelveket és normákat (pl. az Irányelveket, az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveit) és: – meghatározza a bank kellő gondossági megközelítését és lefekteti a kockázatok azonosításának, megelőzésének és mérséklésének alapelveit és kritériumait, valamint ismerteti a banknak a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákkal kapcsolatos rangsorolási gyakorlatát (vagyis azt, hogy egyes, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdéseket a bank miért tekint lényegesebbnek más kérdéseknél); – a bank egészére nézve (azaz a különböző tranzakciók és osztályok kapcsán) gondoskodik a kellő gondosság megközelítésének és a döntéshozatalnak következetességéről; – egyértelműen kommunikálja a bank elvárásait saját ügyfelei felé (politikák vagy konkrét, azonosított kockázatok elleni küzdelem révén) – meghatározza a bank álláspontját az érdekeltek bevonása kapcsán; valamint – a jelen dokumentum hatálya alá eső valamennyi típusú ügyfélkapcsolatra kiterjed a különböző üzletágak, földrajzi térségek és iparágak területén.¹⁵ Szerepkörök azonosítása és adott üzleti egységekre (pl. igazgatóságok és felső vezetés, kockázatkezelési és megfelelési csapatok, üzletfejlesztési vezetők és ügyfélkapcsolati menedzserek, részvény- és kötvénypiaci marketingvezetők [jegyzési garanciavállalási tevékenységhez]) történő ruházása a kellő gondossági eljárás lépéseinek végrehajtása érdekében. Megfelelő erőforrások hozzárendelése a kellő gondossági intézkedések hatékony végrehajtásához. Olyan irányítási rendszerek fenntartása, amelyek lehetővé teszik a bankok számára a (jelen dokumentumban meghatározott) felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok figyelembe vételét az üzleti stratégiákban és a napi működés során (pl. kockázatok azonosítását és értékelését lehetővé tevő eszközök, tudásmenedzsment-rendszerek, belső jelentéstételi folyamatok, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó célkitűzések integrálása a tranzakciót támogató csoportok teljesítményértékelésébe stb.). A felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások kommunikálása az ügyfelek felé, ideértve különösen: – azt az elvárást, hogy az ügyfeleknek a releváns nemzetközi felelős üzleti magatartási keretrendszerekkel (pl. az Irányelvek) összhangban kell működniük, ideértve azt is, hogy orvosolniuk kell azokat a káros hatásokat, amiket okoztak, vagy amik kialakulásához hozzájárultak; – a finanszírozás nyújtásának feltételeit (pl. az irányadó nemzetközi normák betartására vonatkozó kötelezettségvállalás); – a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó azon körülményeket, amelyek bekövetkezte esetén az üzleti kapcsolat az ügyféllel megszüntethető; és – az ügyfél hozzájárulásának kérését az ügyfélkapcsolat tényének közzétételéhez, amikor ez a kellő gondossági eljárás részeként megvalósítható (lásd az 1. keretes írást).
-----------------------------------	--

Mi a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák célja?

A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó szakpolitikák (a továbbiakban a „felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikák”, vagy „környezeti, társadalmi és irányítási politikák”, illetve „vállalati társadalmi felelősségvállalási politikák”) célja, hogy egyértelműen megfogalmazzák a bank ügyfelekkel és munkatársakkal szembeni, a felelős üzleti magatartással kapcsolatos tárgykörökre vonatkozó elvárásait, valamint áthassák a felelős üzleti magatartással kapcsolatos eljárásokat.

¹⁵ Azzal, hogy a jelen dokumentum hatálya csak az általános vállalati hitelezési és értékpapírfeljegyzési tranzakciókra terjed ki.

Ezek közé tartozhatnak a kellő gondossági folyamatok, valamint a bank más folyamatai is (pl. ügyfélbefogadás, ellenőrzési feladatok stb.). a felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikák célja továbbá, hogy tájékoztatást adjanak a nagyközönség számára a bank felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákkal kapcsolatos álláspontjáról.

Mire terjedjen ki a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák alkalmazhatóságának köre?

Néha a bankok felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikái alkalmazhatósági küszöbértékeket állapítanak meg. Például az Equator Principles (az Equator-elvek), ami az eszköspecifikus vállalati hitelekhez használt környezeti és társadalmi kockázatkezelési keretrendszer, csak egy sor feltétel, köztük pénzügyi küszöbértékek teljesülése esetén alkalmazandó. Ugyanakkor az Irányelvek szerint ajánlott kellő gondossági megközelítés alkalmazása nem kötött ilyen pénzügyi küszöbértékhez; az, kockázatalapú megközelítés alkalmazásával, minden tranzakcióra vonatkozik. Egy hitel összege kihathat a bank kockázati kitettségére, valamint a kellő gondossági folyamat szempontjainak gyakorlati alkalmazására, ugyanakkor a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák hatályának főszabály szerint minden tranzakcióra ki kell terjedniük, függetlenül azok pénzügyi értékétől vagy időtartamától.

Milyen formát ölthetnek a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák?

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák nem szükségszerűen önálló vagy külön dokumentumok. A felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák megjelenhetnek szabálygyűjteményként, beépíthetők már meglévő dokumentumokba, például banki szabályzatokba, nyilatkozatokba vagy kötelezettségvállalásokba, kellő gondosság űrlapokba, szerződéssablonokba vagy az ügyfélkapcsolatok kezelése során alkalmazott más megállapodásokba. A bankok a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgyköröket általában átfogó politikákba integrálják (pl. hitelkockázati szabályzat vagy reputációskockázat-kezelési politika).

A bankok emellett általában iparág- és témaspecifikus politikákat és politikai nyilatkozatokat is kidolgoznak, amik meghatározzák, hogy miként kezeli a bank a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó ügyeket az ügyfelek, a tranzakciók és a portfólió szintjén. Így például a vállalati társadalmi felelősségvállalást érintő, általános jellegű politikák mellett a bankok gyakran rendelkeznek külön szabályzattal a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témák adott ágazaton, például a bányászatban és mezőgazdaságon belül történő kezelésére.

Biztosítandó, hogy az ügyfelek, a leendő ügyfelek és egyéb érdekelték a felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikákat könnyen megértsék és azokhoz könnyen hozzáférjenek, fontos, hogy azok szövegezése egyértelmű legyen, hogy elérhetőek legyenek a bank főbb piacainak legfontosabb nyelvein, méghozzá olyan formátumban, ami a nagyközönség számára elérhető.

A bankot esetlegesen érintő, a felelős üzleti magatartással kapcsolatos ügyek átfogó jellege és komplexitása miatt a bankok saját politikai döntéshozatali és felülvizsgálati eljárásaikat is igénybe vehetik a magas kockázatú ügyek rangsorolása mögött meghúzódó indokok vagy megközelítés (vagyis a bank által az egyes hatások jelentőségük szerinti rangsorolásánál figyelembe vett szempontok) kommunikálására. Például a bank politikájában kiemelt szerepet kaphat a kényszermunka problémája, tekintve hatásainak jelentős mértékét és hatókörét, valamint a szabályozók jelzéseit, ami szerint ezt a témát prioritásként kezelik.¹⁶

¹⁶ A kockázatok rangsorolására adott példákért lásd Kellő gondosságról szóló OECD útmutatást, ugyanott a 2. megjegyzés, K3-5 és Shift: Business and Human Rights Impacts: Identifying and Prioritizing Human Rights Risks [Üzleti és emberi jogi hatások: Emberi jogi kockázatok azonosítása és rangsorolása] (2014), https://www.shiftproject.org/media/resources/docs/Shift_SERworkshop_identifyHRrisks_2014.pdf

Hogyan lehet a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikákat kialakítani és felülvizsgálni?

Jelenleg is léteznek már a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok kezelésére vonatkozó modellszabványok, köztük egyes konkrét problémákra és ágazatokra vonatkozók is.¹⁷ A bankok építhetnek a meglévő szakpolitikákra vagy adaptálhatják azokat, így gondoskodva arról, hogy azok a saját körülményeik és kockázati profiljuk szempontjából megfelelőek.

Az érdekeltekkel, például a banki alkalmazottakkal, szabályozókkal, részvényesekkel, iparági szereplőkkel és civil szervezetekkel való konzultáció is hasznos lehet a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák kialakításában, és különösen a rangsorolás érvrendszerének kialakításában. Néhány érdekelt szakértelemmel vagy szélesebb ismeretekkel rendelkezik arra a sokféle hatásra vonatkozóan, amelyekkel a bank ügyfelei tevékenységein és működésén keresztül esetlegesen összefüggésbe kerül; ezek az érdekeltek ezáltal tájékozott véleményt adhatnak ezen hatások rangsorolására nézve. A külső érdekeltekkel (például civil szervezetekkel) való konzultáció szintén segít a banki rangsorolási döntések hitelességének kialakításában.

Továbbá, a szakpolitika kidolgozása során a bank megfelelő szervezeti egységeivel való konzultáció (lásd az 1.e intézkedést) segíthet a felelős üzleti magatartásra vonatkozó reális célkitűzések és olyan, a szakpolitikák alkalmazását szolgáló módszerek azonosításában, amelyek hatékonyak és könnyen integrálhatók a bank normál működésébe.

A bankoknak emellett érdemes meghatározniuk a politikák rendszeres frissítésének gyakoriságát, így gondoskodva arról, hogy a politikák mindenkor tükrözzék a kockázati és az üzleti környezetben beálló változásokat, a változó társadalmi elvárásokat, a szabályozói kötelezettségeket és a levont tanulságokat.

Mely csapatok vagy üzleti egységek véleménye releváns a célkitűzések kialakítása és a bank felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikáival történő összeegyeztetése során?

A hatékony kellő gondossági folyamat alkalmazása, valamint a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikákkal és eljárásokkal való összhang biztosítása érdekében a bankoknak meg kell határozniuk, hogy mely üzleti egységeik lényegesek a kellő gondossági megközelítés lépéseinek (például a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák és az alkalmazásukra, így a hatások azonosítására, megelőzésére és mérséklésére szolgáló irányítási rendszerek kialakításának) végrehajtásában. Ezt követően ki kell jelölni a szerepköröket és felelősségi köröket, valamint gondoskodni kell a megfelelő erőforrásokról valamennyi releváns szervezeti egységben és osztályban.

A bankok releváns személyzete vagy üzleti egységei az alábbiak lehetnek:

- Olyan személyek, amelyek magasszintű döntéseket hoznak (pl. igazgatótanácsok, felső vezetés).
- A kockázatkezelésért vagy megfelelésért felelős vezetők (pl. jogi, megfelelési, kellő gondossági vezetők, hitelezési vezetők, kockázatkezelési egységek, környezeti és társadalmi kockázatkezelési egységek).
- Az ügyfélkapcsolatokat kialakítók és kezelők (pl. üzletfejlesztési vezetők, ügyfélkapcsolati menedzserek).
- A jegyzési garanciavállalási tevékenység területén pedig a bank által jegyzett részvények és kötvények értékesítéséért felelős személyek és szervezeti egységek.

¹⁷ Lásd például: Model Supply Chain Policy for a Responsible Global Supply Chain of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas [A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős globális ellátási láncja tekintetében követendő szakpolitika modellje], OECD Due Diligence Guidance for Minerals Sourced from Conflict Affected and High Risk Areas [A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási láncja tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás]. Lásd még: Model Enterprise Policy for Responsible Agriculture Supply Chains [A felelős mezőgazdasági ellátási lánc tekintetében követendő vállalati szakpolitikai modellje] (OECD-FAO, 2018), Guidance on Responsible Agricultural Supply Chains [OECD-FAO útmutatás a felelős mezőgazdasági ellátási láncokról].

Emellett különböző más üzletágakban, így például a kereskedelmi- és befektetési banki üzletágban működő szervezeti egységek is idetartoznak. A kellő gondossági folyamatok lényegesek olyan nem tradicionális pénzügyi termékek és szolgáltatások esetén is, amik kialakításuknál fogva környezeti és társadalmi célkitűzéseket is magukban foglalnak.

Milyen irányítási rendszereket alakíthat ki a bank a kellő gondossági intézkedések végrehajtásának elősegítésére?

Fontos megfelelő és stabil irányítási rendszereket kialakítani és fenntartani, amelyek lehetővé teszik, hogy a bankok a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó ügyeket figyelembe vegyék üzleti stratégiáikban és napi működésük során.¹⁸

Első lépésként elegendő pénzügyi erőforrást kell elkülöníteni vagy elérhetővé tenni az irányítási rendszerek és kellő gondossági tevékenységek kialakításához (pl. házon belüli, az egyes hatások azonosítására szolgáló rendszer kialakításához és folyamatos használatához szükséges költségvetés, szükség szerint utazási juttatás, a tényleges és lehetséges hatásokra való reagálásért és azok nyomon követéséért felelős személyzet költségeinek fedezete stb.).

Néhány kellő gondossági tevékenységet be lehet építeni a meglévő folyamatokba és eszközökbe (feltéve, hogy ezek nem pusztán magát a vállalatot fenyegető jelentős kockázatokat azonosítását és kezelését szolgálják), hogy ezáltal az Irányelvek szerinti kockázatokra és káros hatásokra is kiterjedjenek. Ahogy fent kifejtettük, néhány bank részére ez jelentős változást jelenthet aktuális gondolkodásmódjukat és hozzáállásukat tekintve.

Ahol ez releváns és hasznos, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítása és értékelése beépíthető olyan folyamatokba, mint például az ügyfélbefogadás, a tranzakcióalapú kellő gondossági folyamatok, valamint az ügyfélkapcsolati menedzserek, kellő gondosságért felelős vezetők, hitelezési vezetők és más tisztviselők által vezetett időszakos felülvizsgálatok. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a környezeti és társadalmi kérdésekhez gyakran kvalitatív információk árnyalt értékelése szükséges, így nem biztos, hogy ezek kellőképpen mérlegelésre kerülnek nagy mennyiségű kvantitatív információ feldolgozására tervezett folyamatok során.

A korrupciós kockázatokat kezelő meglévő kellő gondossági folyamatokra való építkezés ezenfelül hatékonyan hozzájárulhat az Irányelvek szerinti más problémák azonosításához is. Ez pedig különösen fontos, mivel egyre inkább elismert a korrupciós kockázatok, valamint a környezeti és társadalmi problémák közötti kapcsolat - a korrupció alááshatja a környezetvédelmet vagy figyelmeztető jelzés lehet a foglalkozásegészségügyi és -biztonsági kockázatok tekintetében. A meglévő folyamatokra építés része lehet még az emberi jogokra és a környezeti ügyekre vonatkozó alapkérdéseknek a KYC (ismerd meg az ügyfeled) vagy ügyfélátvilágítási folyamatokba történő bevonása, és az így kapott információk az ügyfélkapcsolat létrejötté során szükséges kellő gondossági intézkedések mértékére vonatkozó kezdeti jelzéseként szolgálhatnak.

A kellő gondossági intézkedések végrehajtásának megkönnyítéséhez speciális eljárások és eszközök kialakítása is szükséges lehet. Például:

- A bankoknak megfelelő eszközöket kell biztosítaniuk a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok azonosításával megbízott személyzet részére, hogy a hatások azonosítását és értékelését lehetővé tegyék. Ilyen eszköz lehet a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgyköröket azonosító piackutatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a meglévő munkatársak képzése vagy új munkatársak felvétele a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó problémák megfelelő azonosításához, értékeléséhez és kezeléséhez szükséges szakértelem házon belüli biztosítása érdekében.

¹⁸ OECD Irányelvek, IV. fejezet, 4. pont, és Magyarázat, 44. pont; OECD Irányelvek, VI. fejezet, Magyarázat, 63. pont.

- A hatások hatékony azonosítását elősegítendő, a bankok a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákra vonatkozó, egyszerű kérdőíveket fejleszthetnek ki eldöntendő (bináris) válaszlehetőségekkel, amelyeket az ügyfélkapcsolati menedzserek, megfelelési/hitelezési vezetők gyorsan kitölthetnek, hogy kezdeti, előzetes információkat gyűjthessenek (pl. rendelkezik-e a vállalat a környezeti és emberi jogi kockázatok kezelésért felelős személyzettel? stb.) A válaszok felhasználhatók arra is, hogy jelezzék a további értékelést igénylő területeket.
- Az azonosítás további elősegítése, valamint a kellő gondossági folyamatok hatékonyságának nyomon követése érdekében a bankok kialakíthatnak tudásmenedzsment-rendszereket vagy ún. „felelős üzleti magatartásra vonatkozó monitoringlistákat” (pl. a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdések, tevékenységek és döntéshozatal dokumentálására). Ez a következőket tartalmazhatja: a) az egyes vállalatokkal és projektekkel kapcsolatban azonosított, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok nyilvántartását (beleértve a panaszkezelő mechanizmusokon keresztül bejelentett felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok vagy eseményeket); b) az ügyfelek felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó teljesítményének értékelését; és c) egy adott ügyfél kapcsán üzleti kapcsolat kialakítására vagy megszüntetésére vonatkozó döntések dokumentációját, beleértve az esetlegesen kikötött feltételeket; valamint a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákban a lehetséges ügyfelekkel, az ügyfelekkel és egyéb releváns érdekelttel való kapcsolatfelvétel dokumentációját.
- A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó problémákra adott megfelelő válaszlépéseket biztosítandó a bankok a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témák tekintetében történő döntéshozatalra vonatkozó kritériumokat fektethetnek le, valamint kialakíthatnak belső jelentéstételi- és felterjesztési folyamatokat egészen a felső vezetésig annak érdekében, hogy a felmerült kérdéseket valóban figyelembe vegyék és azokra reagáljanak.
- A különböző feladat körök és a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák közötti összhang érdekében fontos az ösztönzők összehangolása és az összeférhetlenséget megelőző rendszerek kifejlesztése, hogy a bank kellő gondosságért felelős csapata védve legyen minden, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok üzleti érdekek miatti figyelmen kívül hagyására irányuló belső nyomás ellen. Az intézkedések között sor kerülhet belső kockázati kontrollok és belső ellenőrzés kialakítására, a visszaélés-bejelentők vállalatban belüli védelmének megerősítésére ott, ahol az említett kontrollok nem működnek eredményesen, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó célkitűzések beépítésére a teljesítményértékelésbe, valamint kompenzációs ösztönzők alkalmazására az érintett csapatok és a végső döntéshozó testületek esetében. (Lásd az 1.g intézkedést).

Mi a szerepe a felső vezetésnek¹⁹ a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák területén?

A felső vezetés alapvető szerepet játszik annak biztosításában, hogy a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikákat a teljes szervezeten belül, koherens módon alkalmazzák. ²⁰ A felső vezetés gondoskodik továbbá arról is, hogy a megfelelő irányítási rendszerek, folyamatok és szervezeti struktúra rendelkezésre áll és lehetővé teszi a bank számára, hogy a felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikák fenntartását és hatékony végrehajtását.

A felső vezetésnek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témakörök és az érdekelttel való konzultáció felügyeletére vonatkozó feladatát a *G20/OECD Principles for Corporate Governance* [G20/OECD Felelős vállalatirányítási alapelvek] is elismeri (lásd a 3. keretes írást).

¹⁹ Néhány bank ezeket az ügyeket ügyvezetői igazgatótanácsi, más bankok pedig igazgatósági szinten, megint mások pedig speciális bizottságokkal rendelkeznek, amelyeknek az ügyvezető igazgatótanácsi és/vagy az igazgatósági tagok is tagjai lehetnek.

²⁰ A Thun Group of Banks első vitaanyaga rávilágít, hogy a „felülről jövő hang” fontos a szervezet más részei támogatásának megszerzéséhez, különösen, amikor számos politika kifejezett hivatkozást tesz az emberi jogokra, és beépíti az emberi jogok „perspektíváját” a döntésekbe és a folyamatokba. Thun Group of Banks: Discussion Paper for Banks on Implication of the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights [Banki vitaanyag az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveinek alkalmazásához] 2013. október 16-21., 7. oldal.

3. keretes írás: G20/OECD felelős vállalatirányítási alapelvek

A G20/OECD felelős vállalatirányítási alapelvek szerint a felsővezetői-testületnek (amiben, egy bizottsághoz hasonló módon, ideális esetben az ügyvezető igazgatótanács és/vagy igazgatóság is képviselteti magát) az alábbi feladatai vannak:

- a kockázatkezelési rendszerek, valamint azon rendszerek felügyelete, amelyek célja a jogszabályi megfelelés (ideértve az adózási, verseny -, munka-, környezetvédelmi, esélyegyenlőségi, vesztegetésselles, valamint az egészségvédelmi és biztonsági jogszabályokat) biztosítása;
- más érdekelt (így a munkavállalók, hitelezők, ügyfelek, beszállítók és helyi közösségek) érdekeinek kellő figyelembevétele és méltányos kezelése. Ebben a kontextusban a környezeti és társadalmi normák betartása releváns;
- kulcsszerepet játszik a vállalat etikai „alaphangjának” megadásában, még hozzá nem csak saját tevékenysége révén, hanem a legfőbb vezető tisztviselők, és következésképpen általában a felső vezetés kinevezése és felügyelete útján;
- az irányadó jogszabályok, előírások és normák betartását szolgáló belső kontrollok, etikai és megfelelési programok vagy intézkedések kialakítása és ezek hatékonyságának biztosítása. [...] A megfelelési kötelezettség ezen felül vonatkozik olyan egyéb jogi előírásokra is, mint az értékpapírokra, a versenyre, a munkavégzésre vagy a biztonságra nézve alkalmazandó előírások. Relevánsak lehetnek még az adózásra, az emberi jogokra, a környezetvédelemre, a csalásra és a pénzmosásra vonatkozó jogszabályok.

Hogyan lehet a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásokat kommunikálni az ügyfelek felé?

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások kommunikációjában az egyik első lépés a bank felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikáinak nyilvános hozzáférhetővé tétele és az ügyfél felé történő aktív kommunikálása. A bankoknak oly módon kell megfogalmazniuk a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásaikat, hogy az a bankkal kapcsolatban lévő vállalatokkal közölhető, és számukra érthető legyen.

A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolatos általános elvárások kommunikálása mellett (lásd az 1. intézkedést a gyakorlati lépések között) a bankok az adott ügyfélhez kapcsolható sajátos kockázatok alapján finomhangolhatják kommunikációjukat. Az értékpapírjegyzési tevékenység esetében például, ha az érintett, jelentős széndioxid-kibocsátással járó iparágban működő vállalat azért nem tekinti a klímaváltozást kockázatnak, mivel annak nincs a vállalatra nézve előre látható, rövidtávú hatása, a bank szerepet játszhat az ügyfél felvilágosításában a klímaváltozás jelentős környezeti és társadalmi kockázatairól és ennek például a változó befektetői hangulat és a szigorodó szabályozás révén az ügyfélre gyakorolt jelentős hatásáról.

A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó elvárások kommunikációjára és az ügyfélkapcsolat közzétételéhez való hozzájárulás kérésére (lásd az 1. keretes írást) első alkalommal ideális esetben már az üzleti kapcsolat kialakítása előtt sor kerül, az ügyfélbefogadási folyamat során (ahol ez megvalósítható).

Biztosítandó, hogy a bank és az ügyfél a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásokat azonosan értelmezik, ha lehetséges, ezeket bele kell foglalni a finanszírozási szerződésekbe vagy az értékpapírjegyzési megállapodásokba. Ez különösen fontos lehet a magas kockázatú ügyfeleknél (pl. a felelős üzleti magatartás tekintetében rossz múltbeli eredményekkel rendelkező ügyfelek, vagy magas kockázatú ágazatokban, illetve földrajzi helyszíneken működő ügyfelek). A felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások a mai napig nem kerültek bele az olyan elismert piaci szövetségek, mint a Loan Market Association (Hitelpiaci Szövetség) által kidolgozott hitel-formaszerződésekbe, ami miatt az egyes megállapodásokba történő beemelésük is csak korlátozottan történik meg.

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások kapcsán a bevonást támogathatják bizonyos eszközök (pl. ellenőrző listák, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó kérdések beemelése a felmérést szolgáló eszközökbe), dokumentumok (pl. adatlapok, szakpolitikai nyilatkozatok) és a felelős üzleti magatartásra vonatkozó képzések is.

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásoknak kiszámíthatónak kell lenniük, és nem befolyásolhatják olyan tényezők, mint az ügyfél honossága (alapításának helye) és tulajdonosi szerkezete. Az Irányelvek szerint az állami tulajdonú vállalkozásokra ugyanazon ajánlások vonatkoznak, mint a magántulajdonú vállalkozásokra²¹ és az Irányelvek ajánlásai az országtól vagy a vállalat tevékenységének egyedi körülményeitől függetlenül érvényesek a vállalatokra.²² Ugyanakkor az, hogy a bank *hogyan* ellenőrzi és biztosítja az elvárások teljesülését, valamint a hatások megelőzését vagy mérséklését célzó befolyásoló erő mértéke különböző tényezők szerint jelentősen változik. (Lásd az 1. intézkedést).

2. intézkedés: A tényleges és lehetséges káros hatások azonosítása és értékelése

2.1. A vállalat átfogó jelleggel végezze el az alkalmazási kör meghatározását, vagyis azonosítsa tevékenységének minden olyan területét (beleértve valamennyi működési területet, üzleti partnert és ellátási láncot), ahol a legvalószínűbb a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok előfordulása, és ahol ezek a kockázatok a legjelentősebbek lehetnek. E tekintetben releváns tényezők lehetnek, többek között, az ágazatra, földrajzi elhelyezkedésre, termékre és a vállalkozásra vonatkozó kockázati tényezők, ideértve azokat az ismert kockázatokat, amikkel a vállalatnak már szembe kellett, vagy várhatóan szembe kell majd néznie. Az alkalmazási kör meghatározása képessé kell tegye a vállalatot arra, hogy elvégezze a legjelentősebb kockázati területek előzetes rangsorolását, további értékelés céljával. A kevésbé sokrétű tevékenységet folytató vállalatok esetén, különösen a kisebb vállalatok számára az alkalmazási kör meghatározása nem feltétlenül szükséges az egyes hatások azonosításának és rangsorolásának szakasza előtt.

2.2. A fentiek szerint azonosított jelentős kockázati területekről kiindulva a vállalat végezze el a prioritásnak minősített működési területek, beszállítók és más üzleti kapcsolatok ismétlődő és egyre részletesebb értékelését a konkrét tényleges és lehetséges káros felelős üzleti magatartást érintő hatások azonosítása és értékelése érdekében.

2.3. A megfelelő válaszingtézkedések meghatározása érdekében a vállalat mérje fel, hogy milyen szerepet játszik az azonosított tényleges vagy lehetséges káros hatásokban. Különösen azt mérje fel, hogy a vállalat (a) okozta-e (vagy okozná-e) a káros hatást; vagy (b) hozzájárult-e (vagy hozzájárulna-e) a káros hatáshoz; vagy (c) a káros hatás egy üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefügg-e (vagy összefüggene-e) a működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival.

2.4. A tényleges és lehetséges káros hatásokról gyűjtött információk alapján a vállalat szükség esetén súlyosság és valószínűség szerint rangsorolja a legjelentősebb felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat és a kezelendő hatásokat. A rangsor felállításának akkor van jelentősége, ha nem lehet valamennyi lehetséges és tényleges káros hatást azonnal kezelni. A legjelentősebb hatások azonosítását és kezelését a kevésbé jelentős hatások kezelésének kell követnie.

²¹ OECD Irányelvek, II. fejezet, Magyarázat, 10. pont.

²² Különösen az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveinek azon elvárása, hogy a vállalatok „törekedjenek a káros hatás megelőzésére vagy mérséklésére, [ha az] [...] közvetlenül összefügg tevékenységükkel, termékeikkel vagy szolgáltatásaikkal” nem korlátozódik az OECD-országokban bejegyzett vagy működő üzleti kapcsolatokra. Ezért az az elvárás, hogy az ügyfeleknek a felelős üzleti magatartásra vonatkozó releváns, nemzetközi keretrendszerekkel (pl. az MV Irányelvek) összhangban kell működniük, attól függetlenül irányadó, hogy az ügyfél OECD-országban működő vagy székelő vállalat-e. OECD Irányelvek, IV. fejezet („Magyarázat”), 39. pont

Gyakorlati
lépések
bankok
számára

Első átvilágítás: Az ügyfélportfólión belül a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok szempontjából legjelentősebb területek azonosítása és értékelése, az ügyfelektől kapott és független vizsgálatból származó adatok alapján.

Második átvilágítás: További források felhasználásával és ügyfelek bevonásával kiterjesztett azonosítás elvégzése a tényleges és lehetséges hatások értékelésére. Ennek része lehet olyan azonosítás, ami szűkebb elemzési egységen alapul (azaz magas kockázatú projekten vagy eszközön, súlyos kockázatok vagy tényleges súlyos hatások azonosítása, a finanszírozás ismert felhasználása miatt, vagy ahol az ügyfél eszközei vagy tevékenységei korlátozottak).

A felelős üzleti magatartásra vonatkozó monitoringlisták kialakítása az azonosítás folyamatának felgyorsításához.

A bank káros hatásokban való érintettségének (például a káros hatáshoz a bank magatartása vagy mulasztása révén való esetleges hozzájárulásának) értékelésére szolgáló folyamat kialakítása, és a megfelelő válaszlépés meghatározása.

Megfelelő korai figyelmeztetési rendszer alkalmazása annak érdekében, hogy a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok az átvilágítási eljárason és az időszakos felülvizsgálaton kívül is azonosíthatók legyenek.

Melyek a megfelelő megközelítések a tényleges és lehetséges káros hatások azonosítására és értékelésére a vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tevékenység vonatkozásában?

A lehetséges és tényleges káros hatások azonosítása folyamatos és ismétlődő eljárás. A bankok általában kétszintű folyamatot (első és második átvilágítás) alkalmaznak a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges és lehetséges káros hatások azonosítására, amellett, hogy az ezen a folyamaton kívül esetlegesen felmerülő problémákat és panaszokat is figyelemmel kísérik.

Első átvilágítás

A kezdeti átvilágítás széles körű, és az ágazatokhoz, a földrajzi elhelyezkedéshez vagy vállalat-specifikus kockázati tényezőkhöz (ilyen lehet például egy adott vállalat kapcsán ismert kötelezettségsszegés) kapcsolódó káros hatások magas szintű kockázatait azonosítja az ügyfélportfólióban. Ez eltérhet néhány nagyobb kereskedelmi bank által jelenleg alkalmazott gyakorlattól, ahol az átvilágítást csak korlátozott számú, különleges szabályozás alá eső ágazatra nézve végzik el. Egy többféle terméket és szolgáltatást kínáló, különféle piacokhoz kötődő, jelentős méretű ügyfélportfólióval rendelkező bank választhatja az azonosítás kockázatalapú megközelítését, és kezdeti erőfeszítéseit azokra a területekre koncentrálhatja, ahol a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó káros hatások kockázatát a legjelentősebbre értékeli.²³

²³ Lásd például: OHCHR: Response to request from BankTrack for advice regarding the application of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of the banking sector [Az OHCHR válasza a BankTrack véleménykérésére az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveinek bankszektorban történő alkalmazására], 4. oldal: „a banktól elvárt, hogy (ahol lehetséges) először alakítson ki egy átfogó képet a kockázatokról, beleértve azokat a területeket (pl. tevékenységek/ágazatok/kapcsolatok/ügyfelek, országok), amelyek valószínűleg a legmagasabb kockázatot hordozzák, majd ezen területeket rangsorolja részletesebb elemzés céljával”.

Ugyanakkor ennek olyan kockázatok értékelésén kell alapulnia, amelyek az ügyfél működési területéhez (pl. termékek, szolgáltatások és egyéb tevékenységek), földrajzi elhelyezkedéséhez (pl. kormányzat, jogállamiság, konfliktusok, az emberi jogokhoz vagy környezethez kapcsolódó kiterjedt káros hatások), vagy ügyfélspecifikus kockázati tényezőkhöz (pl. ismert korrupciós esetek, kötelezettségszegés, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó normák elégtelen alkalmazásának ismert példái) kapcsolhatók.

A bankok gyakran az ügyfelek által biztosított információra alapozzák értékelésüket. A bankok ezeket az információkat saját kutatásaikkal is kiegészíthetik, hogy javítsák az azonosítás minőségét. Olyan további források használata, mint a piackutatási szolgáltatások, nemzeti, nemzetközi hatóságok, nem kormányzati szervezetek (NGO), egyéb civil szervezetek, független szakértők jelentései, a tudományos élet képviselőitől és a médiából származó információk, hasznosak lehetnek az ügyfél által nyújtott információk kiegészítéséhez és a kockázati területek egyértelműbb megjelölését teszik lehetővé. Amennyiben a bank az ügyfelek vagy harmadik felek által nyújtott információk alapján jár el, fel kell mérnie a kapott információk minőségét. Így például, ha a nyilvánosan elérhető információk ellentmondanak az ügyfél által közölt adatoknak, hasznos lehet alaposabban megvizsgálni az eltérés okait.

A bankok ezen túlmenően az egyes vállalatokhoz köthető, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokra vonatkozó már rendelkezésre álló, vagy összegyűjtött információk alapján kockázatalapú monitoringlistákat állíthatnak össze. Ezek a listák segíthetnek felgyorsítani a kellő gondossági folyamatot, mivel azt a vállalat, az érintett ágazat vagy joghatóság előzetes értékelésére lehet alapozni. Az ilyen listákat érdemes lehet időszakosan vagy adott eseményekhez kapcsolódóan felülvizsgálni és módosítani.

Második átvilágítás (kiterjesztett azonosítás)

Egy részletesebb, esetenként projekt- vagy eszközalapú kockázatértékelés elvégzéséhez a bankoknak az „első átvilágítás” során azonosított kockázatok alapján rangsorolniuk kell azokat az ügyfeleket, akiknek tevékenysége a legjelentősebb kockázattal jár. (Lásd a 2.b intézkedést).

Adott esetben a kiterjesztett azonosítási folyamatok része lehet:

- Az ügyfél bevonása azáltal, hogy felkérjük bizonyos kérdések tisztázására, további dokumentáció benyújtására és bizonyos esetek kivizsgálására.
- Az ügyfél tevékenységének az ügyfél által átadott dokumentumok (így például már meglévő környezeti- és társadalmi hatásvizsgálat és kockázatértékelés, emberi jogi hatásvizsgálat és kockázatértékelés), valamint független külső felek jelentései és értékelései alapján történő, alaposabb vizsgálata.
- Információgyűjtés további forrásokból, többek között független kutatóktól, civil szervezetektől (így nem kormányzati szervezetektől, potenciálisan érintett csoportoktól és egyéb releváns érdekeltektől), azzal, hogy az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartásra vonatkozó jogszabályi követelményeket érdemes figyelembe venni a külső felekkel adott ügyfelekre vonatkozó konzultáció során. (Lásd az 1. keretes írást).
- Annak értékelése, hogy a finanszírozás nyújtása milyen valószínűséggel fog olyan tevékenységekhez kapcsolódni, amelyek a felelős üzleti magatartáshoz köthető káros hatásokat okoznak, azokhoz hozzájárulnak vagy azokkal összefüggnek.

A kiterjesztett azonosítás a gyakorlatban sokszor a bank környezeti és társadalmi kockázatokért felelős csoportjának részvételével zajlik. Saját kutatásának lefolytatása után az környezeti és társadalmi kockázatokért felelős csoportja (amennyiben szükséges) felveszi a kapcsolatot az ügyfélkapcsolati menedzserrel, a megfelelésért felelős tisztviselővel vagy a tranzakciót támogató csoporttal a helyzet további vizsgálata céljából. A bankok szükség szerint szakértők közreműködését kérhetik, vagy kibővíthetik a belső környezeti és társadalmi kockázatokért felelős csoportot a kiterjesztett azonosítás folyamatának támogatása céljával.

Egyes bankok megpróbálták ezt a feladatot beépíteni a tranzakciót támogató csoportokba. Az ügyfél vagy a tranzakció felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázati profilja az eredmények és következtetések összeállítása és (ahol ez releváns) a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdések kezelésére vonatkozó ajánlások előterjesztése révén kerül megállapításra.

Mire terjed ki az azonosítás és értékelés?

A szabad felhasználású hitelek nyújtása és az értékpapírjegyzési tranzakciók általában vállalati szintű ügyletek, azaz a bank finanszírozási és jegyzési garanciavállalási szolgáltatásokat nyújt, amelyek egy adott vállalat általános működését vagy terjeszkedését szolgálják, nem pedig egy adott projektre vagy eszközre (például erőműre vagy egy infrastrukturális projektre) vonatkoznak. Ezért a vállalati hitelezéshez és az értékpapírjegyzéshez kapcsolódó kellő gondossági intézkedések végrehajtásának elsődleges elemzési egysége az első körben általában maga a vállalat (azaz az ügyfél egész szervezete), nem csak egy adott projekt vagy eszköz. Példák az azonosítási folyamat során a bankok által vizsgálható információk körére:

- Az ügyfél társasági szerkezete (pl. leányvállalatok, közös vállalatok) és stratégiája (pl. bővítési tervek), valamint ezeknek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témákra gyakorolt hatása;
- Az a földrajzi terület, ahol az ügyfél jelenleg működik, illetve (ha lehetséges), ahol a jövőben működni fog (pl. a környező térség érzékenysége és/vagy annak valószínűsége, hogy a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre vonatkozó szabályozás végrehajtásáról a kormányzati szervek megbízhatóan gondoskodnak).
- Az az iparág, ahol az ügyfél működik (pl. annak valószínűsége, hogy az adott iparági a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó káros hatásokat okoz, azokhoz hozzájárul vagy azokkal összefügg).
- Az ügyfél felelős üzleti magatartási politikája és irányítási struktúrája, beleértve az ügyfél felelős üzleti magatartási szabályozási és irányítási rendszereit;
- Az ügyfél felelős üzleti magatartással kapcsolatos előélete, valamint képessége és hajlandósága a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó problémák megfelelő kezelésére, ideértve az ügyfél kellő gondossági gyakorlatát saját beszállítói tekintetében (pl. a vállalattal kapcsolatos, a médiában tárgyalt vagy civil szervezetek által felvetett problémák);
- Ha vannak ilyenek, az ügyfél magas kockázatot jelentő közös vállalati (joint venture) partnerei és leányvállalatai.

Néhány korlátozott esetben, ahol a kiterjesztett azonosítást („második átvilágítást”) megfelelőnek ítélték, a kellő gondossági folyamat részeként sor kerülhet egy adott eszközhöz vagy projekthez köthető tényleges vagy lehetséges káros hatások részletes vizsgálatát. Ez a következő helyzetekben lehet célszerű:

- Súlyos kockázatok: ha a bank a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, potenciálisan súlyosan káros hatásokat azonosít egy adott eszköz, leányvállalat vagy projekt kapcsán, a földrajzi-, ágazati- vagy vállalatspecifikus kockázati profil alapján, az adott eszközre vagy projektre részletesebb, projektszintű értékelés kezdeményezhető. Ilyen súlyos kockázat lehet például öslakosokra, kritikus élőhelyekre, jelentős kulturális örökségre gyakorolt káros hatások kockázata vagy nagy mértékű áttelepítés kockázata az ügyfél jelentős, fejlesztés alatt álló vagy fejlesztésre javasolt birtokán.

- Tényleges hatások: ha a bank megállapítja, hogy tényleges súlyos hatások (például súlyos emberi jogi visszaélések) állnak fenn egy adott eszköz tekintetében.
- A bevételek felhasználása: a fogalommeghatározás szerint az általános vállalati célú (szabad felhasználású) finanszírozás esetén nincs meghatározott felhasználási cél, azonban bizonyos körülmények között az ügyfél jelezheti, hogy miként kívánja felhasználni a finanszírozást, vagy a vállalati szintű információ utalhat arra, hogy a finanszírozást elsődlegesen adott eszközökre vagy projektekre fordítják (például egyetlen eszközzel rendelkező vállalat esetén).
- Korlátozott eszközök és tevékenységek: ha a vállalat csak kisszámú projekttel vagy tevékenységgel rendelkezik, vagy ahol egy eszköz vagy projekt teszi ki a termelés vagy bevétel túlnyomó részét.

Melyik szakaszban kell a bankoknak azonosítaniuk és értékelniük a tényleges és lehetséges káros hatásokat vállalati ügyfelek esetén?

Gyakran az ügyfélbefogadási folyamat a megfelelő pillanat a bank számára, azonosítsa azokat a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, tényleges vagy lehetséges káros hatásokat, amiket az ügyfél okozhat, illetve amikhez hozzájárulhat. Könnyebb lehet a bank számára még az ügyfélkapcsolat létrejöttét megelőzően azonosítani a kockázatokat és megtenni a szükséges lépéseket.

Mivel a kellő gondossági intézkedések folyamatosan zajlanak, a bankoknak meg kell találniuk a módját, hogy a hitelezési portfóliójukhoz köthető új, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges káros hatásokról tudomást szerezzenek. E tekintetben a bankoknak érdemes meghatározni a meglévő ügyfelek tevékenységére vonatkozó időszakos felülvizsgálatok gyakoriságát és mértékét. A bankok emellett harmadik fél (külső fél) szolgáltatókra is támaszkodhatnak, akik a vállalatokkal kapcsolatos jelentős problémák esetén figyelmeztetést adnak.

Megfelelő korai figyelmeztetési rendszerek alkalmazása szintén elősegíti, hogy a bankok a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat az átvilágítási eljáráson és az időszakos felülvizsgálaton kívül is azonosítani tudják. Az ilyen korai figyelmeztetési mechanizmusok lehetnek újonnan kialakított panaszkezelési mechanizmusok és/vagy létező panaszkezelési mechanizmusok (mint az OECD Nemzeti Kapcsolattartó Pontjai (NKP-k), amelyekben a bank részt vehet, illetve azon kommunikációs csatornákat, amelyeken keresztül az érintett jogosultak, képviselők és mások panaszt tehetnek. Az ilyen mechanizmusok általában nem egy adott ügyfélre vagy tevékenységre szabottak, hanem általában a banki irodák szintjén vagy esetleg központi szinten, esetleg más szereplőkkel közösen kerülnek kialakításra. (Lásd a 6.c és 6.d. intézkedést). Az ügyfél hozzájárulásának megszerzése a bankkal fennálló üzleti kapcsolatának közzétételéhez lehetővé teszi az érdekeltek számára, hogy az ügyfél tevékenységével kapcsolatos panaszait ezen mechanizmusokon keresztül bejelentsék.

Hogyan kell kezelni a kihívásokat az információgyűjtés során?

A bankok az ügyfelekhez köthető tényleges és lehetséges hatásokra vonatkozó átfogó és hiteles információk összegyűjtése során nehézségekbe ütközhetnek. Ezeket a nehézségeket okozhatják gyakorlati korlátok, például időhiány vagy az ügyfelek átláthatósági hiányosságai miatt nehezen hozzáférhető információk, az adatszolgáltatók és a kutatást végző szolgáltatók által alkalmazott eltérő módszertani megközelítések, valamint az a tény, hogy a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó problémákkal foglalkozó hírek, kampányok és jelentések gyakran a nagy- és/vagy tőzsdén jegyzett vállalatokra koncentrálnak. Ezenfelül bizonyos körülmények korlátozhatják a bankok képességét a kockázatok részletes azonosításának elvégzésére, például, ha a szorosabb bevonás és/vagy értékelés olyan piaci jelzéseket adna, ami kárt okozhatna a vállalatnak vagy problémákat vetne fel az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartásra vonatkozó kötelezettségek terén, illetve, ha a leendő ügyfél nem együttműködő az információszolgáltatás terén.

Információhiány esetén a bankoknak javasolt kiegészítő megközelítések alkalmazása, azaz a kvalitatív és kvantitatív eszközök kombinálása. Ilyenek lehetnek az ellenőrző listák, értékelési eszközök, algoritmusalapú eszközök, indexek, jelentések, valamint az ügyfelekkel és érdekeltekkel folytatott rendszeres egyeztetések az adott vállalatokhoz vagy az egész iparághoz köthető, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges kockázatokat azonosítsák.

A bankoknak javasolt emellett további tájékoztatást kérni az ügyfelektől, ha szükséges. A magánvállalkozások például nem biztos, hogy felfedik vagyontárgyaik listáját, hacsak a bank ezt kifejezetten nem kéri tőlük. Bár az ilyen listák gyakran nem szükségesek a hitelbírálatához/megfelelési ellenőrzéshez, a bankok kérhetik ezek közlését a kockázatok azonosításának elősegítéséhez. A bank befolyásoló ereje az ügyféllel való kapcsolatában hatást gyakorol a bank azon képességére, hogy kérdéseket tegyen fel és további információt kérjen. Például olyan ügyletek kapcsán, ahol az ügyfél jelentős pénzügyi forrásokhoz jut (piaci tőkeértékéhez mérten), vagy olyan értékpapírjegyzési tranzakciókban, ahol a bank jelentős mennyiségű tőkét gyűjt a vállalat számára, az ügyfél bank általi bevonása általában nagyobb mértékű. Ennek köszönhetően pedig a bank több kérdést tud feltenni és további dokumentációt tud bekérni, amennyiben szükséges. A befolyásoló erő korlátaira adható válaszlépéseket részletesebben a 3.c. intézkedés taglalja.

A tranzakciók lezajlásának növekvő sebessége korlátozhatja a bankok számára a kockázatok azonosítására rendelkezésre álló időt. E kihívásra a bankok reagálhatnak azzal, hogy a vállalatok felelős üzleti magatartással kapcsolatos teljesítményének bizonyos vonatkozásait nyomon követő, vagy a vállalatok ellen folyó kampányokat katalogizáló piackutatási szolgáltatásokból származó információkat használnak forrásként. A bankok a felelős üzleti magatartásra vonatkozó belső monitoringlistákat is felállíthatnak, amelyek a vállalatok felelős üzleti magatartással kapcsolatos teljesítményére vonatkozó információkat gyűjtik.

Az információhiány problémájának megoldására a bankok megfontolhatják együttműködés kezdeményezését vagy már létező együttműködésben (például iparági és/vagy ágazatközi kezdeményezésekben) való részvételt, hogy további információt szerezzenek a vállalatokról és a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok jobb és szélesebb körű felfedését szorgalmazzák. Számos együttműködési kezdeményezések léteznek ágazati szinten a tényleges és lehetséges káros hatásokkal kapcsolatos információk gyűjtésére és nyomon követésére.²⁴

Habár a fenti módszerek segíthetnek bizonyos kihívásokra választ adni, a meglévő eszközök továbbra is elégtelenek lehetnek a kockázatok és hatások megfelelő azonosításához a bankok portfóliójában a bizonyos tranzakciókkal együtt járó időkorlátokon belül. E tekintetben a bankok, a kihívásokra adott válaszként, elől járhatnak a jobb eszközök és folyamatok kifejlesztésére vonatkozó igény felvetésében.

Ahol az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartás kérdése felmerül, lehetséges az érdekeltek, például az érintett érdekeltek vagy civil szervezetek bevonása a kockázatok alaposabb megismerése érdekében anélkül azonban, hogy a konkrét vállalat vagy tranzakció említésre kerülne. Ez lehet a módszer alkalmazható abban az esetben is, amikor a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök nem vállalat-specifikus kockázati tényezőkhez kapcsolhatók, hanem ágazati, földrajzi vagy termékspecifikus jellegűek, és a bevonás nem fedi fel a (leendő) ügyfél kilétét. Ezenfelül lehetséges az ügyfél hozzájárulását kérni a bankkal való kapcsolatának közléséhez, például az ügyfélbefogadási

²⁴ Lásd például a nyersanyag-kitermelő ágazatban: Responsible Minerals Initiative, <http://www.responsiblemineralsinitiative.org/>; Responsible Mining Index <https://responsibleminingindex.org/>; a ruhaipari ágazatban: Fair Factories Clearing House, <https://www.fairfactories.org/>; Social & Labour Convergence Project (SLCP) <https://slconvergence.org/>; a mezőgazdasági ágazatban: FairFoodprogram, <https://www.fairfoodprogram.org>, Trase Earth <https://trase.earth/>. Fair Food programme, <https://www.fairfoodprogram.org>, Trase Earth <https://trase.earth/>.

folyamat során, aminek birtokában a bank úgy fedheti fel az ügyféllel fennálló üzleti kapcsolatát, hogy nem sérti meg az ügyféllel szembeni titoktartási kötelezettségét. (Lásd az 1. keretes írást).

Milyen szerepet játszhatnak az érdekeltek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó káros hatások azonosításában és értékelésében?

A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó hatások azonosításának és értékelésének területén a következő eszközök állnak a bankok rendelkezésére:

- Szakértő érdekeltek bevonása egy adott ágazat kockázatainak jobb megértése és értékelése érdekében.
- Szerződésben álló érdekeltek (pl. alkalmazottak, ügyfelek és részvényesek), valamint szabályozók és szakértő érdekeltek (pl. globális szakszervezetek, nem kormányzati szervezetek) bevonása a rangsorolás indoklásának kialakítása során.
- Az ügyfelek bátorítása a ténylegesen vagy potenciálisan érintett érdekeltet bevonására a hatások azonosítása és értékelése érdekében. Ebben a kontextusban azonban fontos, hogy a bank az együttműködés minőségét tartsa szem előtt, és a bevonást ne kipipálandó feladatként kezelje. (Lásd: *A kellő gondosság jellemzői*).

A bankok emellett kialakíthatnak olyan mechanizmusokat (pl. korai figyelmeztető mechanizmusok, így a panaszkezelési mechanizmusok és forró drótok stb.), amiken keresztül az érdekeltek (ideértve a jogosultakat és más szakértőket is) felvethetik az ügyfél tevékenységéhez kapcsolódó esetleges problémákat, és visszajelzést adhatnak. (Lásd fentebb, és a 6.d intézkedést).

4. keretes írás A bankok szerepe több intézmény érintettsége esetén

A több bankot érintő olyan tranzakciókban, mint a szindikált hitelnyújtás vagy értékpapírjegyzési tranzakció, az egyes résztvevő bankok szerepei eltérőek. Ez olyan helyzethez vezet, amiben az egyes résztvevők nem feltétlenül rendelkeznek azonos mennyiségű információval és idővel a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok értékelésére. A tranzakciót vezető bankok (amiket gyakran vezető szervezőnek vagy vezető forgalmazónak neveznek) általában több idővel rendelkeznek és több információhoz férnek hozzá a tranzakció szervezése során, mint az abban kisebb szereppel bíró bankok. Az ügynökként eljáró bankoknak pedig általában több lehetőségük van az ügyfelekkel való kapcsolattartásra a finanszírozás nyújtását követően. Ha a szindikátusnak átfogó kellő gondossági gyakorlatokkal rendelkező vezető szervezői és ügynökei vannak, valamennyi résztvevőnek előnye származik abból, hogy a releváns, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó dokumentációt valószínűleg már elkészítették és az a szindikátus számára elérhető, így a kellő gondosság folyamata sokkal gördülékenyebb.

A bankok a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szempontokat beépíthetik a más bankokkal közösen lebonyolított tranzakciókban (pl. szindikált hitelek vagy értékpapírjegyzési tranzakciók) való részvétellel kapcsolatos döntéshozatali folyamataikba.

A tranzakció során az ügynök bank rendszeresen felülvizsgálhatja az ügyfelet, hogy megállapítsa, teljesíti-e a felelős üzleti magatartással kapcsolatosan előírt feltételeket. Az ügynök bank emellett vezető szerepet játszhat a bankok által azonosított, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges káros hatások kezelésében. Az ügynök bank tájékoztatást nyújthat a szindikátus többi tagjának az ilyen incidensekről és az ügynök bank által a kezelésükre javasolt lépésekről, amiknek megtételéhez azonban a szindikátus bankjainak jóváhagyása szükséges, a finanszírozási dokumentációban foglalt rendelkezések szerint.

Szindikált tranzakcióban a bankoknak érdemes lehet a kellő gondosság tekintetében is együttműködésre törekedni. Az együttműködés megnyilvánulhat például abban, hogy ugyanazon felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárásokat kommunikálnak az ügyfél felé, összhangban a felelős üzleti magatartásra vonatkozó nemzetközi keretrendszerek előírásaival (pl. Irányelvek).

Együttműködhetnek továbbá a kockázatok azonosítását szolgáló mechanizmusok működtetésében, valamint a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó hatások megszüntetését, megelőzését és mérséklését célzó intézkedések végrehajtásában.

Például, ha a szindikátus valamelyik tagjának tudomására jut egy felelős üzleti magatartással kapcsolatos probléma, tájékoztatnia kell erről az ügynök bankot vagy a szindikátus többi tagját, hogy azt kivizsgálhassák.

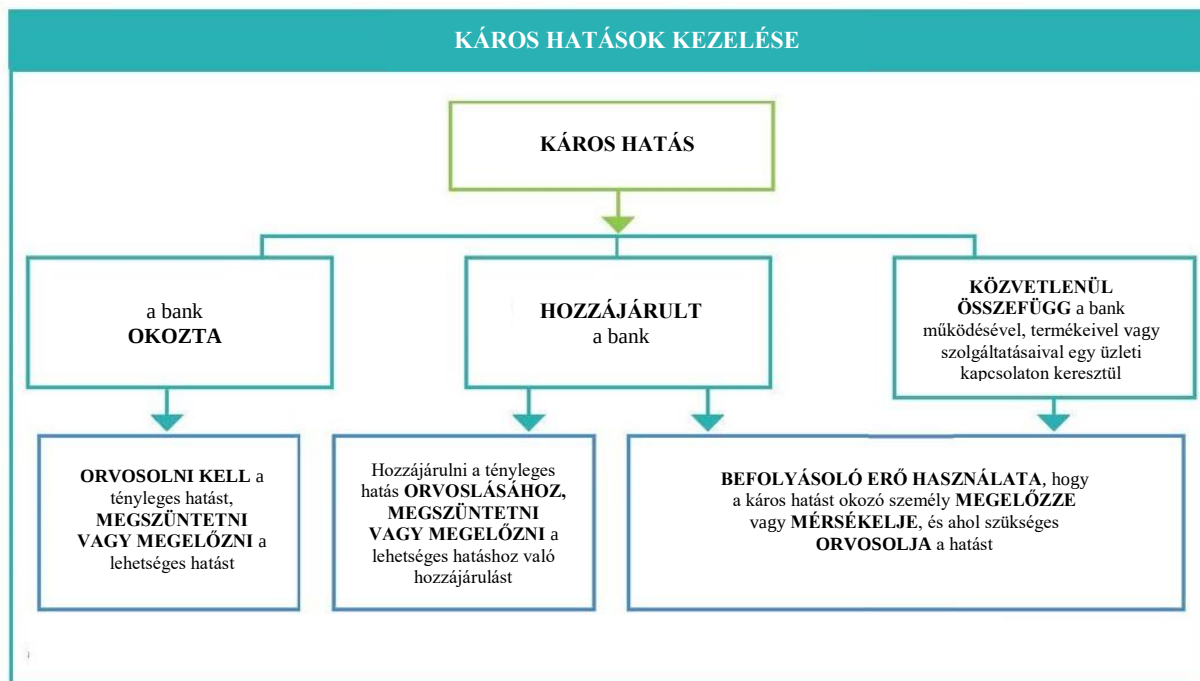
Szindikált tranzakciókban a bankok közti, kellő gondossággal kapcsolatos együttműködés igényli az átláthatóság bizonyos szintjét a bankok között. A bankok együttműködésen alapuló intézkedései tekintetében azonban figyelemmel kell lenni a versenyjogi kérdésekre, és szükséges lehet az ügyfél hozzájárulásának megszerzése a bankok közti információmegosztáshoz a szindikált tranzakciókban.

Hogyan értékelheti egy bank az érintettségét egy káros hatás tekintetében?

Egy bank három különböző módon lehet érintett káros hatásokban: (a) a bank maga okozta a káros hatásokat; (b) a bank hozzájárult a más szervezet által vagy más szervezetek tevékenységeivel közösen okozott káros hatásokhoz vagy (c) közvetlen összefüggés van a káros hatások és a bank szolgáltatásai között egy üzleti kapcsolat révén.

Fontos a káros hatásban való érintettség felmérése, mivel ez határozza meg, hogy a banknak miként kell kezelnie azt. Lásd a lenti 3. ábrát.

3. ábra A káros hatások kezelése

A bank által okozott káros hatások problémája túlmutat ezen elemzés hatókörén, mivel a jelen dokumentum a bank ügyfelei - vagy az ügyfél leányvállalata - által okozott káros hatásokra helyezi a hangsúlyt, és nem a kizárólag a bank által okozottakra (lásd a hatályról szóló részt).

A bank ügyfelei által okozott káros hatások az esetek legnagyobb részében „közvetlenül összefüggenek” az ügyféllel üzleti kapcsolatban álló bank finanszírozási vagy értékpapírjegyzési szolgáltatásaival. Néhány esetben azonban a bank maga is hozzájárulhat a káros hatásokhoz, amennyiben a bank intézkedései valamilyen módon előidézték, elősegítették vagy ösztönözték az ügyfelet a kár okozásában. Annak értékelése, hogy a bank hozzájárul-e egy ügyfél által okozott tényleges vagy lehetséges káros hatáshoz, komplex feladat. Amennyiben káros hatás lépett fel, ezen értékelés alapján mérlegelhető, hogy a banknak szerepet kell-e vállalnia az ügyfél által okozott káros hatás orvoslásában, illetve az orvoslásban való közreműködésben

– vagy sem. Ha nem állapítható meg, hogy a bank hozzájárult a hatáshoz, az arra adandó válaszlépések is főleg a befolyásoló erejének ügyféllel szembeni érvényesítésére korlátozódnak, mivel a hatással csak az ügyfél van közvetlenül összefüggésben.

Ha azonban a bank a káros hatáshoz hozzájárult, elvárás vele szemben, hogy orvoslást nyújtson, vagy abban közreműködjön. Az orvoslás több formában történhet. Az, hogy ezek közül mi a megfelelő, a hatás természetétől és mértékétől függ. (Lásd a 6.b intézkedést).

Az 5. keretes írás idézi a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásnak a témára vonatkozó általános iránymutatását. Lentebb található ennek az általános vállalati hitelezésben és értékpapírjegyzési tranzakciókban történő alkalmazásának megvitatása.

5. keretes írás A hatással való kapcsolat - kivonat az OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról című dokumentumból (70. oldal)

Hozzájárulás: A vállalat „hozzájárul” egy hatáshoz akkor, ha tevékenységei más szervezetek tevékenységeivel együtt okozzák a hatást, vagy a vállalat tevékenységei hozzásegítenek vagy ösztönöznek más szervezetet (vállalatot) a káros hatás okozására, vagy azt megkönnyítik a számára. A hozzájárulásnak lényeg esnek kell lennie, tehát a csekély vagy jelentéktelen hozzájárulás nem értendő ide.

A hozzájárulás lényegi mivoltának, valamint annak megállapítása, hogy a vállalat tevékenységei mikor ösztönöznek, bírnak rá más szervezeteket káros hatás előidézésére, vagy mikor könnyítik meg azt a számukra, több tényező mérlegelését teheti szükségessé. Az alábbi tényezők vehetők figyelembe:

- Az, hogy a vállalat milyen mértékben ösztönzi vagy motiválja a káros hatás másik szervezet általi okozását, vagyis a vállalat milyen mértékben növelte a hatás bekövetkezésének kockázatát.
- Az, hogy a vállalat mennyire tudhatott a tényleges vagy lehetséges káros hatásról, vagy mennyire kellett volna tudnia arról, vagyis az előreláthatóság mértéke.
- Az, hogy a vállalat tevékenységei mennyire mérsékeltek a káros hatást vagy mennyire mérsékeltek annak kockázatát.

Egy olyan üzleti kapcsolat vagy olyan tevékenységek megléte, amely megteremti az általános feltételeket egy káros hatás lehetséges megjelenéséhez, önmagában még nem jelent hozzájárulást. A kérdéses tevékenységnek lényegesen kell növelnie a káros hatás kockázatát.

Példaként vegyünk egy kiskereskedőt, aki nagyon rövid átfutási időt követel meg a termékek szállításakor, holott a hasonló múltbeli termékek alapján tudja, hogy az előállítás így nem megvalósítható, és ezáltal korlátozza az előzetesen jóváhagyott alvállalkozók alkalmazását.

- Azzal, hogy a megvalósíthatónál rövidebb leszállítási időt követel meg és korlátozza az alvállalkozásba adást, a gyártó szintjén növeli a nagymértékű túlórázás kockázatát.
- A hatás előreláthatósági foka magas lehet, mivel a kereskedő tudja, hogy a hasonló régebbi termékek átfutási ideje így nem volt megvalósítható, és hogy a rövid átfutási idők az ágazatban jellemzően jelentős túlórához vezetnek.
- Ha nem tesz lépéseket annak érdekében, hogy mérsékelje a hatás bekövetkezésének kockázatát, a kiskereskedő hozzájárulhat ahhoz, hogy a gyártó munkavállalói jelentős túlórát végezzenek.

Példaként vegyünk egy magántőke-befektetőt, aki befektet egy acélüzembe. A befektető tagja az acélüzem igazgatótanácsának, és rendszeresen egyeztet a vezetőséggel. Egy az üzemből kifolyó szennyvíz kezelésére hivatott költséges berendezés beszerzéséről szóló döntésnél a befektető a berendezés ellen szavaz.

A szennyvízkezelő berendezés hiánya miatt a helyi közösség ivóvize szennyeződik.

- A projektmenedzsment arra történő ösztönzése, hogy ne szereltesse be egy olyan technológiát, amely megelőzné vagy mérsékelné a vízforrásokra gyakorolt környezeti hatásokat, növeli a káros hatások kockázatát.
- Az előreláthatóság mértéke magas lehet, ha az acéliparban a környezetgazdálkodási szakemberek számára közismert tény, hogy az ivóvízszennyezés elkerüléséhez szükség van vízkezelő berendezésre.
- Ha a befektető a kellő gondosságnak megfelelően kezelési tervében egy másik alternatív megoldást javasol a kifolyó víz kezelésére, a vízellátás szennyezésének kockázata és a hatás előreláthatósága kisebb lesz, így a befektetői magatartás már nem feltétlenül minősül hozzájárulásnak.

[...] A vállalat és a káros hatás közötti kapcsolat nem statikus. A helyzet alakulásától, de például attól függően is változhat, hogy a kellő gondosság keretében és az azonosított kockázatok és hatások kezelése érdekében tett lépések mennyire csökkentik a kockázatok és hatások bekövetkezését.

Ahol egy hatás már előfordult, az alábbi, egymással kölcsönös kapcsolatban álló tényezők elemzése alapján foglалhatunk állást abban a kérdésben, hogy a bank ezen hatáshoz jelentős mértékben járult-e hozzá (azaz nem „kis” vagy „triviális” mértékű a hozzájárulása):

- Milyen mértékben növelte a bank tevékenysége a hatás előfordulásának kockázatát azzal, hogy *megkönnyítette* az ügyfél számára a káros hatás előidézését, vagy *ösztönözte* az ügyfelet erre;
- A hatás előreláthatóságának mértéke;

- A bank által tett lépések ténylegesen milyen mértékben mérsékeltek vagy csökkentették a hatás kockázatát.

Ahhoz, hogy egy bank egy káros hatást vállalati hitelezési vagy értékpapírjegyzési tranzakción keresztül ösztönözzön, a hitelezési vagy jegyzési garanciavállalási szolgáltatás nyújtása mellett szükséges a bank konkrét intézkedése vagy mulasztása, ami az ügyfelet arra motiválta vagy bátorította, hogy kárt okozzon (Lásd a 6. keretes írásban az „A” példát).²⁵ Nehéz azonban olyan gyakorlati példát találni olyan banki intézkedésre, ami egy vállalati hitelezési vagy értékpapírjegyzési tranzakció keretében az ügyfelet kár okozására ösztönözné.

Ahhoz, hogy egy bank egy vállalati hitelezési vagy értékpapírjegyzési tranzakción keresztül káros hatást segítsen elő, az adott szolgáltatás nyújtása mellett szükséges a bank olyan konkrét intézkedése vagy mulasztása, ami az ügyfél számára lehetővé tette vagy megkönnyítette a kár okozását. E tekintetben „egy pénzügyi termék vagy szolgáltatás nyújtása nem eredendően probléma - valójában ez az üzleti élethez lényeges szolgáltatás.”²⁶

Figyelembe véve a fenti, egymással kölcsönös összefüggésben lévő tényezőket, megvalósulhatott a bank hozzájárulása a káros hatás előidézésének elősegítésével, ha a következő elemek mindegyike egyszerre fordul elő:

- Az ügyfél tevékenységei vagy projektjei által okozott, vagy az azok hozzájárulásával létrejövő káros hatás előre látható volt;
- A finanszírozás felhasználását tekintve ismert (vagy valószínűsíthető) volt, hogy azt az ügyfél magas kockázatú tevékenységeire vagy projektjeire használja fel (lásd a 6. keretes írás „B” példáját); vagy az ügyfél csaknem minden tevékenysége magas kockázatú a figyelembe vett káros hatás okozása vagy az ahhoz való hozzájárulás tekintetében²⁷ (Lásd a 6. keretes írás „C” példáját); és
- A finanszírozási vagy a jegyzési garanciavállalási szolgáltatás nyújtása megfelelő kellő gondosság tanúsítása nélkül történt (lásd az alábbi pontokat). E vonatkozásban a bank rendelkezésére álló kellő gondossági folyamatokat, valamint azok alkalmazását figyelembe kell venni.

Fontos megjegyezni, hogy a kellő gondossági folyamat megfelelőségének mérlegelésekor a jelen dokumentum referenciaként szolgál a banki jó gyakorlat tekintetében. A bank rendszereinek és kellő gondossági folyamatainak minősége kihathat arra, hogy a bank hozzájárul-e a káros hatásokhoz. Az emberi jogi hatások tekintetében például az OHCHR kifejtette, hogy „a banki portfólió kiterjedésének és komplexitásának, valamint kockázati profiljának megfelelő kellő gondossági intézkedések végrehajtása segítheti [a bankot] a kockázatok hatékony azonosításában és azok megelőzésében.”²⁸

A kellő gondossági intézkedések része lehet a kockázati alapú rangsorolás. Ahogy az *A kellő gondosság jellemzői* című részben kifejtésre került, ahol nem lehetséges az összes tényleges vagy lehetséges káros hatás kezelése, a bankok rangsorolhatják a kockázatokat azok súlyossága és felmerülésük valószínűsége alapján (a portfóliójukban levő más kockázatokhoz képest).

²⁵ Lásd még: OHCHR response to request from BankTrack for advice regarding the application of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of the banking sector [*Az OHCHR válasza a BankTrack véleménykéreire az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveinek bankszektorban történő alkalmazására*] (2017)

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/InterpretationGuidingPrinciples.pdf>

²⁶ UO.

²⁷ A kollektív, kiterjedt és határokon átvelő természetű káros hatások esetén, mint amilyen a klímaváltozás, árnyaltabb elemzésre lehet szükség a finanszírozás és az ügyfél konkrét, kárt okozó tevékenységei közötti kapcsolat megértéséhez.

²⁸ OHCHR (2017)

Ezekben az esetekben a bankoknak készen kell állniuk arra, hogy kommunikálják az okokat, amelyek miatt egyes kockázatokat mások elé rangsorolnak (lásd 1.c és 1.d intézkedések és 5.a intézkedés). Ha a bank nem tesz lépéseket az ügyfelekkel kapcsolatos káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére, rangsorolási kritériumai és kellő gondossági folyamatának egyéb jellemzői különösen fontosak lesznek a kellő gondosság megfelelőségének mérlegelésekor (lásd a „C” példát a 6. keretes írásban). Amennyiben az ügyfél által okozott káros hatás folytatódik vagy megismétlődik, az ügyfélnek biztosított további finanszírozásról szóló döntés szintén releváns a banki kellő gondosság megfelelőségének értékelésekor.

Továbbá, a kellő gondossági intézkedéseket ki lehet igazítani, hogy alkalmasak legyenek az üzleti kapcsolatokkal való munka jelentette korlátok (például az ügyfelekre való ráhatás vagy az ügyfelek befolyásolásának módjával kapcsolatban felmerülő jogi és gyakorlati korlátozások) kezelésére. A bankok intézkedések széles körével próbálhatják megelőzni a hatásokat, amelyek például lehetnek közös erőfeszítések a befolyásoló erejük egyesítésére, ideértve a rendszerszintű problémákat célzó kezdeményezésekben való részvételt is, a banki kellő gondossági folyamatok fejlesztése, valamint a magas kockázatú ügyfelek bevonása. (Lásd: 3. intézkedés, Gyakorlati lépések).

6. keretes írás Elméleti példák az általános vállalati hitelezési tranzakciókban történő közreműködésre

„A” példa: A bank azt tanácsolja ügyfelének, egy kereskedelmi vegyszergyártónak, hogy a finanszírozási megállapodás megkötésének feltételeként csökkentse a jövőbeli működési kiadásait. Ennek eredményeképpen az ügyfél nem ruház be az egyik vegyiüzemből származó szennyvíz tisztítását végző technológia fejlesztésébe, és az egyik helyi közösség vízforrása szennyezetté válik. Ebben az esetben a bank arra motiválhatta vagy bátoríthatta az ügyfelet, hogy az olyan lépést tegyen, ami a káros hatáshoz vezetett, ezáltal pedig ösztönözhetette a káros hatás felmerülését. A hatás előreláthatóságának mértéke és az, hogy a bank által tett lépések ténylegesen milyen mértékben mérsékeltek vagy csökkentették a hatás kockázatát, szintén releváns szempont lehet. Bár meggyőző példa, a gyakorlatban ilyen helyzet rendes esetben nem fordulna elő a vállalati hitelezési tranzakciók során, mivel a bankok általában nem nyújtanak tanácsadói szolgáltatásokat az ilyen tranzakciókkal összefüggésben, illetve nem kötik költségsökkentési feltételhez a hitel nyújtását.

„B” példa: Egy bank egy potenciális ügyféllel, egy magánkézben levő biztonsági céggel vesz fel a kapcsolatot, amelyről széles körben elterjedt, hogy legjelentősebb, konfliktusok által sújtott területeken végzett műveletei során több esetben is súlyos emberi jogi jogsértéseket követ el. A bank anélkül biztosítja a finanszírozást, hogy megfelelő kísérletet tett volna befolyásoló erejének érvényesítésére az ügyféllel szemben a műveleteivel összefüggő emberi jogi jogsértések megelőzése vagy mérséklése érdekében. Ebben a példában a hatások előre láthatók voltak, és rangsorolni kellett volna azokat a hatás felmerülésének valószínűsége és súlyossága alapján. A bank a kár megelőzésére és mérséklésére tett kellő erőfeszítések nélkül nyújtotta a finanszírozást. Ez a körülmény, párosulva a bank finanszírozás nyújtására vonatkozó döntésével (mely finanszírozás valószínűleg az ügyfél magas kockázatokkal járó tevékenységeit támogatja) és a megfelelő kellő gondosság elmulasztásával, megkönnyíthette az ügyfélnek az emberi jogi jogsértések elkövetését, és ezáltal elősegíthette a káros hatásokat. Ugyanakkor, ha a bank törekedne a hatások megelőzésére vagy mérséklésére és megkövetelné az ügyféltől a jövőbeni jogsértések megelőzését szolgáló övintézkedések alkalmazásának igazolását, az bizonyítaná, hogy észszerű erőfeszítéseket tett a káros hatások megelőzésére vagy enyhítésére.

„C” példa: A bank általános vállalati finanszírozást nyújt egy ügyfélnek, ahol ismert, hogy a finanszírozást az ügyfél egy lehetséges társadalmi és környezeti hatásokkal járó

infrastrukturális projektekre fordítja. Az ügyfél egy olyan környezeti és társadalmi hatástanulmányt készít és ad át a bank részére, amely nem felel meg az iparági normáknak, és nem méri fel pontosan a projekttel kapcsolatos hatások mértékét. Ha a bank anélkül nyújt finanszírozást, hogy annak feltételeként hiteles környezeti és társadalmi hatástanulmányt kérne, és később azért merül fel egy káros hatás, mert azt a tanulmány nem azonosította megfelelően, valószínűsíthető, hogy a bank elősegítette a hatást. Ugyanakkor, ha a bank bizonyítani tudja, hogy a döntése, miszerint az ügyfelet nem veti alá részletesebb kellő gondossági folyamatnak, a kockázat valószínűségének és súlyosságának valós értékelésén alapult, ezzel igazolhatja, hogy a kellő gondosság szintje megfelelő volt. Azonban egy ilyen esetnek jelzésként kell szolgálnia a bank számára, hogy a rangsorolási döntéseit át kell értékelnie az ügyfél jövőbeli tranzakcióinak szempontjából. Továbbá, a banknak az ügyfél vonatkozásában minden rendelkezésre álló befolyásoló erejét latba kel vetnie a hatás megelőzésére és mérséklésére, beleértve azt is, hogy törekszik a hatás ügyfél általi orvoslását elérni. Ha a bank annak ellenére továbbra is üzleti kapcsolatot tart fenn az ügyféllel (pl. új finanszírozás nyújtásával), hogy a hatást nem orvosolják, az úgy tekinthető, mintha a bank a folyamatosan zajló (nem orvosolt) hatást a nem megfelelő kellő gondossági gyakorlata miatt elősegítené.

Megjegyzés: Bár technikailag ez szabad felhasználású vállalati hitel, néhány bank projektfinanszírozási tranzakciónak minősítheti, ez pedig az Equator-elveket elfogadók számára azt jelenti, hogy az Equator-elvek szerinti, szigorúbb kellő gondossági folyamat hatálya alá tartozik.

A bankok a hatásokkal fennálló kapcsolatukat saját kellő gondossági folyamataikon keresztül is értékelhetik, az érdekeltekkel egyeztetve, vagy (ahol van ilyen), egy operatív szintű panaszkezelési mechanizmus révén.²⁹ (Lásd a 6.c intézkedést).

3. intézkedés: Káros hatások megszüntetése, megelőzése és mérséklése

3.1. A vállalat hagyjon fel az olyan tevékenységekkel, amelyek – a vállalat káros hatásokban való érintettségének a fenti 2.3. pont szerinti értékelése alapján – a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre nézve káros hatással járnak, vagy ahhoz hozzájárulnak. Dolgozzon ki és hajtson végre olyan terveket, amelyek alkalmasak a lehetséges (jövőbeli) káros hatások megelőzésére és mérséklésére;

3.2. A felállított prioritási sorrend (lásd 2.4. pont) alapján a vállalat dolgozzon ki terveket a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörökre gyakorolt, a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefüggő tényleges vagy lehetséges káros hatások megelőzésére és mérséklésére, és ezeket hajtsa is végre. A tervnek részleteznie kell a vállalat lépéseit, valamint a beszállítóival, vevőit és egyéb üzleti kapcsolataival szembeni elvárásait. Az üzleti kapcsolatokkal összefüggő kockázatokra adott megfelelő válaszok alkalmanként a következők lehetnek:

- (a) a kapcsolat fenntartása a kockázat mérséklésére irányuló erőfeszítések mellett;
- (b) a kapcsolat ideiglenes felfüggesztése a kockázatmérséklés idejére; vagy
- (c) az üzleti kapcsolat megszakítása, ha a kockázat mérséklésre tett kísérletek sikertelennek bizonyultak, ha a vállalat a kockázat mérséklést megvalósíthatatlannak ítélte, vagy ha ezt a káros hatás súlya indokolja. A kapcsolat megszakítására vonatkozó döntésnek figyelembe kell vennie a döntés potenciális társadalmi és gazdasági káros hatásait is.

²⁹ UO.

Gyakorlati lépések bankok számára	A megelőzés általános módszerei lehetnek: • A kockázatok azonosításának eredményeire építve az irányítási rendszerek megerősítése az információk jobb nyomon követése és a kockázatok jelzése érdekében, ideértve az adott ügyfelekkel, földrajzi helyekkel, termékekkel vagy ágazatokkal összefüggő káros hatásokat is, még azok bekövetkezése előtt. • Az adott ágazatra vonatkozó szaktudás megszerzése, amibe beletartozik az ágazatban alkalmazható megelőző intézkedések ismerete is, majd az ügyfelekkel való együttműködés ezen intézkedések alkalmazására. • Olyan kizáró kritériumok meghatározása, amelyek fennállása esetén meghatározott ügyfelek részére, vagy meghatározott körülmények mellett pénzügyi szolgáltatás nem nyújtható. • Pénzügyi szolgáltatások vállalatok részére történő nyújtására vonatkozó olyan feltételek megállapítása, amelyek a szolgáltatásnyújtást a felelős üzleti magatartással kapcsolatos kérdésekre vonatkozó, kellően megalapozott és elismert normák és/vagy jó gyakorlat vállalat általi követéséhez kötik. • A célnak megfelelő képzés nyújtása a bank érintett személyzetének és vezetőinek. • A megelőző intézkedések alkalmazásának ellenőrzéséért felelős felső vezető kijelölése. • Törekvés az ügyfél befolyásolására hatékonyabb felelős üzleti magatartási kockázatkezelési rendszer kialakítása érdekében. Vállalati hitelezési tevékenységek esetén: • A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó elvárások beépítése a leendő ügyfelekkel kötött szerződésekbe vagy egyéb írásos nyilatkozatokba/kötelezettségvállalásokba. Ilyen elvárás lehet az ügyfél felé egy felelős üzleti magatartási irányítási rendszer kialakítása, meghatározott nemzetközi normák betartása, vagy például a kifizetéseknek bizonyos környezeti és társadalmi feltételek fennállásának igazolásához kötése. • Adott esetben az ügyfél és a bank között fennálló ügyfélkapcsolat tényére vonatkozó titoktartási kötelezettség alóli felmentés kérése az ügyféltől. • A leendő ügyfelek számára ösztönzők nyújtása bizonyos felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó célkitűzések teljesítése esetére (ilyen ösztönző lehet például a hitel kamatának az vállalat fenntarthatósági teljesítményéhez kötése). Értékpapírfeljegyzési tevékenységek esetén: • Alapos kellő gondossági intézkedések (pl. környezetvédelmi hatásvizsgálat) megkövetelése (ahol ennek jelentősége lehet), és az ügyfél ösztönzése a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok közlésére a befektetők tájékoztatása során (a tájékoztatóban). A tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítása után az azokra adott megfelelő válaszlépés lehet: • A felelős megjelölése, biztosítandó, hogy a káros hatásokat okozó, vagy azokhoz hozzájáruló banki tevékenységek ne folytatódhassanak. • Az ügyfelek bátorítása egy, a káros hatásokat okozó vagy azokhoz hozzájáruló tevékenységek megszüntetésére vonatkozó ütemterv létrehozására, ha szükséges, az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultak és egyéb érdekeltek bevonásával. Ha szükséges, a bankok azt is javasolhatják, hogy
--	---

	az ügyfél alkalmazzon külső környezetvédelmi és társadalmi tanácsadót a mérséklést célzó tevékenységek támogatására. • A leendő és meglévő ügyfelek bevonása az operatív területet, a felső vezetéset, és/vagy az igazgatósági szintet képviselőkkel folytatott személyes találkozók révén annak megvitatására, hogy az ügyfelek miként közelítik meg a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, az üzleti tevékenységük szempontjából releváns témaköröket, valamint egy adott hatás kezelésére vagy mérséklésére irányuló, határidőhöz kötött intézkedés végrehajtására történő felhívásuk céljából. • A befolyásoló erő felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdések tekintetében történő érvényesítése végett a tranzakcióban részt vevő más bankokkal vagy érdekeltekkel való együttműködés, az irányadó jogszabályi kötelezettségektől függően. • Az ügyfelek összekapcsolása a hatások és a kockázatok kezeléséhez szükséges erőforrásokkal. • A szerződés kikötéseinek megfelelően a pénzügyi szolgáltatás nyújtásának megszüntetése vagy felfüggesztése, vagy ennek hitelt érdemlő módon való kilátásba helyezése. (Lásd a 3. intézkedést). • Jövőbeni üzleti lehetőségek kapcsán az ügyféllel való együttműködés elutasításának megfontolása (ez az intézkedés az ügyféllel fennálló kapcsolat megszakítása mellett, vagy, ha a kapcsolat azonnali hatályú megszakítására nincs lehetőség, vagy az az érintett érdekeltekre nézve súlyosan káros hatással járna, annak alternatívájaként alkalmazható). Értékpapírijegyzés tevékenységeknél: • Az ügyfelek felhívása a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdéseknek a közzétételi dokumentumokba (értékpapírijegyzési tranzakció esetén a jegyzési felhívásba vagy tájékoztatóba) történő belefoglalására, valamint a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, kulcsfontosságú, az ügyfél jövőbeni teljesítményére várhatóan kiható ügyek tervezett kezelésére vonatkozó tájékoztatás kérése. • Az ügyfél lényeges kockázatot jelentő kérdésekre vonatkozó szemléletmódjának megkérdőjelezése (az ügyfelek a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat gyakran vélik pénzügyileg nem jelentős, vagy a befektetők számára nem releváns kockázatoknak). A rendszerszintű problémákra adott megfelelő válaszok a következők lehetnek: • Csatlakozás olyan, földrajzi térségek vagy téma szerint szerveződött kezdeményezésekhez, amelyek a káros hatások megelőzésére és mérséklésére irányulnak egy meghatározott területen, akár a kormányzat bevonásával (ilyenek lehetnek például egy adott országhoz, áruhoz vagy ágazathoz kapcsolódó kerekasztalok vagy többoldalú kezdeményezések).
--	--

Hogyan reagáljon a bank a tényleges vagy lehetséges hatásokra?

Azokban az esetekben, amikor a bank az ügyfél által okozott káros hatásokhoz vagy kockázatokhoz járult hozzá, meg kell tennie a szükséges lépéseket saját közreműködése megszüntetésére vagy megelőzésére, biztosítania kell a hatás orvoslását törvényes eljárásokon keresztül, vagy együtt kell működnie abban, és érvényesítenie kell befolyásoló erejét minden további hatás megelőzésére és mérséklésére (lásd 2. intézkedés).

Ha egy ügyfélén keresztül közvetlen összefüggés van a káros hatások és a bank hitelezési vagy értékpapírijegyzési tevékenysége között, a banknak befolyásoló erejét érvényesítve kell megelőznie és mérsékelnie ezeket a hatásokat. Ennek azonban nem célja, hogy a felelősséget a káros hatást okozó, vagy ahhoz hozzájáruló ügyfélről a bankra hárítsa.³⁰ A hatás megszüntetésének, mérséklésének és orvoslásának felelőssége továbbra is azt az ügyfelet terheli, aki a hatásokat okozta, vagy azokhoz hozzájárult.³¹

³⁰ OECD Irányelvek, II. fejezet, 12. pont.
³¹ uo.

Mivel azonban nem biztos, hogy a bank maga képes a hatást kezelni, meg kell próbálnia az ügyfelet rábírni arra, hogy a káros hatásokat megelőzze, mérsékelje vagy orvosolja.³² Az ügyfél által okozott hatások a bank számára is reputációs kockázatot jelentenek. A fenti gyakorlati lépések között számos, a hatásokra való reagálásra alkalmas potenciális módszer szerepel.

Hogyan lehet a szerződéses megállapodásokat felhasználni az ügyfélkapcsolatokkal összefüggő káros hatások megszüntetésére, megelőzésére vagy mérséklésére?

A szerződéses megállapodások és egyéb írásos dokumentumok bizonyos mértékig sokszor már eleve tartalmazznak a felelős üzleti magatartással kapcsolatos rendelkezéseket olyan általános előírások formájában, mint például az ügyfelet valamennyi vonatkozó jogszabály, többek a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának megelőzését célzó előírások betartására való kötelezés. Ugyanakkor, mivel nincsenek olyan jogszabályok, amelyek kifejezetten az ügyfél emberi jogokkal és környezetvédelmi problémákkal kapcsolatos magatartására vonatkoznának a banki tranzakciókkal összefüggésben, az ilyen jellegű, felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témakörök általános vállalati hitelezési tárgyú szerződésekbe foglalása nem jellemző.

A bankok a szerződéses rendelkezések kidolgozásakor túlléphetnek a jogszabályok által megkövetelt minimumon. Ha a szerződések egyértelműen megfogalmazzák a bank felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikáit és az ügyféllel szembeni elvárásait, ez elősegítheti az ügyfél bevonását a felelős üzleti magatartással kapcsolatos ügyekbe, valamint hozzájárulhat a bank befolyásoló erejének növeléséhez és annak az esetlegesen felmerülő hatások kezelése érdekében való felhasználásához. (Lásd a 3.b intézkedést). A bank szerződés elkészítéséért felelős (belső vagy külső) jogi tanácsadójának előnyére válik a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tárgykörök mélyreható ismerete és ezen témáknak a megállapodásokba foglalásában való jártasság. A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó szerződéses rendelkezések népszerűsítése olyan elismert kezdeményezések, mint például a Loan Market Association (Hitelpiaci Szövetség) által hasznos lehet az ilyen jellegű szövegek szerződéses megállapodásokba foglalásával kapcsolatban felmerülő esetleges nehézségek leküzdésében. A bankok a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó saját, különösen az emberi jogi és környezetvédelmi kérdésekhez kapcsolódó elvárásaikat is megfogalmazhatják más írásbeli dokumentumokban. Mindkét esetben fontos, hogy a bank nyomon kövesse ezen rendelkezések ügyfelek általi betartását.

Hogyan lehet úrrá a bank a befolyásoló erő korlátain?

A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázat azonosítása esetén számos tényező befolyásolhatja, hogy a bank mennyire tud hatást gyakorolni az érintett vállalatra, azaz mennyire tudja érvényesíteni befolyásoló erejét a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok mérséklése érdekében. Ilyen tényezők például:

- A tranzakció természete, valamint a bank és a vállalat közötti kapcsolat időtartama.
- A kapcsolat természete és egy adott tranzakció időpontja, pl., hogy ez ügyfélkapcsolat-e vagy egy leendő ügyfélkapcsolat.
- A piaci versenyhelyzet, pl. mennyire könnyen juthat finanszírozáshoz a vállalat más forrásokból, összehasonlítható feltételek mellett.
- A bank szerepe a tranzakcióban, vagyis, hogy vezető szerepet betöltő bank-e vagy csupán tag egy nagyobb szindikátusban.
- A bank hírneve és „vonzereje” az ügyfél számára.
- A bank számára a befolyásoló erő tényleges érvényesítésére rendelkezésre álló idő és kapacitás.

³² A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás, I. fejezet, A kellő gondosság jellemzői – A kellő gondosság nem helyezi át a felelősséget

Az Irányelvek elismerik, hogy „a vállalatok képességének gyakorlati korlátai vannak a tekintetben, hogy beszállítóik magatartásának megváltoztatására hatást gyakoroljanak.”³³ Hasonlóképp, a bankok is gyakorlati korlátokkal szembesülhetnek, ha változást akarnak elérni az ügyfelek körében. A bank által a káros hatást okozó ügyfélre gyakorolható befolyásoló erő mértéke hasznos információ annak felmérése szempontjából, hogy a bank mit tehet azért, hogy a vállalatot cselekvésre készítse. Abból a szempontból ugyanakkor nincs relevanciája, hogy a banknak alkalmaznia kell-e a kellő gondossági intézkedéseket, hogy kell-e hatékony módon érvényesítenie meglévő befolyásoló erejét, illetve szükséges-e törekednie befolyásoló erejének növelésére.³⁴ Az Irányelvek szerint a bankoknak kötelessége befolyásoló erejüket érvényesíteni a káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére, még akkor is, ha ez az erő nem jelentős. A befolyásoló erővel számos módon lehet élni, és amennyiben a bank nem rendelkezik elegendő befolyásoló erővel, törekedni lehet annak növelésére.

Így például:

- A bank általában nagyobb befolyásoló erővel rendelkezik a pénzügyi szolgáltatás tényleges nyújtása előtt. Ezért a bankok a befolyásoló erejüket növelhetik a felelős üzleti magatartásra vonatkozó elvárások szerződéses megállapodásokba és más írásos dokumentumokba foglalásával oly módon, hogy ezen elvárások teljesítését a finanszírozás egésze vagy egyes részletei nyújtásának feltételeként szabják, különösen a magas kockázatot jelentő ügyfeleknél. Amint a tranzakció létrejött, a bank befolyásoló ereje lényegesen csökkenhet. Ilyen helyzetekben a bankok érdemes lehet aggályait közvetlenül megfogalmazni az ügyfél felé, arra hagyatkozva, hogy a felelős üzleti magatartással kapcsolatos elvárásaikat korábban már kommunikálták az ügyfelek felé, illetve azokat kötelezettségvállalásokba foglalták. Bizonyos körülmények között az ügyféllel fennálló kapcsolat megszakítását is fontolóra vehetik, ha ez a szerződéses feltételek alapján lehetséges, vagy tájékoztathatják az ügyfelet arról, hogy a hatások megelőzésének vagy mérséklésének elmulasztása miatt a jövőben eselhet a bank finanszírozási vagy értékpapírjegyzési szolgáltatásaihoz való hozzáféréstől. (Lásd a 3. intézkedést).
- A tőkepiaci tranzakciók, úgy, mint a kötvénypiaci vagy részvénytőzsi tranzakciók, nem teszik lehetővé az ügyfél feletti befolyásoló erő bizonyos szintjének hosszú távú fenntartását. Emiatt itt a kockázatokat egyből azonosítani kell, és meg kell állapodni az esetleges mérséklő intézkedésekről még a jegyzési tranzakció elindítása előtt. Így például, ha kockázat azonosítására kerül sor, szükség lehet a helyzet további értékelésére és ajánlások kialakítására; az ügyfél pedig kötelezettséget vállalhat az ajánlások alkalmazására és arra, hogy a felelős üzleti magatartással kapcsolatos témákat közzéteszi az információs füzetekben vagy az első nyilvános kibocsátás tájékoztatójában (jegyzési felhívásában).
- Ha az általános vállalati hiteltermék mellett az ügyfél eszköz-specifikus finanszírozást is igénybe vesz olyan eszközre vonatkozóan, ami káros hatásokkal összekapcsolható, a bank információhoz való hozzáférése és befolyásoló ereje a külön finanszírozott eszköz vonatkozásában korlátozott lehet, ha annak a finanszírozásban nem vesz részt. Ugyanakkor a bank még ekkor is törekedhet arra, hogy érvényesítse befolyásoló erejét az ügyfél felé a súlyosan káros hatások kezelése érdekében, még az egyedileg finanszírozott eszköz esetében is.

³³ Lásd: az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (2011), II. fejezet, Magyarázat, 21. pont.

³⁴ uo., lásd még Magyarázat, 20. pont és OECD: Due diligence in the financial sector: adverse impacts directly linked to financial sector operations, products or services by a business relationship [*Kellő gondosság a pénzügyi szektorban: a pénzügyi szektor tevékenységeivel, termékeivel vagy szolgáltatásaival üzleti kapcsolatok révén közvetlenül összefüggő káros hatások*] (2014), <https://mneguidelines.oecd.org/rbc-financial-sector.htm>

- Hosszú távú és stabil kapcsolat esetén a bank befolyásoló ereje az ügyfél irányában megmarad, és így megnöveli a bank abbéli képességét, hogy az ügyféllel kezelje a kihívást jelentő problémákat, míg ugyanez új ügyfelek esetében nagyobb kihívást jelenthet. Ilyenkor a bankok megfontolhatják akár azt is, hogy az új ügyfeleket különböző ösztönzőkkel bírják rá a felelős üzleti magatartással kapcsolatos célkitűzések teljesítésére. Néhány bank például kedvező, a felelős üzleti magatartással kapcsolatos feltételekhez kötött finanszírozási termékeket kínál leendő ügyfeleinek. Azonban jelenleg az ilyen típusú megállapodások, amelyekre gyakran kedvező hatású hiteleként hivatkoznak, nem túl elterjedtek és gyakran csak korlátozott számú, ellenőrizhető fő teljesítménymutatón alapulnak.
- Egy szindikátuson belül a nem vezető szerepet betöltő bankok önálló befolyásoló ereje korlátozott lehet az ügyfél felett, azonban törekedhetnek a szindikált tranzakcióban részt vevő többi bankkal való együttműködésre a befolyásoló erő növelése érdekében (Lásd a 2. és a 4. keretes írást).
- A bank befolyásoló erejét a verseny és a (sok esetben az ügyfélnek kedvező) piaci feltételek is csökkenthetik. E tekintetben a bankok együttműködhetnek, hogy jó példával járjanak elől és közös iparági gyakorlatot alakítsanak ki az ügyfelek felelős üzleti magatartással kapcsolatos ügyekbe való rendszerszintű bevonásának előrelendítésére. A bankok a kellő gondosság előnyeit is kommunikálhatják az ügyfelek irányába, hogy bátorítsák a folyamatban való részvételüket, illetve előmozdíthatják a felelős üzleti magatartást különböző ösztönzők segítségével.

Azokban a helyzetekben, amikor a bankok nem rendelkeznek befolyásoló erővel adott tranzakciók vagy ügyfelek felett, felvehetik a kapcsolatot a szabályozókkal, politikai döntéshozókkal és civil szervezetekkel, akár egyénileg, akár csoportosan, hogy bizonyos kockázatok megelőzését és mérséklését minél szélesebb körben népszerűsítsék.

Mikor kell a banknak megszakítania az ügyféllel való kapcsolatát?

A kapcsolat megszakítása akkor lehet megfelelő reakció az azonosított káros hatásokra, ha az azok megelőzésére vagy mérséklésére tett kísérletek sikertelennek bizonyultak a bevonás fokozását követően is; ha a hatások mérséklése nem lehetséges; ha a változásra nincs észszerűen előre látható esély; vagy ha súlyos kockázatokat azonosítottak és a hatást okozó szervezet nem tesz azonnali lépéseket ezek kezelésére.³⁵ Mivel a bankok a finanszírozási dokumentumok erre vonatkozó, kifejezett megengedő rendelkezéseinek hiányában nem tudják egyoldalúan leállítani a kifizetéseket vagy követelni a hitel lejárat előtti törlesztését, az ügyfélkapcsolat megszakítása bizonyos körülmények között azt jelenti, hogy a bank az adott ügyfélnek a jövőben nem nyújt szolgáltatást.

Fontos, hogy az Irányelvek nem ajánlják a kategorikus „kockázatmentesítést”. A potenciális kockázatokkal járó helyzetek teljes elkerülése helyett a bankokat általánosságban arra ösztönözzük, hogy az ügyfelek bevonásával biztosítsák ezen kockázatok hatékony kezelhetőségét/kezelését. Az Irányelvek szerint az ügyfélkapcsolat megszakítása gyakran a legutolsó lehetőség.³⁶ Néhány esetben azonban ez akár az első válaszlépés is lehet, ha az azonosított káros hatások rendkívül súlyosak. E tekintetben néhány bank a nagyon káros iparágakat vagy termékeket eleve elutasító kizárási politikákat alkalmaz, illetve tiltólistára helyezi a korábban felelőtlen magatartást tanúsító vállalatokat.

³⁵ az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, II. fejezet, 22. pont.

³⁶ az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (2011), Az általános elvek magyarázata, 22. pont.

7. keretes írás A kizáró politikák kapcsán mérlegelendő szempontok

A kizáró politika fogalma alatt az a jelenséget értjük, amikor a pénzügyi intézmények megszakítják vagy korlátozzák a magas kockázatúnak tekintett ügyfelekkel való üzleti kapcsolataikat (a „magas kockázatú” kategória ebben az esetben az emberekre, a környezetre vagy a társadalomra gyakorolt káros hatások felmerülésének magas kockázatát jelenti).

Számos ok állhat egy bank azon döntése mögött, hogy egy bizonyos ágazatnak nem nyújt szolgáltatást. Ilyen okok lehetnek, többek között: a jövedelmezőség miatti aggodalmak; az adott ágazatra vonatkozó szakértelem hiánya; reputációs kockázat; a pénzügyi intézmények alacsonyabb kockázatvállalási hajlandósága; a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni törvények betartásának költsége; a szankciórendszerek növekvő száma; és a megnövekedett tőkekövetelmények.

Bizonyos körülmények között, például, amikor a kockázatok nagyon súlyosak vagy orvosolhatatlanok, a kizárás célszerű döntés lehet. Ugyanakkor egy ilyen döntés meghozatalakor a kizárás gyakorlatának lehetséges hatásait is számításba kell venni. Így például, a kizárás a magas kockázatú ágazatokban működő valamennyi vállalat globális pénzügyi rendszerhez való hozzáférését korlátozza, köztük a megfelelő kellő gondossági intézkedéseket alkalmazó vállalatokét is. Ez növelheti a pénzügyi kirekesztettséget és alternatív, kevésbé szabályozott finanszírozási formák elterjedéséhez, valamint az átláthatóság csökkenéséhez vezethet, megnövelve ezáltal ezen vállalatok kitétttségét egy sor egyéb kockázatnak, így például a pénzügyi bűncselekményeknek. Az általános tiltás ráadásul eleve kizárja azt a lehetőséget, hogy a magas kockázatú ágazatok színvonala növelhető legyen. A kizárásról való döntés meghozatala előtt a bankoknak javasolt magas kockázatú területekhez kapcsolódó leendő vagy meglévő ügyfelek, valamint más érdekelt bevonása annak felderítésére, hogy az ügyfél képes-e a kockázatok kezelésére.

A vállalati hitelezési tranzakciók esetében, számos esetben a bank csak súlyos szerződésszegés esetén tudja megszakítani az ügyféllel fennálló kapcsolatát. Néhány vállalati hitelezési tranzakció esetében a bankoknak módjában állhat érdekeltiségüknek a másodlagos hitelpiacon történő értékesítése, ez azonban bizonyos körülmények között az ügyfél hozzájárulásához kötött. Amennyiben a hatás súlyos és/vagy ahhoz a bank is hozzájárult, további lépések lehetnek szükségesek a hatás mérsékléséhez vagy orvoslásához; ilyen lehet például az ügyfél ösztönzése arra, hogy az érintett érdekeltnek vagy jogosultaknak orvoslást nyújtson.

Annak eldöntéséhez, hogy a kapcsolat megszüntetése megfelelő válaszlépés-e, érdemes figyelembe venni az alábbi tényezőket is: a bank befolyásoló ereje az ügyfél felett; a hatás súlyossága; hogy az ügyfélkapcsolat megszüntetése okoz-e káros hatást; illetve, hogy mennyire fontos az ügyfél a bank számára.

Az ügyféllel való kapcsolat megszakítását megkönnyítheti olyan szakpolitikák és eljárások kidolgozása, amelyek az ügyfél kötelezettségvállalásainak elmulasztására, illetve a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdésekbe való bevonástól történő vonakodása esetére irányadóak. Ezek a politikák és eljárások a következőket tartalmazhatják:

- A helyzet értékelésére és felmérésére vonatkozó alapelveket, beleértve a kapcsolat esetleges megszüntetésének vagy felfüggesztésének megfontolását kiváltó feltételeket;
- A kapcsolat megszüntetése kapcsán mérlegelendő szempontokat, nevezetesen az emiatt fellépő esetleges hatásokat; az elsődleges cél a nagyobb kár okozásának elkerülése;

- A bankon belül követendő irányítási és működési eljárásokat, például a probléma felterjesztését egy adott bizottság elé;
- A kapcsolat felfüggesztésekor vagy lezárásakor, valamint az üzleti kapcsolat ismételt felvételekor betartandó határidőket; és
- Az üzleti kapcsolat ismételt felvételének megfontolására vonatkozó kritériumokat és alapelveket.

Némely esetben a kapcsolat megszüntetése szerződéses rendelkezések vagy a tranzakció jellege miatt nem lehetséges. E tekintetben fontos, hogy a bank még a szerződéses rendelkezések ügyféllel történő kialakítása során mérlegelje azokat a körülményeket, amelyek felmerülésekor a káros hatásokat okozó ügyféllel a kapcsolat megszakítható.

A káros hatásokat okozó, vagy azokhoz hozzájáruló ügyféllel való üzleti kapcsolat fenntartása további pénzügyi termékek és szolgáltatások nyújtása révén reputációs kockázatot vagy potenciális pénzügyi kockázatot jelenthet a bank számára.³⁷ Amennyiben a bank úgy dönt, hogy fenntartja a káros hatásokat okozó, vagy azokhoz hozzájáruló ügyféllel az üzleti kapcsolatot, erről belső jelentést kell készítenie a kellő gondosságra vonatkozó folyamatok nyomon követését szolgáló tevékenységének részeként. (Lásd a 4. intézkedést). A banknak folytatnia kell továbbá az ügyfél nyomon követését például egy tudásbázis működtetésével, valamint a körülmények megváltozása esetén, vagy a bank hosszútávú, az Irányelvek szerinti ajánlások szisztematikus megvalósítására vonatkozó stratégiájának részeként célszerű újra átgondolnia a korábbi döntését. Ilyen esetekben, feltéve, hogy az ügyféllel kapcsolatos titoktartási kötelezettségek ezt lehetővé teszik, a banknak érdekében állhat, hogy nyilvános tájékoztatást adjon az üzleti kapcsolat fenntartására vonatkozó döntésének indokairól, arról, hogy ez a döntés hogyan illeszkedik a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó politikájába és prioritásaiba, hogy milyen lépéseket tesz befolyásoló erejének érvényesítésére a hatások mérséklése érdekében, és hogy a továbbiakban hogyan folytatódik az ügyfél nyomon követése.

4. intézkedés: A végrehajtás és az eredmények nyomon követése

4.1. A vállalat kövesse nyomon kellő gondossági tevékenységeinek végrehajtását és hatékonyságát, vagyis a hatások azonosítására, megelőzésére, mérséklésére és adott esetben azok orvoslásának támogatására irányuló lépéseit, beleértve az üzleti kapcsolatokra vonatkozó intézkedéseket is. A nyomon követésből levont tanulságokat pedig használja fel a folyamatok jövőbeli továbbfejlesztésére.

³⁷ ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelve, 19. alapelv, Magyarázat. „Amíg a káros hatás fennáll, és a vállalat fenntartja a kapcsolatot, be kell tudnia mutatni, hogy ő maga hogyan törekszik folyamatosan a hatás mérséklésére, és késznek kell lennie arra, hogy viselje a kapcsolat fenntartásának (reputációs, pénzügyi vagy jogi) következményeit.”

Gyakorlati lépések bankok számára	A felelős üzleti magatartási kötelezettségvállalások ügyfelek általi végrehajtásának nyomon követése: • Időszakos jelentések kérése bizonyos, az ügyfél felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázati profilja alapján kijelölt ügyekről, vagy beszámoló kérése a felelős üzleti magatartással kapcsolatos kötelezettségvállalások vagy politikák betartásáról, és ezen jelentések értékelése. • Bizonyos magas kockázatú ügyfelek esetében a felelős üzleti magatartásra vonatkozó politikáknak és/vagy követelményeknek való megfelelés külső fél általi, a bank képviselőjében történő felülvizsgálatának indítványozása. • Az ügyfelek felelős üzleti magatartással kapcsolatos teljesítményének megfigyelése a meglévő folyamatok, például az éves hitelfelülvizsgálatok vagy az „ismerd meg az ügyfeled” vizsgálatok alapján. A bank saját teljesítményének nyomon követése a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák és a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kötelezettségvállalások fényében. A megállapítások felhasználása a kellő gondossági folyamatok javítására (pl. a figyelmen kívül maradt tényleges vagy lehetséges hatások beépítése az azonosítási tevékenységekbe, a bevonási stratégiák módosítása az eredmények tükrében stb.).
-----------------------------------	--

Hogyan követheti nyomon a bank az ügyfél felelős üzleti magatartással kapcsolatos vállalásainak teljesítését?

A nyomon követés elsősorban annak felmérését jelenti, hogy az azonosított káros hatásokra hatékonyan reagáltak-e. Amennyiben az ügyfelek összekapcsolhatók bizonyos hatásokkal, amelyeket a rangsorolás szerint az ügyfélnek kell megelőznie és mérsékelni, a banknak azt is nyomon kell követnie, hogy az ügyfél válaszlépései biztosítják-e a kérdéses hatások kezelését.³⁸

Általános vállalati hitelezési tranzakciók esetén a bankok elvárhatják, hogy az ügyfél a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázati profilja alapján kijelölt bizonyos ügyekben az előzetesen megállapított paraméterek szerint és határidők betartásával rendszeres jelentést küldjön, vagy beszámoljon a felelős üzleti magatartásra vonatkozó kötelezettségvállalásainak vagy szakpolitikáinak való megfelelése módjáról. A bank emellett ellenőrizheti az ügyfél jelentéseit saját megfigyeléseivel és külső felek információival (pl. olyan független külső felek, mint szakértő tanácsadók, hitelminősítő intézetek, civil szervezetek jelentéseivel) való összevetés, vagy szakértő adatszolgáltatók által nyújtott ellenőrzési szolgáltatások révén.

Az általános vállalati hitelezési tranzakciók esetén a bankok a meglévő folyamataikra is építhetnek. Ilyen folyamatok lehetnek az éves hitelfelülvizsgálatok, vagy az „ismerd meg az ügyfeled”-vizsgálatok, amiket a megfelelési osztályok is elvégezhetnek minden évben. Mindkét folyamat lehetőséget ad az ügyfél felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kötelezettségvállalásainak nyomon követésére.

A bank ügyféllel való kapcsolatának időtartama befolyásolhatja a nyomon követési intézkedéseket, mivel nehéz egy ügyfélről információt gyűjteni az üzleti kapcsolat hivatalos lezárását követően. Ha azonban az ügyfél ismétlődő tranzakciókat folytat a bankkal, felmérhetővé válik az ügyfél felelős üzleti magatartással kapcsolatos kötelezettségvállalásainak/irányítási rendszereinek időközben elvégzett fejlesztése.

A megfelelő kvalitatív és kvantitatív indikátorok kialakítása segítheti a nyomon követést. Az azonosított káros hatásokra adott válaszlépések hatékonyságát értékelő indikátorok például a következők lehetnek:

³⁸ Lásd OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról (2018), Melléklet, Q4

- Az ügyfél által a tervezett ütemezés szerint teljesített cselekvési pontok százalékos aránya/száma.
- Az érdekeltek által és a panaszkezelési mechanizmuson keresztül felvetett problémák közül az ügyfél által kezelt problémák százalékos aránya/száma.
- A káros hatásokkal kapcsolatos tényleges változások (pl. az ügyfelek szén-dioxid kibocsátásának változása az idő során).

Hogyan tudja a bank saját kellő gondossági intézkedéseinek alkalmazását és hatékonyságát nyomon követni?

A bankok nyomon követhetik saját teljesítményüket az azonosított káros hatásokra adott válaszaik, valamint kellő gondossági folyamatuk hatékonysága tekintetében.

A kellő gondosság teljesítményét mérő mutatók a következők lehetnek:

- A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok tekintetében értékelt ügyfelek százalékos aránya/száma a portfólióban.
- A portfólióban a kiterjesztett azonosítás elvégzésére okot adó ügyfelek közül azoknak a százalékos aránya/száma, akik alávetették magukat a kiterjesztett azonosításnak.
- A tényleges vagy lehetséges hatásokkal összekapcsolható azon ügyfelek közül, akikkel szemben a bank megkísérelte befolyásoló erejét érvényesíteni a hatások megelőzése és/vagy mérséklése érdekében, azon ügyfelek százalékos aránya, akik esetében a befolyásoló erő alkalmazása eredményes volt.
- Az azonosított káros hatások ismételt előfordulási aránya, a bank által a portfóliójában lévő ügyfelek vonatkozásában elvégzett felelős üzleti magatartást érintő ellenőrzés alapján.
- Ahol a bank saját maga kialakított panaszkezelési mechanizmusokat, vagy részt vesz ilyenben, a panaszkezelési mechanizmuson keresztül felvetett problémák száma és típusa, valamint a bank válaszlépésének hatékonysága (megjegyezve, hogy a panaszok számában történt növekedés nem szükségszerűen jelez nagyobb számú hatást, ez lehet a mechanizmus jobb elérhetőségének is az eredménye).
- A káros hatásokkal kapcsolatos tényleges változások (lásd fent).

Szintén hasznos lehet a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok kezelésében nagy valószínűséggel jobb eredménnyel járó gyakorlatokban és magatartásokban bekövetkezett változások mérése. Így például azon alkalmak számából, amikor a tranzakciót támogató csapatok proaktív módon kérték a környezeti és társadalmi kockázatkezelő csapat tanácsát, nyomon követhetők azok az eszközök, amelyek révén a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokat a tranzakciót támogató csapatok a pénzügyi döntések során figyelembe veszik.

Hogyan kell reagálniuk a bankoknak a nyomon követési tevékenységek eredményeire?

A levont tanulságoknak meg kell jelennie a bank kellő gondossági folyamataiban, hogy ezáltal maga a folyamatot és annak jövőbeli eredményeit javítani lehessen. Így például a korábbi kellő gondossági folyamatokban figyelmen kívül maradt káros hatások vagy kockázatok azonosíthatóvá válnak és beépítésre kerülhetnek a jövőbeli kockázatazonosítási és -mérséklési folyamatokba.

A nyomon követés révén a bank megtudhatja, hogy az általa alkalmazott rendszerek hatékonyan teszik-e lehetővé a vállalat számára a saját tevékenysége során vagy a portfóliójában felmerült káros hatások elkerülését és kezelését, illetve, hogy ezek a rendszerek átalakítással hatékonyabbá tehetők-e. Ha a bank kellő gondossági folyamata vagy megközelítése nem eredményes, hasznos lehet egy belső vizsgálatot lefolytatni az okok megértéséhez. Ennek során segíthet a kellő gondossági folyamatban részt vevő munkavállalókkal és az érintett külső érdekeltekkel való konzultáció.

A nyomon követés felső vezetés általi felügyelete szintén segít abban, hogy a levont tanulságokat figyelembe vegyék és a kellő gondossági rendszereket folyamatosan fejleszteni tudják.

5. intézkedés: A hatások kezelési módjának kommunikálása

5.1. A vállalat tegyen közzé a kellő gondossági politikákra, folyamatokra, a tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítása és kezelése érdekében tett tevékenységekre vonatkozó releváns információkat, beleértve a tevékenységek során tett megállapításokat, azok eredményeit.

Gyakorlati lépések bankok számára	A következők nyilvános közlése: – a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikák, beleértve a bank emberi jogok melletti elkötelezettségét kifejező szakpolitikai nyilatkozatát. – A politikák alkalmazása, beleértve a felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikáknak az irányítási rendszerekbe való beépítésére tett lépéseket. – Az azonosított, rangsorolt és kiértékelt jelentős kockázatok és jelentős káros hatások területei, valamint a rangsorolási kritériumok (az ügyfélportfólió vagy az üzletágak szintjén). – A fokozott kellő gondossági intézkedésekkel érintett esetek száma. – A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges káros hatások megelőzésére és mérséklésére tett erőfeszítések (az ügyfélportfólió vagy az üzletágak szintjén), vagy az orvoslásukban való közreműködés, ha ez az információ releváns. – A felelős üzleti magatartásra vonatkozó tervek és célok a jövőre nézve (az ügyfélportfólió vagy az üzletágak szintjén). Ha a bank emberi jogi hatásokhoz járult hozzá, az információs szolgáltatásnak bizonyítania kell az érintett jogosultak felé a bank által az emberi jogi hatásokra adott válaszok megfelelőségét.
-----------------------------------	---

Hogyan kommunikálhat nyilvánosan a bank?

A nyilvános információközléseknek tartalmazniuk kell a bank felelős üzleti magatartásra vonatkozó szakpolitikáit, valamint a felelős üzleti magatartás elvének a szakpolitikákba, illetve irányítási rendszerekbe való beépítésére tett intézkedésekre vonatkozó információkat. A tájékoztatásnak emellett ki kell térnie a bank működésének jelentős kockázatokkal érintett általános területeinek, valamint az azonosított, rangsorolt és értékelt jelentős káros hatásoknak vagy kockázatoknak az ismertetésére, tartalmaznia kell a rangsorolási kritériumok magyarázatát és azt, hogy ezeket a kockázatokat és hatásokat hogyan kezelik/kezelték.

A bankok megválaszthatják a kellő gondosságra vonatkozó nyilvános kommunikáció formáját azzal, hogy a nyilvánosság releváns információkhoz való hozzáféréseinek biztosítottak kell lennie. A kommunikáció gyakran a bank weboldalán elérhető, fenntarthatósági vagy vállalati felelősségről szóló éves jelentés formájában történik. A kellő gondosságra vonatkozó nyilvános kommunikáció összevonható más információk közzétételével is. Néhány joghatóság vagy tőzsde sajátos jelentéstételi követelményeket támaszthat a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatokra, problémákra vagy a kellő gondosságra vonatkozó információs szolgáltatás kapcsán. A bankoknak gondoskodniuk kell a helyi jelentéstételi követelmények betartásáról, ezzel együtt azonban törekedniük kell arra, hogy a hatások kezelésének módját is kommunikálják, a jelen dokumentumban leírt módon. Ez valószínűleg a helyi jogszabályokban előírtaknál több információ közzétételét jelenti.

Ezen túlmenően, hogy a jelentések standardizáltabbak és így összehasonlíthatóbbak legyenek, a bankoknak érdemes lehet a nyilvános információszolgáltatás során a széles körben elismert jelentéstételi keretrendszereknek (mint például a Global Reporting Initiative (GRI) [*Globális jelentéstételi kezdeményezés*]) megfelelően eljárni.³⁹

Az értékpapírijegyzési tevékenység területén a bankok ösztönözhetik az ügyfelet, hogy a részvények és kötvények tájékoztatójában (prospectus) és marketinganyagaiban adjon áttekintő tájékoztatást a jelen dokumentum „gyakorlati lépések” részében és fentebb felsorolt információkra vonatkozóan.

A bankoknak javasolt törekedni az átláthatóság előmozdítására. A bankoknak az ügyfeleikhez kapcsolódó társadalmi és környezeti hatásokról adott nyilvános tájékoztatásai a gyakorlatban eddig meglehetősen korlátozottak voltak. A közelmúltban azonban néhány bank részletesebb tájékoztatásokat jelentetett meg, kitérve a tapasztalt legjelentősebb hatásokra, példáulkal illusztrálva a bank befolyásoló erejének felhasználását egyes ügyfelek vonatkozásában az említett hatások kezelése érdekében – miután kikérték ügyfelek hozzájárulását ezen információk közzétételéhez.

Hogyan kommunikálhat a bank az érintett érdekelttekkel?

A bankoknak az ügyfeleiket az érdekelttek közvetlen bevonására kell ösztönözniük. Ahol a bank a káros hatásokhoz hozzájárult vagy hozzájárulhatott, fel kell készülnie az érintett vagy potenciálisan érintett jogosultakkal való kommunikációra.

Ezekben az esetekben a bankok gyakran a szóban forgó ügyféllel együttműködésben történő kommunikációt találják a legcélravezetőbbnek. Az ilyen jellegű kommunikációnak kellő időben, a megfelelő kulturális érzékenységgel és hozzáférhető módon kell megtörténnie. Az információ hozzáférhetősége nemcsak annak fizikai elérhetőségét, de érthetőségét is jelenti, illetve azt is, hogy az információk olyan időben, formátumban, nyelven és helyen kerüljenek közzétételre, amely a leginkább biztosítja, hogy a célközönség ezen információkat észrevegye, és eredményesen fel tudja használni. Adott esetben az ilyen információk közlésének az írásbeli kommunikációnál hatékonyabb módja a párbeszéd. A közölt információknak „elegendőnek kell lenniük annak igazolására, hogy a vállalat megfelelő választ adott a kérdéses emberi jogi hatásokra”, „azonban nem jelenthetnek kockázatot az érintett érdekelttek vagy a személyzet számára, valamint az üzleti titoktartással kapcsolatos törvényi kötelezettségek betartásának tekintetében.”⁴⁰ E tekintetben a bankok számára hasznos lehet helyi szakértők és tanácsadók segítségét kérni az érintett jogosultakkal a megfelelő módon történő kommunikáció érdekében.

Hogyan lehet kezelni az ügyfelekre vonatkozó titoktartás szempontjait a kommunikáció során?

Az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartás nem akadályozhatja a kellő gondossági intézkedésekre vonatkozó nyilvános tájékoztatást, ha a bank az adatokat összesített vagy anonimizált formában közli. A bankoknak még az adatok összesítése vagy anonimizálása esetén is nagy odafigyeléssel kell eljárniuk, hogy ne fedjenek fel akaratlanul az ügyfeleikre vonatkozó bizalmas információt. A bankok kiadhatnak például ügyfélportfólió vagy üzletági szintű jelentéseket. A közelmúltban néhány bank túllépett az összesített adatokat tartalmazó jelentéseken, és beszámolt bizonyos ügyfelek kapcsán a bevonást célzó intézkedéseikről (az érintett ügyfelek hozzájárulásával), vagy közzétette a bank portfóliójának részét ügyfelek nevét (ez esetben a közléshez való hozzájárulás a finanszírozás nyújtásának feltétele volt).

³⁹ A GRI a közelmúltban felülvizsgálta az Emberi jogi közzétételi keretrendszert, hogy az összhangban legyen azokkal az ajánlásokkal, amiket OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról című iránymutatása megfogalmaz.

⁴⁰ UN (2011), 21. Alapelv, Magyarázat.

6. intézkedés: Orvoslás nyújtása, illetve együttműködés az orvoslásban, ahol szükséges

6.1. Ha a vállalat megállapítja, hogy tényleges káros hatásokat okozott vagy ilyen hatásokhoz járult hozzá, ezeket a hatásokat orvosolnia kell, akár önállóan, akár másokkal együttműködésben.

6.2. Ehhez szükség esetén önállóan vagy másokkal együttműködésben törvényes orvoslási(jogorvoslati) mechanizmusokat kell működtetnie, amelyeken keresztül az érintett érdekeltek és jogosultak panaszt tehetnek, és kérhetik a panasz vállalat általi kezelését. Olyan helyzetekben, ahol nincs egyetértés a tekintetben, hogy a vállalat okozta-e a káros hatást vagy hozzájárult-e ahhoz, vagy hogy milyen és milyen mértékű orvoslás nyújtására lenne szükség, különösen sokat segíthet az, ha egy állítólagos hatás kapcsán jogorvoslati mechanizmus vehető igénybe.

Gyakorlati lépések bankok számára	A befolyásoló erejük érvényesítésével az ügyfelek ösztönzése az általuk okozott, vagy a hozzájárulásukkal létrejött káros hatások orvoslására, vagy az orvoslásban való közreműködésre.
	Orvoslás nyújtása, vagy az orvoslásban való közreműködés, ha a hatást maga a bank okozta, vagy annak kialakulásához hozzájárult.
	Az orvosláshoz való hozzáférés biztosítása bankszintű panaszkezelési mechanizmusok kialakításával, és/vagy ügyfelek által, iparági kezdeményezések keretében vagy más módon által kialakított panaszkezelő mechanizmusokban való részvétel útján.

Mikor kell a banknak orvoslást nyújtania, illetve ahhoz hozzájárulnia?

Amennyiben a bank nem járult hozzá a hatáshoz, de az közvetlen összefüggésben van a termékeivel vagy szolgáltatásaival, a banknak nem feladata orvoslást nyújtani. Ez a kötelezettség a káros hatást okozó ügyfelet terheli. Ez esetben a banknak igyekeznie kell ösztönözni az ügyfelet a hatásra vonatkozó orvoslás nyújtására, vagy az orvoslásban való közreműködésre. Adott esetben a bank maga is részt vehet az érintett érdekeltekkel/jogosultakkal folytatott párbeszédben vagy közvetítői eljárásban, hogy megállapítsa, miként erősítheti meg saját kellő gondosságra vonatkozó folyamatait annak érdekében, hogy a jövőben az ügyfélkapcsolatokkal összefüggésbe hozható hasonló, tényleges vagy lehetséges hatásokat proaktívan azonosítsa.

Ha a bank megállapítja, hogy ügyfélkapcsolatain vagy egyéb üzleti partnerein keresztül egy káros hatáshoz hozzájárult, e hatás kapcsán orvoslást kell nyújtani, illetve az orvoslásban együtt kell működnie, a hatás előidézésében betöltött szerepével arányos módon.⁴¹ Emellett aktívan kell arra bátorítani az ügyfelét, hogy az orvoslást nyújtson a saját hozzájárulásának arányában. (Lásd a 3.a intézkedést). A banknak akkor is orvoslást kell nyújtania, illetve abban közre kell működnie akkor is, ha maga az ügyfél orvoslás nyújtására nem hajlandó. Ez esetben azonban a bank általi orvoslást olyan módon kell nyújtani, hogy ez ne működjön az ügyfelet a felelősség alóli kibújárásra indító, fordított ösztönzőként.⁴²

⁴¹ A felelősség Irányelvek szerinti megállapítása, és így az orvoslás nyújtásának kötelezettsége nem egyenlő a jogi felelősséggel és annak kikényszerítésével, aminek meghatározása nagyrészt a nemzeti jogszabályok hatásköre.

⁴² Uo.

A törvényes panaszkezelési mechanizmusok olyan színteret biztosítanak, ahol megoldást lehet találni arra a bankok és az érdekelt felek közti nézeteltérésre, hogy a bank hozzájárult-e egy káros hatáshoz az ügyfélkapcsolatain, vagy egyéb üzleti partnerein keresztül.

Az orvoslás mely típusai fontosak?

Az orvoslás megfelelő típusa vagy ezek kombinációja a káros hatás jellegétől és mértékétől, valamint az érintett érdekeltek nézőpontjától függ. Az orvoslás több különböző formában történhet, lehet bocsánatkérés, kárpótlás (restitúció), rehabilitáció, pénzügyi vagy nem pénzügyi kártérítés, büntető szankciók, vagy a káros hatások jövőbeli előfordulását megakadályozó intézkedések meghozatala (például a kellő gondossági folyamatok fejlesztése).⁴³ A bankok ezen orvoslási formák közül egy vagy több nyújtását abban az esetben is megfontolhatják, ha az elszenvedett kár más, törvényes eljáráson keresztül orvoslásra kerül. A bank számára például fontos lehet az elszenvedett kár elismerése, és a hasonló káros hatások ismételt előfordulásának kiküszöbölésére tett, a folyamatai javítását célzó erőfeszítéseinek bemutatása.⁴⁴ Az orvoslásban való együttműködés nem szükségszerűen jelenti azt, hogy a banknak pénzügyi kártérítést kell nyújtania az érintett érdekelteknek, bár némely esetben ez helyénvaló lehet.

Milyen eljárásokat vehetnek igénybe a bankok az orvoslás lehetővé tételére?

A bankok többféle eljárást vehetnek igénybe az orvoslás lehetővé tételére. A törvényes orvoslási mechanizmusok között vannak állami és nem állami eljárások, amelyek útján a vállalatokhoz kapcsolható káros hatásokkal kapcsolatban panasz tehető, és a panasz orvoslása kérhető. Ezen kívül léteznek hatékony orvoslást lehetővé tevő, jogon kívüli mechanizmusok is. (Lásd a 8. és 9. keretes írásokat).

⁴³ OECD Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról (2018), II. rész, 6.1. (b)

⁴⁴ OHCHR: OHCHR response to request from BankTrack for advice regarding the application of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights in the context of the banking sector [*Az OHCHR válasza a BankTrack véleménykérésére az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveinek bankszektorban történő alkalmazására*] (2017)

<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/InterpretationGuidingPrinciples.pdf>

8. keretes írás Példák lehetséges, törvényes orvoslási mechanizmusokra

Jogi eljárások, például büntetőeljárás, a peres eljárás és választottbíróági eljárás, amelyek jellemző példák az orvoslást szolgáló állami eljárásoknak.

Bíróságon kívüli állami mechanizmusok, így például szakosodott kormányzati testületek, fogyasztóvédelmi ügynökségek, szabályozói felügyeleti szervek, környezetvédelmi ügynökségek.

Az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó Irányelvei **Nemzeti Kapcsolattartó Pontjai**, olyan állami, bíróságon kívüli mechanizmusok, amelyek útján (panaszos esetként való bejelentés révén) felvethetők az Irányelvek alkalmazásával kapcsolatban felmerült problémák. (Lásd a 9. keretes írást).

Operatív szintű panaszkezelési mechanizmusok, ha megfelelnek a törvényesség, az elérhetőség, a kiszámíthatóság, a méltányosság, az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó Irányelvekkel való összeegyeztethetőség és az átláthatóság alapvető kritériumainak, és párbeszédre alapulnak. Ezt a kifejezést tágabban kell értelmezni, lefedve a bank által egyedül vagy más érdekeltekkel együtt, illetve a bank ügyfelei vagy finanszírozott projektjei által kialakított panaszkezelési mechanizmusokat. (Lásd a 2. táblázatot).

Globális keretmegállapodás a vállalatok és globális szakszervezetek között, több érdekelt fél részvételén alapuló panaszkezelési mechanizmusok, közösségi panaszkezelési mechanizmusok, kollektív szerződések, valamint a vállalati ellátási láncok panaszkezelési mechanizmusai mind az orvoslást lehetővé tevő nem állami eljárások.

Forrás: OECD (2018) Kellő gondossági iránymutatás a felelős üzleti magatartásról

Ha az ügyfél orvoslást nyújt és/vagy törvényes mechanizmus keretében felelősségre vonják, a banknak általában célszerű elfogadnia ezt a folyamatot.⁴⁵ Különösen igaz ez akkor, ha egy párhuzamos orvoslási folyamat alááshatná a másik, törvényes eljárást.⁴⁶ A másik orvoslás eljárásra való hagyatkozás ugyanakkor nem jelenti a bank felelősségének korlátozását. Ugyanakkor elszámoltathatósági és észszerűségi okokból a káros hatás felmerülésében legközvetlenebbül érintett szervezetnek kell vállalnia az elsődleges felelősséget annak orvoslásért.⁴⁷

A bankok azonban dönthetnek úgy, hogy több panaszkezelési eljárásban is részt vesznek, az adott ügy sajátos körülményeitől függően. A panaszkezelési mechanizmusokat nem szabad úgy kezelni, mint amelyek az orvosláshoz való hozzájutás lehetőségét kölcsönösen kizárják. Így például az érdekeltek az orvoslás többféle módját (azaz pénzügyi kompenzációt, büntetést, bocsánatkérést vagy kárenyhítő intézkedést) is igénybe vehetik, és dönthetnek úgy, hogy panaszuk orvoslása érdekében több platformot is megkeresnek.

⁴⁵ UO.

⁴⁶ UO.

⁴⁷ UO.

Ki kell alakítania a bankoknak panaszkezelési mechanizmusokat?

A bankokkal szemben elvárás, hogy legyenek olyan mechanizmusaik (akár saját fejlesztés, akár egy létező rendszerben való részvétel révén) amik lehetővé teszik, hogy hatékonyan tudjanak reagálni, ha és amikor panasz merül fel. E tekintetben a bankok dönthetnek úgy, hogy saját panaszkezelési mechanizmusokat alakítanak ki, de úgy is, hogy részt vesznek más szervezetek által, vagy a bank és más szervezetek együttműködésében kialakított mechanizmusokban (pl. a bankszektoron belüli kezdeményezések, amelyek a jövőben kerülhetnek kidolgozásra,⁴⁸ vagy más ágazatokon belül, illetve más szervezetek által kialakított mechanizmusok ⁴⁹).

Az ilyen mechanizmusokkal szemben nem elvárás, hogy egy adott ügyfélre vonatkozzanak, vagy a bank által finanszírozott konkrét művelet szintjén legyenek kialakítva, bár a bankok részt vehetnek az ügyfelek vagy más felek által ezen a szinten kialakított törvényes panaszkezelési mechanizmusokban is.

Habár a panaszkezelési mechanizmusoknak képesnek kell lenniük mindenfajta panasz és aggály befogadására, nem szükséges azokat úgy kialakítani, hogy mindenfajta problémát orvosoljanak. Bizonyos panaszokat más, külső eljárásokba kell terelni, például azok súlyossága miatt.

Az orvoslás csak az egyik szerepkör, amit a panaszkezelési mechanizmusoknak be kell töltenie. Amikor egy bank káros hatásban érintett, a panaszkezelési mechanizmus a bank kellő gondossági eljárásának megerősítését célzó ajánlásokkal is zárulhat. Ezenfelül korai figyelmeztető vagy visszajelzést nyújtó mechanizmusként is szolgálhat, ami bizonyos problémák esetén riasztja a bankot.

A panaszkezelési mechanizmusoknak tükrözniük kell bizonyos jellemzőket. Az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveiben megfogalmazott bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusok eredményességi kritériumai fontos hivatkozási pontot jelentenek (további információért lásd az alábbi 2. táblázatot).⁵⁰

⁴⁸ A legtöbb kereskedelmi bank nem alakított ki panaszkezelési mechanizmust, de a fejlesztési bankok ösztönzőleg hathatnak rájuk. Példa erre az Independent Complaints Mechanism [*Független Panaszkezelési Mechanizmus*], amit egy holland fejlesztési bank (FMO), egy német fejlesztési pénzüintézet (DEG) (<https://www.fmo.nl/independent-complaints-mechanism>) és a PROPARCO (Groupe Agence Française de Développement) hozott létre, valamint az IFC Compliance Advisory Ombudsman [*a Nemzetközi Pénzügyi Társaság Megfelelési Tanácsadó Megbízottja*] (<http://www.cao-ombudsman.org/cases/>).

⁴⁹ Erre egy példa a Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) [*Kerekasztal a Fenntartható Pálmaolajért*]

⁵⁰ Lásd: az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelve, (2011) B szakasz, 31. pont, www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinesshr_en.pdf.

2. táblázat A bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusok hatékonysági kritériumai

Szabályszerű	Megbízható Elszámoltatható
Hozzáférhető	Ismert Számos hozzáférési pont Segítség az akadályok leküzdésében
Kiszámítható	Egyértelmű eljárásrendek Egyértelmű határidők
Méltányos	Tisztességes hozzáférés az információkhoz, tanácsokhoz és szakértelemhez Tisztességes bánásmód
Átlátható	A felek folyamatos tájékoztatást kapnak az ügyek fejleményeiről Tájékoztatás az eljárásról a bizalomépítés érdekében
Jogokkal való összeegyeztethetőség	A következmények és az orvoslási intézkedések összhangban vannak a nemzetközileg elismert jogokkal Nem csorbitja a jogorvoslati lehetőségeket
Folyamatos tanulás	Tanulságok azonosítása (i) a mechanizmus fejlesztésére és (ii) a jövőbeli károk elkerülésére
Bevonáson és párbeszédre alapul	Konzultáció a „felhasználókkal” (a belső felhasználókkal is) a rendszer kialakításáról és működéséről

Forrás: A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects, [Útmutató a fejlesztési projektek panaszkezelő mechanizmusainak megtervezéséhez és működtetéséhez], The Office of the Compliance Advisor/Ombudsman [A Megfelelési Tanácsadó/Ombudsman Hivatala], az ENSZ Üzleti élet és az emberi jogok vezérelveiben megfogalmazott bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmusok eredményességi kritériumainak integrálásával

Számos forrás foglalkozik a hatékony panaszkezelési mechanizmusok kialakításával a banki szektor területén is.⁵¹ Akár egyéni, akár együttműködésen alapuló panaszkezelési mechanizmusok értékelése vagy kialakítása során a bankoknak érdemes tanulmányozniuk a meglévő forrásokat, valamint konzultálniuk szakértőkkel és érintett jogosultakkal, biztosítandó, hogy a fenti eredményességi kritériumok megfelelő figyelembevételét.

⁵¹ Lásd például: OHCHR (2017), BankTrack és Oxfam Australia (2018): Developing Effective Grievance Mechanisms In The Banking Sector [Hatékony panaszkezelési mechanizmusok kialakítása a banki szektorban], https://www.banktrack.org/download/developing_effective_grievance_mechanisms_in_the_banking_sector/2018_pa_002_bank_report_faweb2_3.pdf; Shift: Remediation, Grievance Mechanisms and the Corporate Responsibility to Respect Human Rights, Workshop Report, [Orvoslás, panaszkezelési mechanizmusok és a vállalati felelősségvállalás az emberi jogok tekintetében, Műhely jelentés], 2014. május, https://www.shiftproject.org/media/resources/docs/Shift_remediationUNGPs_2014.pdf

9. keretes írás Az NKP panaszos esetei: Mi várható az eljárás során?

Az Irányelvek beépített, bíróságon kívüli panaszkezelési mechanizmussal rendelkeznek a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok (NKP) révén. Az NKP-kat az OECD Beruházási nyilatkozatához Csatlakozók hozzák létre. Az NKP-knak elő kell mozdítaniuk az Irányelvek hatékonyságát azáltal, hogy népszerűsítő tevékenységeket folytatnak, megválaszolják a kérdéseket, és közreműködnek az Irányelvek alkalmazásával kapcsolatban felmerült panaszos esetekben a problémák megoldásában.*

Bármely személy vagy szervezet jogosult arra, hogy egy vállalat ellen panaszt nyújtson be annak székhelye vagy működési helye szerint illetékes NKP-hoz. A panaszos eset (ügy) tárgya a vállalatnak a világ bármely pontján folytatott tevékenysége lehet. Hogy segítsék a feleket a problémák megoldásában, az NKP-k megkönnyítik az egyezségeken alapuló és peren kívüli eljárásokhoz való hozzáférést, mint amilyen a békéltetés vagy a közvetítés.

A panaszos eset kapcsán folyó eljárás minden esetben a beadvány előzetes értékelésével kezdődik. Az értékelés részeként az NKP felveheti a kapcsolatot az érintett vállalattal/vállalatokkal, hogy bekérje a felvetett problémára vonatkozó információkat vagy visszajelzésüket. A panaszos eset kapcsán folyó eljárásban érintett banknak ilyenkor nyílik először lehetősége arra, hogy megismerje a beadványban felvetett problémát és arra választ adjon.

Egyes NKP-k nyilatkozatot adnak ki az előzetes értékelésről, amiben megnevezik a feleket, valamint leírják az adott panaszos eset tényeit és körülményeit, míg más NKP-k ezt nem teszik meg. Amennyiben az előzetes értékelés után a beadványt további vizsgálatra befogadják, az NKP felajánlja, hogy bizalmas eljárás keretében a felek közvetítői eljárásban vegyenek részt, amelynek célja a felek közti megegyezés elérése. Ebben az eljárásban a feleknek lehetőségük nyílik kifejezni és indokolni álláspontjaikat. Az eljárás keretében az NKP közvetítésével a felek között több ülésre is sor kerülhet. Néhány NKP hivatásos mediátort (közvetítőt) alkalmaz.

A panaszos eset az NKP által kiadott zárónyilatkozattal vagy jelentéssel zárul le.

Amennyiben az NKP úgy dönt, hogy a felvetett probléma nem érdemes további vizsgálatra, a nyilatkozat tartalmazza legalább a felvetett probléma leírását és az NKP döntésének indokait.

Amennyiben a felek megállapodásra jutottak, a nyilatkozat legalább a felvetett probléma leírását, az NKP által a felek segítésére kezdeményezett eljárást és a megállapodás időpontját tartalmazza. A megállapodás tartalmára vonatkozóan a nyilatkozat csak annyiban ad tájékoztatást, amennyiben ehhez az érintett felek hozzájárulnak.

Ha nem születik megállapodás vagy valamelyik fél nem hajlandó részt venni az eljárásban, a nyilatkozat tartalmazza legalább a felvetett probléma leírását, annak indoklását, hogy miért tartotta az NKP a panaszt további vizsgálatra érdemesnek, valamint a felek megsegítésére kezdeményezett NKP-eljárást. Amennyiben szükséges, a nyilatkozat arra is kitérhet, hogy miért nem jött létre megállapodás.

Az NKP adott esetben ajánlást tehet az OECD Irányelvek alkalmazására, amit szerepeltet a zárónyilatkozatban, valamint utánkövetést végezhet arra nézve, hogy a felek betartják-e ezeket az ajánlásokat.

Számos NKP lehetővé teszi a panaszos eset részes feleinek, hogy a zárónyilatkozatot áttekintsék, és a közzététel előtt visszajelzést adjanak róla.

* Az Irányelvek a „panaszos eset” kifejezést használja az Irányelvek alkalmazása során felmerülő gyakorlati problémás ügyek megjelölésére.

Hogyan működhet együtt a bank az orvoslási mechanizmusokban az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartási kötelezettség tiszteletben tartása mellett?

A bankok által az ügyfelek tevékenységéhez kapcsolódó károkra vonatkozóan kialakított panaszkezelési mechanizmusok az érdekeltek számára nem lesznek elérhetők, ha nincsenek információik arról, hogy a bankok mely vállalatokat finanszírozzák. Az egyik lehetséges megoldás az lehet, hogy a bankok hozzájárulást kérnek az ügyfelek neveinek közzétételéhez a rendes üzletmenet részeként, ahogy ez az Equator-elvek hatálya alá eső tranzakciók esetében már ma is megtörténik, illetve amit számos bank a finanszírozás feltételeként már ma is megtesz. Az ügyfeleket arra is kérhetik, hogy járuljon hozzá a titoktartási rendelkezésekre vonatkozó kivételekhez, amennyiben érdekeltek orvoslási eljárást indítanak a kérdéses ügyfelet finanszírozó banknál.

A hozzáférhetőséghez fontos, hogy a bankok az általuk kialakított, vagy a részvételükkel működő panaszkezelési mechanizmusra vonatkozó információkat közzétegyék. A bankoknak arra kell ösztönözniük az ügyfeleket, hogy ugyanígy járjanak el annak érdekében, hogy az érintett érdekelteket a jogorvoslat lehetséges módjairól tájékoztassák.

Konklúzió

A bankok világszerte minden iparágban kulcsszerepet játszanak a finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés biztosításában. A kellő gondosság alkalmazása a kockázatkezelés fő vonatkozása, ami felelős és fenntartható üzleti gyakorlatokat tehet lehetővé. A pozitív hatásokhoz való hozzájárulásuk mellett egyre nagyobb figyelem övezi a bankok kapcsolatát az általuk finanszírozott vagy bank befektetés mellett működő vállalatok által okozott káros környezeti és társadalmi hatásokhoz. A kellő gondossági eljárások segítséget nyújthatnak a bankok számára abban, hogy tudatosítsák és bemutassák befektetőiknek, ügyfeleiknek és a szélesebb nyilvánosság számára, hogy felelősen járnak el.

E dokumentum célja az volt, hogy körvonalazza, hogyan hajthatják végre a bankok a vállalati hitelezési és az értékpapírfelvezési tranzakciók során a kellő gondossági eljárásokat. Eddig a környezeti és társadalmi kockázatok kezelését célzó eljárások a bankszektorban gyakran a projektfinanszírozási tranzakciókra koncentráltak, noha az általános vállalati hitelezés és az értékpapírfelvezési tranzakciók jelentik a banki tevékenységek nagyobb részét. A jelen dokumentumban közreadott ajánlások segíthetnek a bankoknak a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok kezelésére szolgáló eljárásaik javításában és bővítésében, biztosítandó a portfóliójukkal kapcsolatba hozható káros hatások eredményes kezelését.

A további fejlesztések, mint például az információhoz való hozzáférés javítása, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó rendelkezéseknek a standardizált hitelszerződésekbe történő beépítésének elősegítése, valamint együttműködésen alapuló panaszkezelési mechanizmusok kialakítása bankok számára, értékes segítséget jelenthetnek a bankok kellő gondossági folyamatainak előmozdításához. E vonatkozásban a bankoknak, a politikai döntéshozóknak és civil szervezeteknek javasolt együttműködniük a szükséges eszközök kifejlesztése, a kihívásokkal való szembenézés és általában véve az ágazati normák és teljesítményt növelése érdekében.

A. Melléklet Terminológia

Az Irányelvek az általános vállalati hitelezés és az értékpapírfelvezési tevékenység kontextusában is általánosan alkalmazott terminológiát használ. Azonban a közös terminológia jelentése és alkalmazása az Irányelvek kontextusában más, mint az említett tranzakciók esetén. A legfontosabb, hogy a „kellő gondosság” kifejezés, ami az Irányelvek központi elvárása, mind a pénzügyi, mind más ágazatokban egy közkeletű „szakkifejezés”, de jelentése eltér az Irányelvek szerinti jelentésétől. A megértést megkönnyítendő, az alábbi felsorolás bemutatja az adott kifejezések különböző jelentéseit az OECD Irányelvek alapján és a bankszektorban.

Kockázat	
Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben használt kifejezések	☞ Az Irányelvek alkalmazásában a „kockázat” fogalma az Irányelvek által lefedett témákra (pl. információk közzététele, emberi jogok, foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok, környezetvédelem, küzdelem a vesztegetés, a kenőpénz-kérés és a zsarolás ellen, fogyasztói érdekek) gyakorolt tényleges vagy lehetséges káros hatások létezésére utal.⁵² Nem pénzügyi kockázatokra, hanem inkább az Irányelvek ajánlásainak figyelmen kívül hagyása miatti káros hatások kockázatára vonatkozik (pl. a munkavállalók vagy a közösség egészsége vagy biztonsága, a megélhetésre gyakorolt káros hatások stb.).
A bankok által általánosan használt kifejezések	☞ Banki oldalról a „kockázat” azokat a potenciális károkat jelenti, amik az ügyfeleket és magukat a bankokat fenyegetik. Ezek elsősorban pénzügyi hatások, és az ügyfél törlesztési képességére kifejtett hatásokhoz kapcsolódnak. Kockázat lehet továbbá a bankok előírásoknak való meg nem felelésének kockázata is; azonban az ilyen kockázatok általában szintén a bankokat érintő negatív pénzügyi hatásokhoz kapcsolódnak. A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdések által jellemzően érintett kockázati kategóriák a következők: - <i>Hitelkockázat</i>: egy ügyfél vagy partner szerződéses kötelezettségei teljesítésének elmulasztásából eredő veszteség kockázata. - <i>Piaci kockázat</i>: egy eszköz (azaz befektetés) értékének a piaci tényezők miatti változásai miatt bekövetkező csökkenéséből eredő veszteség kockázata. - <i>Megfelelési kockázat</i>: a szabályok, szabályzatok, jogszabályok, számviteli normák, illetve a helyi vagy nemzetközi legjobb gyakorlatok potenciálisan szabályozói bírságokat vagy büntetéseket (köztük az üzleti tevékenység felfüggesztését vagy korlátozását) maga után vonó be nem tartásából eredő kockázatok. - <i>Felelősségi kockázat</i>: a bankot vagy a nevében eljáró felet terhelő, jogszabályon vagy szerződésen alapuló kötelezettségek, felelősségi körök vagy feladatok teljesítésének elmulasztása miatti jogi követelésekből eredő kockázatok. - <i>Reputációs kockázat</i>: a bank intézkedéseinek és üzleti döntéseinek érdekeltel általi visszas megítéléséből eredő, a bank hírnevét érintő kockázatok. - <i>Környezeti és társadalmi kockázatok</i>: egy ügyfél elégtelen környezetvédelmi vagy társadalmi teljesítményéből fakadó veszteségek kockázata. Ez a fajta kockázat a reputációs vagy megfelelési kockázaton belül is megjelenhet.

⁵² A jelen dokumentum elsősorban az Irányelvek emberi jogokkal, foglalkoztatással és környezetvédelemmel foglalkozó fejezeteivel összefüggő kockázatokra összpontosít. Lásd a hatályról szóló részt.

A legfőbb különbség a kockázatok ezen kétféle értelmezése között a kockázatok által jelölt **hatások természete**. Az Irányelvek szerinti értelemben a kockázat fogalmának jelentése átfogóbb, a bankon kívül álló, külső kockázatokat jelöl - a káros hatások kockázatát jelenti (pl. káros emberi jogi, munkaügyi és környezeti hatások felmerülésének kockázata). Az általános vállalati hitelezés és értékpapírjegyzési tranzakciók kapcsán ez a fogalom a bankot és a bank ügyfelét fenyegető, belső hatások kockázatát jelenti.

➡ **Az egyértelműség érdekében a jelen dokumentumban a „kockázat” fogalma alatt annak az Irányelvek szerinti jelentését értjük. Az ilyen kockázatoknak negatív vagy pozitív pénzügyi hatásai is lehetnek az érintett vállalatra, ezért a „felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok” egyúttal pénzügyi kockázatok is.**

	Kellő gondosság
Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben használt kifejezések	☞ A „kellő gondosság” az a folyamat, aminek révén a vállalatok azonosíthatják, megelőzhetik és mérsékelhetik tényleges és lehetséges káros hatásait, illetve elszámolhatnak azok kezelésével az üzleti döntéshozatali és kockázatkezelési rendszereik szerves részeként. A kellő gondosság folyamatos, proaktív, reaktív és folyamat-orientált tevékenység; a működés, termékek és szolgáltatások teljes életciklusa során végezni kell, mivel ahogy a körülmények, a káros hatások is változnak. Ez azt jelenti, hogy a kellő gondosság nem korlátozódhat egy lehetséges üzleti kapcsolat vagy ügylet kezdeti vizsgálatára, hanem a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok azonosítása és a lehetséges káros hatások megelőzése vagy mérséklése érdekében proaktívan, rendszerszintű intézkedések bevezetése, valamint az üzleti kapcsolatok és a kapcsolódó működés folyamatos nyomon követése révén is alkalmazandó. A kellő gondosság a felelős üzleti magatartás kulcsfontosságú eleme, mivel a vállalatok ezen folyamat révén „tudják és mutatják meg” a káros hatások kapcsán tett intézkedéseiket.
A bankok által általánosan használt kifejezések	☞ A „kellő gondosság” alatt a bankok vonatkozásában általában azt a folyamatot értjük, amit egy adott tranzakció előtt a lehetséges kockázatok felderítése érdekében lefolytatnak.
A terminológia és az e dokumentumban használt jelentés különbségei	A kellő gondosság Irányelvek szerinti és a banki tevékenység területén használt jelentése közötti fő különbségek: az Irányelvek értelmezésében a kellő gondosság folyamatos tevékenység; míg a banki gyakorlatban azt egy adott ügylet megkötését megelőzően végzik. Az Irányelvek alapján ez eljárás nemcsak a problémák azonosítását szolgálja, hanem azok aktív kezelését és az azokról való beszámolást is, miközben a banki gyakorlatban ezt az eljárást lehetséges kockázatok azonosítására használják egy adott tranzakció vagy ügyfélkapcsolat megfontolása során. Az Irányelvek szerint a kellő gondosság célja a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok elkerülése és az azokra való reagálás; a banki gyakorlatban ugyanakkor ez a folyamat az ügyfelet és a bankot fenyegető pénzügyi kockázatok azonosítását célozza. ☞ A jelen dokumentum kizárólag az Irányelvek értelmében vett kellő gondosságot tárgyalja, és kellő gondosság alatt a dokumentumban minden esetben az Irányelvek szerinti, a vállalati hitelezési és értékpapírjegyzési tranzakciók kapcsán alkalmazott kellő gondosság értendő.

Befolyásoló erő (leverage)

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben használt kifejezések	☞ A „befolyásoló erő” olyan előny, aminél fogva befolyás gyakorolható. Az Irányelvek értelmezésében ez a vállalat azon képességét jelenti, hogy elérje egy másik, káros hatást okozó vagy ahhoz hozzájáruló fél gyakorlatainak megváltoztatását. Amennyiben megállapítást nyer, hogy egy üzleti vállalkozás egy üzleti kapcsolaton keresztül közvetlen összefüggésben van valamely káros hatással, az Irányelvek elvárásai értelmében önállóan, vagy adott esetben más szervezetekkel együttműködve, befolyásoló ereje érvényesítésével rá kell bírnia a káros hatást okozó szervezetet a hatás megelőzésére vagy mérséklésére.
A bankok által általánosan használt kifejezések	☞ A bankok számára a „leverage” egy szakkifejezés, ami a következő jelentésekkel bír: (i) egy befektetés potenciális megtérülésének növelése pénzügyi instrumentumok vagy kölcsöntőke révén („tőkeáttétel”), és (ii) egy vállalat adósságának a saját tőkéjéhez viszonyított értéke, ami a kockázat mérőszáma. Azonban a „leverage” kifejezés köznapibb értelemben is használatos, és egy személy, egy vállalat vagy a helyzet befolyásolására való képességet jelenti („befolyásoló erő”).
A terminológia és az e dokumentumban használt jelentés különbségei	Az Irányelvekben a „leverage”, azaz befolyásoló erő célja a káros hatást okozó vagy ahhoz hozzájáruló másik fél káros gyakorlatának megváltoztatására irányuló hatásgyakorlás, míg a banki tevékenységek területén a „leverage” inkább szakkifejezésként használatos. ☞ E dokumentumban a „leverage”, azaz a „befolyásoló erő” kifejezés az Irányelvek szerinti jelentésében értendő.

Felelős üzleti magatartás

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben használt kifejezések	☞ Az Irányelvek értelmezésében a „felelős üzleti magatartás” azt jelenti, hogy a vállalkozásoknak (i) a fenntartható fejlődés érdekében pozitívan kell hozzájárulniuk a gazdasági, környezeti és társadalmi fejleményekhez, és (ii) saját tevékenységeik vonatkozásában kerülniük és kezelniük kell a káros hatásokat, illetve törekedniük kell a valamely üzleti kapcsolatuk révén a tevékenységeikkel, termékeikkel vagy szolgáltatásaikkal közvetlenül összefüggő káros hatások megelőzésére vagy mérséklésére.
A bankok által általánosan használt kifejezések	☞ A „környezeti, társadalmi és irányítási” kritériumok vagy „környezeti és társadalmi kockázat” kifejezés a pénzügyi intézmények által egy vállalat fenntarthatósági teljesítményének értékelésére alkalmazott kritériumrendszer leírására használt kifejezés. A környezeti kritériumok azt vizsgálják, hogy egy vállalat miként teljesít a természeti környezet gondnokaként. A társadalmi kritériumok azt vizsgálják, hogy egy vállalat hogyan kezeli az alkalmazottaival, beszállítóival, ügyfeleivel és a működési területén élő közösségekkel fennálló kapcsolatait, gyakran az emberi jogokra és a munkajogokra is kiterjedően. Az irányítás a vállalat felelős vállalatirányítására vonatkozik – a vállalat vezetésére, a vezetői javadalmazásokra, az auditokra és belső ellenőrzésekre, valamint a részvényesi jogokra.
A terminológia és az e dokumentumban használt jelentés különbségei	A felelős üzleti magatartás hatálya, valamint az környezeti, társadalmi és irányítási/környezeti és társadalmi kockázatok kritériumai között összefüggés van. Mindkét fogalom társadalmi és környezeti szempontokra vonatkozik, azonban a felelős üzleti magatartás szélesebb körű, és használata kifejezetten az Irányelvekben lefektetett normákra és ajánlásokra jellemző. A környezeti, társadalmi és irányítási/multinacionális vállalati kritériumokat elsődlegesen a pénzügyi, és kevésbé a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kockázatok azonosítására alkalmazzák (lásd fentebb). ☞ A jelen dokumentumban a felelős üzleti magatartás fogalma annak az Irányelvekben szereplő definíciója értendő.

B. melléklet Banki tranzakciók áttekintése: Szabad felhasználású hitelek és értékpapírfeljegyzés.

Hogy bemutassuk a kellő gondossági intézkedések működését az egyes ügyfelek és tranzakciók szintjén, a jelen dokumentum a kellő gondossági folyamatot két tipikus banki tranzakció vonatkozásában vizsgálja, ezáltal szemléltetve, hogy egy bank miként kezelheti megfelelően a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó kérdéseket meghatározott típusú tranzakciók esetén. A jelen dokumentum által bemutatott tranzakciótípusok: Szabad felhasználású hitelek és értékpapírfeljegyzés.

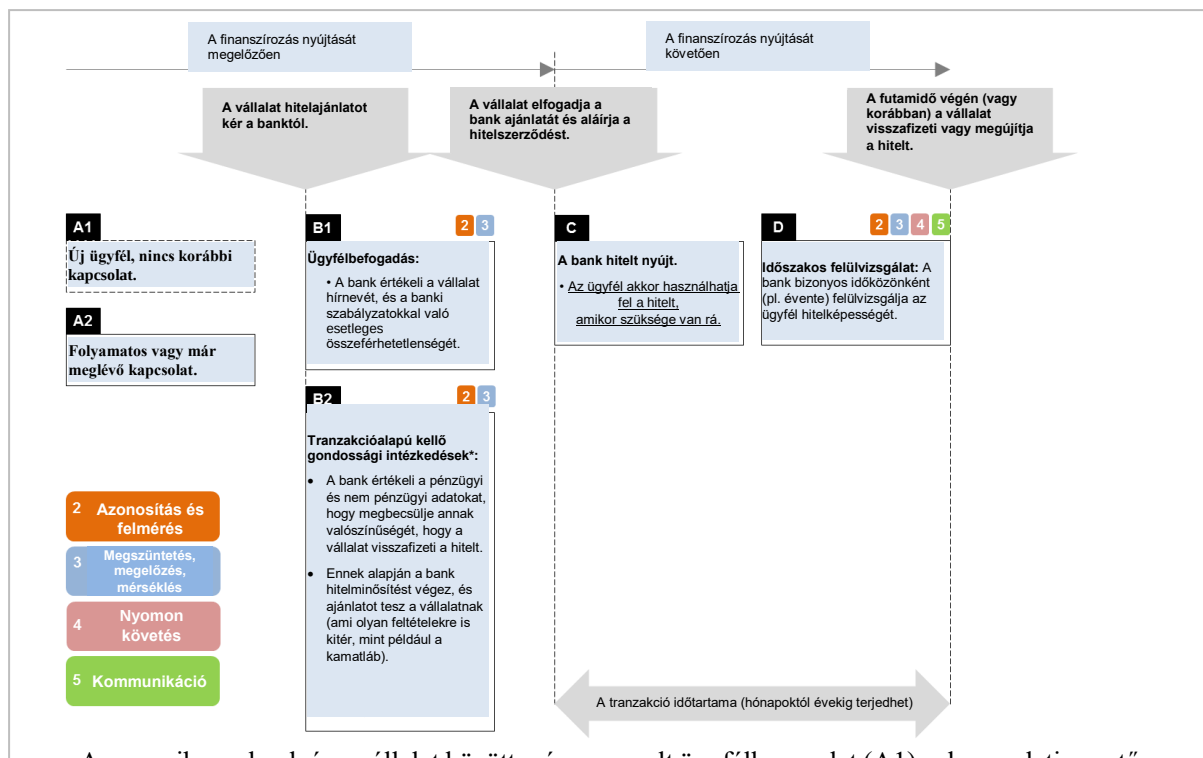
A. Szabad felhasználású hitelek

A vállalatok gyakran általános célokra, például napi vállalati kiadásokra és beruházásokra vonnak be pénzeszközöket. A bank általában nem ismeri a hitel felhasználásának pontos célját. A hitel biztosítékként (fedezetként) gyakran üzleti- vagy magánjellegű ingatlan szolgál. Egyéb esetekben, különösen biztos alapokon álló cégek esetén, a hitel fedezet nélkül is nyújtható, az ügyfél jövőbeli törlesztési képességéhez igazítva.

A szabad felhasználású hitel nyújtásának megszokott módja a szindikált hitelezés. A szindikált szabad felhasználású hiteleket hitelezők egy csoportja nyújtja egyetlen hitelfelvevőnek. A szindikátus célja az üzleti kockázat elosztása a hitelezők között. Az ilyen hitelek szerződési feltételeit a hitelfelvevővel általában egy vagy több, szervezőként vagy vezető szervezőként ismert bank tárgyalja le (ideértve általában a finanszírozási dokumentáció letárgyalását), akik kezdetben a hitel nagy részének vagy akár egészének nyújtására is garanciát vállalnak a hitelfelvevő által igényelt finanszírozás gyors rendelkezésre állása érdekében, majd ezt követően szindikálják a hitelt, általában a hitelösszeg egy részének visszatartása mellett. A többi bankot gyakran szindikátusi tagnak nevezik. A hitelszerződés aláírását követően a szervezői vagy fő szervezői szerepkör megszűnik, és általában egy bankot neveznek ki a hitelfelvevő és a szindikátusi tagok közötti kapcsolattartónak, a finanszírozási dokumentációban foglalt rendelkezéseknek megfelelően.

10. keretes írás Példák a szabadfelhasználású hitelezési tranzakciókba épített kellő gondossági intézkedésekre

Amennyiben egy vállalatnak készpénzre van szüksége, hitelt kérhet egy banktól. A vállalat képviselői találkoznak a bank ügyfélkapcsolati vezetőjével, és ajánlatot kérnek, hogy megtudják, a bank milyen feltételekkel hajlandó szerződni velük.

Amennyiben a bank és a vállalat között még nem volt ügyfélkapcsolat (A1), a kapcsolati vezető ügyfélbefogadási folyamatot kezdeményez a vállalat vonatkozásában (B1). Ezt az eljárást vagy az ügyfélkapcsolati vezető vagy a kellő gondosságért felelős ügyintézőért folytatja le. Az általános cél annak felmérése, hogy a bank hajlandó-e ügyfélkapcsolatot létesíteni az adott vállalattal. Hagyományosan a legfőbb aggályok a pénzmosással, korrupcióval és egyéb pénzügyi bűncselekménnyel fennálló potenciális kapcsolatok.

Az ügyfélbefogadási folyamat arra is megfelelő alkalmat kínál, hogy a bank azonosítsa a vállalathoz esetlegesen társítható, a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges káros hatásokat. Könnyebb a bank számára még az ügyfélkapcsolat létrejöttét megelőzően azonosítani a kockázatokat.

Ha a bank üzleti kapcsolatban van a vállalattal (A2), a tranzakcióra vonatkozó kellő gondossági folyamat kezdeményezése történik meg. Ebben az esetben az ügyféltanácsadó már rendelkezhet információkkal a vállalat felelős üzleti magatartást érintő kérdésekkel kapcsolatos teljesítményére vonatkozóan. Ha mégsem ez a helyzet, az ügyféltanácsadó elvégez egy felmérést, és (ha szükséges) bevonja az ügyfelet is.

A vállalat ágazati, földrajzi, termék- és vállalati kockázati tényezőknek való kitettsége határozza meg, hogy a bank milyen mértékben tesz kísérletet a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítására. Jelentős problémák azonosítása esetén a bank környezeti és társadalmi kockázatokért felelős csoportja kerül bevonásra, ami segítséget nyújt a kellő gondossági folyamat következő lépéseiben.

A bank környezeti és társadalmi kockázatokért felelős csoportja felveszi a kapcsolatot az egyes üzleti egységekkel, majd ajánlást ad és/vagy döntést hoz (ami jóváhagyás, feltételekkel történő jóváhagyás vagy elutasítás lehet) a kérdéses ügyfélkapcsolat vagy tranzakció tekintetében. A bank irányítási szerkezetétől függően, a finanszírozás nyújtására vonatkozó végső döntés meghozatalába különböző bizottságok is bevonásra kerülhetnek.

Első lépésként a bank dönthet úgy, hogy további egyeztetéseket folytat a vállalattal, hogy átfogóbb képet kapjon a helyzetről.

A felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges problémák feltárása után az ügyfélkapcsolati vezető benyújtja a hitelkérelmet a hitelbizottság, illetve (a bank irányítási szerkezetétől függően) további bizottság(ok) felé jóváhagyásra. A döntés magasabb szintű bizottsághoz is felterjeszthető. A hitelbizottság, illetve esetlegesen más bevont bizottságok is áttekintik a hitelkérelmet, felmérik, hogy az valamennyi vonatkozásában megfelel-e a bank szabályozási keretrendszerének, majd vagy jóváhagyják, vagy bizonyos feltételek mellett hagyják jóvá, vagy elutasítják a hitelkérelmet és a vonatkozó szerződési feltételeket. A tranzakció méretétől függően a hitelbizottság bevonható már korábban is, pl. a vállalattal folytatott egyeztetések korai szakaszában.

Az ügyfélkapcsolati vezető tájékoztatja az ügyfelet a bank döntéséről és ajánlatáról. Amint az ügyfél aláírja a hitelszerződést, a bank nyújtja a hitelt (C).

A hitelek kapcsán általában zajlik valamilyen fajta időszakos felülvizsgálat, ami újra elbírálja az ügyfél hitelképességét. A felülvizsgálat egyúttal a hitelszerződésben vagy más dokumentumokban megállapított feltételek ügyfél általi teljesítésének nyomon követésére is szolgál (D). A felülvizsgálat során az ügyfélkapcsolati vezető felmérheti azt is, hogy vannak-e az ügyfélhez kapcsolható, a felelős üzleti magatartásra vonatkozó tényleges vagy lehetséges káros hatások.

A hitelezésben egy tranzakció általában akkor zárul le, amikor az ügyfél visszafizeti a hitelt a banknak (néha egy másik banktól kapott új hitel segítségével) vagy amikor megújítja a hitelt ugyanazzal a bankkal.

B. Értékpapírjegyzés (tőkebevonás értékpapírok befektetőknek történő értékesítésével)

A befektetési bankok jellemzően az értékpapírjegyzés folyamata révén vonnak be tőkét befektetőktől vállalatok vagy más szervezetek, például kormányzati szervek számára. A befektetési bank itt közvetítőként jár el. A befektetési bankok gyakran versengenek a jegyzési garanciavállalási ügyletekért. Az ügyfél kiválaszt egy bankot, amely az értékpapír kibocsátását irányítja (vezető forgalmazó), illetve kijelöli a társforgalmazókat. A bankok ezt követően az ügyféllel szoros együttműködésben dolgoznak az értékpapír (kötvény vagy részvény) sikeres kibocsátásán.

11. keretes írás Példák az értékpapírfeljegyzési tranzakciókba integrált kellő gondossági intézkedésekre

Amikor egy vállalatnak készpénzre van szüksége, felkérhet egy befektetési bankot, hogy értékpapírok (részvény vagy kötvény) értékesítése révén tőkét vonjon be külső befektetőktől. Az értékesítés történhet zártkörű vagy nyilvános kibocsátás útján. Ez utóbbi folyamat a nyilvános piacokon való értékesítést foglalja magában, ami szabályozói jóváhagyáshoz kötött. Némely esetben a folyamat részét képezi egy független hitelminősítő intézet által elvégzett független hitelminősítés is.

A vállalat felkéri a befektetési bankok egy csoportját, hogy nyújtsanak be terveket a tranzakcióra vonatkozóan. A vállalat felső vezetői ezután több bank ügyfélkapcsolati felsővezetőjével találkoznak, hogy megvitassák az ügyletet. A tranzakció méretétől függően a vállalat egy vagy több bankot választ ki az értékpapír kibocsátásának irányítására (vezető forgalmazó). A vezető forgalmazó(k) további bankokat kér(nek) fel, hogy társforgalmazóként csatlakozzanak a jegyzési szindikátushoz.

Amennyiben a banknak még nem volt kapcsolata a vállalattal, mint ügyféllel, a bank tranzakciót támogató csoportja kezdeményezi az ügyfélbefogadási folyamat lebonyolítását a vállalat vonatkozásában (B1). A folyamatot lebonyolíthatja akár az ügyfélkapcsolati vezető, akár a kellő gondosságért felelős ügyintézők, akár a konfliktuskezelésre szakosodott csoport. Az általános cél annak felmérése, hogy a bank hajlandó-e ügyfélkapcsolatot létesíteni az adott vállalattal. Hagyományosan a legfőbb aggályok a pénzmosással, korrupcióval és egyéb pénzügyi bűncselekménnyel fennálló potenciális kapcsolatok, illetve a meglévő ügyfélkapcsolatokból eredő etikai vagy jogi ellentétek. Ennek vizsgálatára a bank elvégez egy standardizált felmérést, és (ha szükséges) a vállalatot is bevonja. Ebben a szakaszban a bankok kísérletet tehetnek a vállalattal esetlegesen összekapcsolható, a felelős üzleti magatartással kapcsolatos tényleges vagy a lehetséges káros hatások azonosítására.

Mivel a befektetési bankok általában az ügyfelek egy nagyon speciális csoportjával dolgoznak együtt, az ügyfélkapcsolati vezetők sokszor hosszú időre visszanyúló személyes kapcsolatot ápolnak a vállalat képviselőivel, így ismerik a vállalat stratégiáját és üzleti modelljét. Emellett, mivel általában nagyobb vállalatok az ügyfeleik, a bankok már a tranzakciót megelőzően kialakíthattak egy képet a vállalatról a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó témakörök tekintetében.

Miután az ügyfél kijelöli a vezető forgalmazó(ka)t, megkezdődik a bankok számára a következő, sokkal részletesebb kellő gondossági intézkedésekkel operáló fázis. Ebben a fázisban a vezető forgalmazók a vállalattal szorosan együttműködve azonosítják a jogi pénzügyi és egyéb kockázatokat. A bankoknak ezt az időszakot érdemes azon tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítására felhasználniuk, amiket a vállalat okozhat, amikhez hozzájárulhat, illetve amikkel összekapcsolható. A társforgalmazók elsősorban az értékesítéshez kapcsolódó tevékenységekkel foglalkoznak (D), ugyanakkor nekik is érdemes végrehajtani a saját kellő gondossági intézkedéseiket, vagy legalábbis gondoskodniuk a vezető forgalmazó kellő gondossági intézkedéseinek hatékonyságáról. Az azonosított kockázatok, valamint a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó, tényleges vagy lehetséges hatások mindkét esetben megfelelő lépéseket igényelnek. Ilyen lépés lehet például üzleti szempontból lényeges kockázatok azonosítása esetén az ügyfelek felhívása azok közlésére a befektetőknek bemutatott jegyzési felhívásban/tájékoztatóban, ismertetőkben. A vállalati hitelezéssel szemben itt az ügyfélkapcsolat megszűnik, amint az értékpapírokat a befektetők számára értékesítették és a vállalat megkapta az így bevont tőkét. A bank célja ugyanakkor, hogy fenntartsa a vállalattal a folyamatos ügyfélkapcsolatot, ami további lehetőséget nyújthat a banknak, hogy kezelje a felelős üzleti magatartáshoz kapcsolódó tényleges vagy lehetséges problémákat. A gyakorlatban azonban a bank befolyásoló ereje az ügyfél felett a tranzakció lezárását követően számottevően csökken.

mneguidelines.oecd.org

